ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİRAS HUKUKUNDA KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ

Yasemin MARAŞLI DİNÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

ŞUBAT - 2020

HBM

MİRAS HUKUKUNDA KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ

Yasemin MARAŞLI DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT 2020

Yasemin Maraşlı DİNÇ tarafından hazırlanan "Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında Medeni Hukuk Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Abdülkerim YILDIRIM
Özel Hukuk, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Başkan : Prof. Dr. Mustafa Fadıl YILDIRIM
Özel Hukuk, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Prof. Dr. Mehmet DEMİR
Özel Hukuk, Ankara Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 18/02/2020

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yasemin Maraşlı Dinç

18.02.2020

Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi

(Yüksek Lisans Tezi)

Yasemin MARAŞLI DİNÇ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Şubat 2020

ÖZET

Külli halefiyet, çeşitli hukuki sebeplere bağlı olarak bir kimsenin, bir başkasının haklarına, alacaklarına ve borçlarına sahip olmasıdır. Külli halefiyet ilkesi, medeni hukuk, ticaret hukuku, miras hukuku gibi özel hukukun birçok alanında geçerlidir. Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi; mirasbırakana ait intikale elverişli olan malların, alacakların ve borçların kanun gereği bir bütün olarak külli haleflere intikalini ifade etmektedir. Bu ilke gereğince terekenin mirasçılara intikali için kabul beyanı aranmamakta, intikal kanun gereği kendiliğinden gerçekleşmektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun miras hukukuna ilişkin hükümlerinde külli halefiyet ilkesi terim olarak doğrudan kullanılmamıştır. Ancak Kanun, bu ilkeyi karşılayacak düzenlemelere yer vermiştir. Külli halefiyet ilkesi, mirasın intikalinde kural olarak uygulanan genel bir ilkedir. Fakat kanun koyucu, külli halefiyet ilkesinin uygulanması sebebiyle meydana gelebilecek olumsuzlukları göz önünde bulundurarak bazı istisnai hallerde bu ilkenin uygulanmayacağına hükmetmiştir. Mirasbırakanın külli halefleri, yasal ve atanmış mirasçılarının tamamıdır. Herkesin en az bir külli halefi vardır. Külli haleflerin birden fazla olması durumunda mirasbırakanın ölümü ile birlikte kendiliğinden bir ortaklık meydana gelir. Miras ortaklığı adı verilen bu ortaklıkta ortaklar, külli halefiyet ilkesi gereğince terekeyi bütün hak ve borçlarıyla birlikte kazanırlar.

Bilim Kodu	:	51001
Anahtar Kelimeler	:	Halefiyet, Külli Halefiyet, Külli İntikal, Miras Ortaklığı, Elbirliği ile Hak Sahipliği
Sayfa Adedi	:	110
Tez Danışmanı	:	Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

Principle of Universal Succession in Heritage Law

(M. Sc. Thesis)

Yasemin MARAŞLI DİNÇ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

February 2020

ABSTRACT

The Principle of Universal Succession is possessing entirety of someone else's all rights, assets and liabilities according to various legal reasons. The Principle of Universal Succession is widely effective in many areas such as Civil Law, Commerce Law and Inheritance Law. As for Inheritance Law, the Principle of Universal Succession means succession of the totality of a person's estate, including both his rights and liabilities, to universal successors. According to the Principle, heirs' declaration of acceptance is not required as the succession is on its own motion. In the Turkish Civil Code (L.N.4721) "Universal Succession" is not used as a literal term but regulations were made in the code implementing this principle. The Principle of Universal Succession is a general principle used as the primary rule while transferring inheritance. The lawmaker, however, overruled this principle in order to avoid problems that may arise due to this principle in certain exceptional cases. Universal successors of a legator are each and every one of legal heirs and appointed legatees. Every person has at least one universal successor. In case of more than one universal successor, a partnership forms on its own motion at the moment of the legator's death. This partnership is also called as "Community of Heirs", and according to the Principle of Universal Succession the partners possess the decedent's estate with all rights, assets and liabilities.

Science Code : 51001
Key Words : Succession, Universal Succession, Community of Heirs, Joint Ownership
Page Number : 110
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Abdulkerim Yıldırım

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vi

KISALTMALAR xi

1. GİRİŞ 1

2. KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 3

2.1. Külli Halefiyet İlkesine İlişkin Temel Kavramlar 3

2.1.1. Halefiyet Kavramı, Benzer Kavramlardan Ayırt Edilmesive Külli Halefiyet İlkesinin Özel Hukuktaki Görünümü 3

2.1.1.1. Halefiyet kavramı ve benzer kavramlardan ayırt edilmesi 3

2.1.1.3. Külli halefiyet ilkesinin özel hukuktaki görünümü 5

2.1.1.3.1. Türk miras hukukunda külli halefiyet ilkesi 6

2.1.1.3.2. Türk medeni hukukunda külli halefiyet ilkesi 7

2.1.1.3.3. Türk ticaret hukukunda külli halefiyet ilkesi 8

2.1.2. Külli Halefiyet İlkesinin Hükümleri 8

2.1.2.1. Herkesin mutlaka bir külli halefinin olması zorunluluğu 9

2.1.2.2. Terekenin yasal ve atanmış mirasçılara bir bütün olarak intikali 10

2.1.2.3. İntikalin ölüm olayıyla beraber kanun gereği kendiliğinden gerçekleşmesi 10

2.1.2.4. Tereke üzerinde elbirliğiyle hak sahipliği 11

2.1.2.5. Tereke borçlarından kişisel ve müteselsil sorumluluk 12

2.1.3. 4721 SayılıTürk Medeni Kanununa Göre Külli Halefler 13

2.1.3.1. Kan hısımları 15

2.1.3.2. Evlatlık ve evlatlığın altsoyu 16

2.1.3.3. Sağ kalan eş 17

Sayfa

2.1.3.4. Devlet 18

2.1.3.5. Atanmış mirasçılar 18

2.2. Külli Halefiyet İlkesinin Tarihsel Gelişimi 20

2.2.1. Roma Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi 20

2.2.2. İslam Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi 22

2.2.3. TürkMiras Hukukunda Külli HalefiyetİlkesininTarihsel Gelişimi 23

2.2.3.1. Cumhuriyet öncesi dönemde 23

2.2.3.2. Cumhuriyet döneminde 24

2.2.3.2.1. 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi 25

2.2.3.2.2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 26

3. KÜLLİ HALEFİYETİN SONUCU OLARAK KÜLLİ İNTİKAL İLKESİ VE İNTİKALE ELVERİŞLİLİK 29

3.1. Genel Olarak Külli İntikal İlkesi 29

3.1.1. Genel Olarak Külli İntikal 29

3.1.2. İntikal Anı 29

3.1.2.1. Ölüm olgusunun gerçekleşmesi halinde 30

3.1.2.2. Ölüm karinesi ve gaiplik 31

3.1.3. Külli İntikal İlkesininMiras Hukukunda Geçerli Olan Diğer İntikal İlkeleriyle Karşılaştırılması 33

3.1.3.1. Cüz'i intikal 33

3.1.3.2. Özel intikal 36

3.2. İntikale Elverişlilik 39

3.2.1. İntikale Elverişli Olan Aktif Ve Pasif Değerler 40

3.2.1.1. Taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki haklar ve hukuki durumlar 40

3.2.1.1.1. Mülkiyet hakkı 40

3.2.1.1.2. Zilyetlik 42

Sayfa

3.2.1.1.3. Dijital miras 43

3.2.1.2. Hukuki ilişkiler ve statüler 50

3.2.1.2.1. Borç ilişkisi 50

3.2.1.2.2. Ortaklık hakları 52

3.2.1.2.3. Fikri mülkiyet hakları 54

3.2.1.3. Tazminat talepleri 56

3.2.1.3.1. Maddi tazminat talepleri 56

3.2.1.3.2. Manevi tazminat talepleri 57

3.2.2. İntikale Elverişli Olmayan Aktif ve Pasif Değerler 58

3 2.2.1. Mirasbırakanın cesedi ve organları 58

3.2.2.1.1. Mirasbırakanın cesedi 58

3.2.2.1.2. Mirasbırakanın organları 59

3.2.2.2. 6098 sayılı TBK'da yer alan şahsa bağlı şahsi edimler içeren sözleşmeler 60

3.2.2.3. Kişilik hakları 62

3.2.2.4. Aile hukukundan kaynaklanan hukuki statüler 62

4. KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN ALACAKLILAR VE KÜLLİ HALEFLER BAKIMINDAN SONUÇLARI, SAKINCALARI VE BU SAKINCALARI GİDERMEYE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN MEKANİZMALAR 67

4.1. Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları ve Alacaklıların Korunması İlkesi 67

4.1.1. Mirasbırakanın Alacaklılarının Korunması 67

4.1.2. Mirasçıların Alacaklılarının Korunması 69

4.1.3. Vasiyet Alacaklısının Korunması 71

4.2. Külli Haleflerin Hakları ve Yükümlülükleri 73

4.2.1. Külli Haleflerin Hakları 73

4.2.1.1. Tereke mallarını kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkı 73

4.2.1.2. Dava açma hakkı 73

Sayfa

4.2.1.3. Denkleştirme isteme hakkı 75

4.2.1.4. Paylaşma isteme hakkı 76

4.2.2. Külli Haleflerin Yükümlülükleri 78

4.2.2.1. Tereke giderlerini ödeme yükümlülüğü 78

4.2.2.2. Vergi ödeme yükümlülüğü 79

4.2.2.3. Muhafaza ve ibraz yükümlülüğü 80

4.2.2.4. Vasiyet alacaklısına alacağını verme yükümlülüğü 81

4.3. Külli Halefiyet İlkesinin Sonuçları 82

4.3.1. Terekenin Sahipsiz Kalmaması 82

4.3.2. Borçlu ve Alacaklı Sıfatının Birleşmesi 83

4.3.3. Borç İlişkisinin Taraflarında Kendiliğinden Değişiklik 84

4.4. Külli Halefiyet İlkesinin Faydaları 85

4.4.1. Her Mirasbırakanın Bir Külli Halefe Sahip Olması 85

4.4.2. Mirasbırakanın Hukuki Statüsünün Devam Ettirilmesi 85

4.4.3. Terekenin Bir An Dahi Sahipsiz Bırakılmaması 86

4.4.4. Alacak ve Borçların Yok Olmaması 86

4.5. Külli Halefiyet İlkesinin Sakıncaları ve Bu Sakıncaları Gidermeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar 87

4.5.1. Külli Halefiyet İlkesinin Sakıncaları 87

4.5.1.1. Borçlardan kişisel malvarlığı ile sınırsız sorumluluk 87

4.5.1.2. Mirasçıların iradesine bakılmaksızın kendiliğinden intikal 88

4.5.2. Sakıncaları Gidermeye YönelikGeliştirilen Mekanizmalar 88

4.5.2.1. Mirasın reddi 88

4.5.2.1.1. Gerçek red 88

4.5.2.1.2. Hükmi red 91

4.5.2.2. Mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesi 92

4.5.2.3. Resmi tasfiye 93

Sayfa

5. SONUÇ 95

KAYNAKLAR 101

ÖZGEÇMİŞ 109

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
Bkz.	Bakınız.
C.	Cilt.
dn.	dipnot.
E.	Esas (Sayılı).
eBK	818 sayılı Türk Borçlar Kanunu.
eMK	743 sayılı Türk Medeni Kanunu.
ERÜHFD	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
FSEK	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu.
HD	Yargıtay … Hukuk Dairesi.
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu.
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı.
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu.
İKÜHFD	İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.
K.	Karar (Sayılı).
KTK	2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu.
KVKK	6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu.
m.	madde.
ODNK	2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun.
S.	Sayı.
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi.
TBB	Türkiye Barolar Birliği.
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.
TDK	Türk Dil Kurumu.
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu.

Kısaltmalar	Açıklamalar
TSKPK	926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu.
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.
vb.	ve benzeri.
vd.	ve devamı.
VUK	213 sayılı Vergi Usul Kanunu.
VİVK	7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu.

1. GİRİŞ

Bir kimsenin sağlığında sahip olduğu haklarının, alacaklarının ve borçlarının ölümünden sonra akıbetinin ne olacağına ilişkin kurallarla miras hukuku ilgilenmektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü kitabı miras hukukuna ilişkin hükümler içermektedir. Bu hükümlerle, kişinin sahip olduğu malların ve borçların kimlere ve hangi kurallar çerçevesinde intikal edeceği düzenlenmiştir.

Çalışmanın konusunu "miras hukukunda külli halefiyet ilkesi" oluşturmaktadır. Kanun'da her ne kadar bu ilke açıkça zikredilmemiş olsa da Kanun'un 599. maddesinde mirasın, mirasbırakanın ölümüyle birlikte bir bütün olarak ve kendiliğinden kazanılacağı düzenlenerek bu ilkeye vurgu yapılmıştır. Bu maddenin haricinde külli halefiyet ilkesine ilişkin pek çok düzenleme, Kanun'un miras hukukuna ilişkin hükümler kısmında yer almaktadır.

Herkes ölümünden önce sahip olduğu haklarının, alacaklarının ve borçlarının kimlere ve ne şekilde geçeceğini önceden bilme hakkına sahiptir. Bu, anayasal bir hak olan miras hakkının bir gereğidir. T.C. Anayasası'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir*" denmekle herkese miras hakkı anayasal temelde tanınmıştır. Bu hak bir yandan miras hukukuna ilişkin genel kurallar çerçevesinde mirasın intikalini, bir yandan da ölüme bağlı tasarruflarla mirasın istenilen kişilere intikalini kapsamaktadır. Ancak bu, herkesin her koşulda, tüm haklarını, alacaklarını ve borçlarını istedikleri kişilere intikal ettirebilme yetkisine sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Miras hakkı, intikal kuralları çerçevesinde, intikale elverişli sahip hakların, alacakların ve borçların geçişini kapsamaktadır. Bu geçişte kural, külli halefiyet ilkesidir.

Külli halefiyet ilkesi ve külli intikal ilkesi birbirlerini karşılayan iki temel ilkedir. Külli halefiyet ilkesi ile anlatılmak istenilen, bir kimseye ait haklara, alacaklara ve borçlara bütünüyle vakıf olan başka bir kimsenin sahip olması iken; külli intikal ilkesi, intikale elverişli olan hakların bir bütün olarak geçişini ifade etmektedir. Bu nedenle, miras hukuku bakımından bu iki ilkenin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi nedeniyle çalışmada ayrıca külli intikal ilkesine de yer verilmiştir.

"Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi" adlı tez çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, külli halefiyet ilkesine ilişkin temel kavramlara yer verilerek bu ilkenin tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Daha sonra ikinci bölümde intikale elverişli olmanın ne anlama geldiği ve külli intikal ilkesi açıklanmıştır. Son olarak üçüncü bölümde

külli halefiyet ilkesinin olumlu ve olumsuz sonuçlarının neler olduğu açıklığa kavuşturulduktan sonra olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik geliştirilen hukuki mekanizmalar ele alınmıştır.

2. KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Külli Halefiyet İlkesine İlişkin Temel Kavramlar

2.1.1. Halefiyet Kavramı, Benzer Kavramlardan Ayırt Edilmesi ve Külli Halefiyet İlkesinin Özel Hukuktaki Görünümü

2.1.1.1. Halefiyet kavramı ve benzer kavramlardan ayırt edilmesi

Arapça kökenli bir sözcük olan 'halef'ten türeyen ve bir kimsenin yerine geçmeyi, onun yerini almayı ifade eden halefiyet terimi hukukun birçok alanında kullanılmaktadır[1]. Örneğin borçlar hukukunda sonra gelen alacaklının önceki alacaklının; ticaret hukukunda devralan şirketin devrolunan şirketin ve miras hukukunda mirasçıların mirasbırakanın yerini alması hukukta halefiyetin en yaygın örnekleridir.

Türk hukukunda halefiyet, biri dar diğeri geniş anlamda olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamda halefiyet, başkasına ait bir borcu ifa eden kişinin kanundan dolayı kendiliğinden, başka hiçbir işleme gerek olmaksızın, alacaklının haklarını elde etmesi olarak tanımlanmaktadır[2]. Dolayısıyla dar anlamda halefiyet daha çok borçlar hukukunda söz konusu olan kanuni halefiyeti tanımlamaktadır. Diğer yandan geniş anlamda halefiyet ise bir kimsenin yerine bir başkasının geçmesini ifade etmektedir[3]. Öyleyse geniş anlamda halefiyet, daha genel bir kavram olarak hem günlük dilde hem de hukuk dilinde kullanılan halefiyet kavramının tümünü ifade etmektedir.

Bir başka ayrıma göre de halefiyet naklen halefiyet-kurucu halefiyet olarak ikiye ayrılmaktadır[4]. Naklen halefiyette bir hak başka bir kişiye intikal ederken önceki hak sahibinin hakkını tümüyle kaybetmesi söz konusudur. Kurucu halefiyette ise önceki hak sahibi hakkını tümüyle yitirmemekte, hakkın sağladığı yetkilerden biri veya bir kısmı esas haktan ayrılarak bağımsız bir hak haline gelmekte ve bu şekilde bir başkasına intikal etmektedir[5].

---

[1] Türk Hukuk Lügatı. (1991). Ankara: Başbakanlık Basımevi, 115.
[2] KILIÇOĞLU, A. M. (1979). ***Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*** (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 3,4.
[3] NOMER, H. N. (1997). "Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Rolü". ***İHFM***, LV(3), 243.
[4] NOMER, (1997). 245.
[5] NOMER, (1997). 245.

Arapça "küll" kelimesinden türemiş olan ve sözlükte "bütün, hepsi" anlamlarına gelen külli terimi[6] ise, cüz'inin karşıtı olarak hem hukuk dilinde hem günlük hayatta kullanılmaktadır.

Çalışmanın da esas konusunu oluşturan ve "külli" ile "halefiyet" terimlerinin birleşmesinden meydana gelen külli halefiyet ise, malların, hak, alacak ve borçların bir bütün olarak geçişini ifade etmek üzere hukuk dilinde yerini almıştır. Bu kavram, çeşitli hukuki sebeplere bağlı olarak bir kişinin, bir başkasının haklarına, borçlarına ve alacaklarına bir bütün halinde sahip olmasını ifade etmektedir[7].

"Yerine koyma, yerini alma[8]" anlamlarına gelen ikame kavramı, hukukumuzda değişik alanlarda kullanılmaktadır. Örneğin borçlar hukukunda ikame vekâlet[9], miras hukukunda ikameli tasarruflar[10] (4721 sayılı TMK m. 520-525), Türk hukukunda düzenlenmiş olan ikame hallerinden bazılarıdır. Şayet, yer değiştirme kişiler arasında oluyorsa şahsi ikame; şeyler arasında oluyorsa ayni ikameden söz edilir. Halefiyet ise, kişiler arasındaki bir yer değiştirme şekli olduğundan, esasında şahsi bir ikamedir[11]. Bu bakımdan ikamenin, halefiyeti de içine alan daha geniş bir kavram olduğunu ifade etmek mümkündür.

2.1.1.2. Külli halefiyet ilkesi

4721 sayılı Türk Medeni Kanun'da (TMK) külli halefiyet ilkesi terim olarak doğrudan kullanılmamış ancak bu kavramı karşılayacak düzenlemelere yer verilmiştir. TMK m. 599/1'de mirasçıların, mirasbırakanın ölümüyle beraber mirası bir bütün olarak kazanacakları hükmü ile külli halefiyet ilkesine işaret edilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise mirasçıların, istisnalar hariç olmak üzere mirasın tümünü doğrudan doğruya kazanacakları ve borçlardan da sorumlu tutulacakları düzenlenerek külli halefiyet ilkesine yer verilmiştir.

Öte yandan külli halefiyet ilkesi yalnızca miras hukukuna özgü bir ilke değildir. Aynı ilke medeni hukuk, ticaret hukuku, sigorta hukuku ve borçlar hukukunda da bazı farklılıklarla da olsa düzenleme alanı bulmuştur.

---

[6] İslam Ansiklopedisi, 539.
[7] AKINTÜRK T. (1971). ***Müteselsil Borçluluk*** (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 222, 223.
[8] Bkz. TDK. Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim Tarihi: 04.12.2019).
[9] İkame vekâlet, 818 sayılı eBK m. 391/3; 6098 sayılı TBK m. 507/3 maddelerinde düzenlenmiştir. Ancak, 6098 sayılı TBK m. 507/3'te, "ikame" kavramı yerine, "kendi yerine koyma" ifadesi kullanılmıştır.
[10] 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ikame kavramını kullanmayarak ikameli tasarruflarda; alelade ikame yerine yedek mirasçı atama, fevkalade ikame yerine art mirasçı atama terimlerine yer vermiştir.
[11] KILIÇOĞLU. (1979). 12.

Esasında miras hukukunda külli halefiyet ilkesi, külli intikal ilkesinin doğal bir sonucudur. Külli intikal ilkesi ise malların, hak ve borçların bir bütün olarak geçişini ifade etmektedir. Genel olarak hukukumuzda külli halefiyet ve dolayısıyla külli intikal ilkesi kanunun açıkça düzenlediği hallerde söz konusudur. Örneğin, ticaret hukukunda şirketlerin birleşmesinde geçerli olan külli halefiyet ilkesi böyledir. Miras hukukunda ise mirasın geçişinde esas olan ilke, külli intikal ilkesidir. Böylece mirasbırakanın geride bıraktığı ve intikale elverişli terekesi, hiçbir işleme gerek kalmaksızın, doğrudan kanun gereğince mirasçılara geçecektir.

Külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakanın ölümü ile miras bütün aktif ve pasifleriyle birlikte, doğrudan doğruya mirasçılara geçecektir. Ancak, terekede niteliği ya da kanun gereği intikale elverişli olmayan kişilik hakkı gibi bazı hak veya alacaklar da olabilir ki bunlar külli haleflere intikal etmeyecektir.

TMK m. 599/1'e göre; *"Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar."*. Ölüm ise sadece gerçek kişiler için yani insanlar için söz konusu olması sebebiyle tüzel kişilerin ölümünden, dolayısıyla da mirasçılarından söz edilemez[12]. Bu nedenle de mirasbırakan sıfatı ve buna bağlı olarak da külli halefiyet ilkesi yalnızca gerçek kişiler için geçerlidir.

2.1.1.3. Külli halefiyet ilkesinin özel hukuktaki görünümü

Yukarıda da ifade edildiği gibi külli halefiyet ilkesi yalnızca miras hukukuna özgü bir kavram değildir ve hukukun diğer bazı alanlarında da kanuni düzenleme bulunması kaydıyla söz konusu olabilecektir[13]. Ancak miras hukukunda külli halefiyet ilkesi ile hukukun diğer alanlarında geçerli olan külli halefiyet ilkesi birbirinden birçok noktada farklılık göstermektedir. Her ne kadar halefiyet kavramının anlamı ve özü itibariyle 'bir başkasının yerine geçerek onun yerini alma' hepsinde ortak nokta olsa da düzenlenme alanları itibariyle farklı özellikler ihtiva etmeleri ise kaçınılmazdır.

Türk hukukunda külli halefiyet ilkesinin geçerli olduğu durumlar aşağıda üç başlık altında incelenecektir. Çalışma konusu olması sebebiyle öncelikle kısaca miras hukukunda külli halefiyet ilkesi incelenecek; ardından özel hukukun diğer alanlarında geçerli olan

[12] AYİTER, N., KILIÇOĞLU, A. (1993). ***Miras Hukuku*** (Üçüncü Baskı). Ankara: Savaş Yayınları, 38.
[13] Borçlar hukukunda geçerli olan kanuni halefiyet hali cüz'i bir halefiyet olup miras hukukunda geçerli olan külli halefiyet ilkesinden birçok noktada ayrılmaktadır. Bu nedenle konu ileride "Cüz'i İntikal" başlığı altınca incelenecektir.

külli halefiyet ilkesi ise, yer yer miras hukukunda külli halefiyet ilkesiyle karşılaştırılarak incelenecektir.

2.1.1.3.1. Türk miras hukukunda külli halefiyet ilkesi

Miras hukukunda amaç, ölen bir kişinin onun ölümünden sonra intikale tabi olan malvarlığı ve özel hukuk ilişkilerinin, mirası kazanmaya ehil kimselere intikali için geçerli olan kazanım yollarını göstermektir[14]. Türk miras hukukunda da mirasın intikali için genel bir ilke öngörülmüştür: Külli halefiyet ilkesi. İleride de anlatılacağı üzere mirasın reddi gibi bazı haller hariç olmak üzere mirasın intikalinde geçerli olan ana kural külli halefiyet ilkesidir.

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin kanuni dayanağı TMK m. 599'dur. Bu hüküm gereğince mirasbırakanın terekesinin tamamı, tüm aktif ve pasifiyle birlikte atanmış ve yasal mirasçılara kanun gereği, kendiliğinden intikal etmektedir. Burada mirasın geçişi için mirasçıların mirası kabul etmeleri aranmamakta, kişilerin ölümü anında, araya hiçbir zaman aralığı girmeksizin, intikale tabi olan tüm malvarlığı ve özel hukuk ilişkileri mirasçılara geçmektedir.

Öte yandan mirasın mirasçılara geçmesinin tek hukuki sebebi ölüm değildir. Ölüm karinesi ve gaiplik kararı verilmiş olması da aynı sonucu doğurmaktadır. Dolayısıyla ölüm karinesi bulunan ya da gaipliğine karar verilen bir kişinin kişiliği sona ereceğinden[15], miras hukuku bağlamında külli halefiyet ilkesinin bu iki halde de gündeme geleceği açıktır.

Mirasın mirasçılara TMK m. 599 gereği intikalinde, mirasçıların mirasbırakının ölümünden haberdar olmaları aranmaz. Yasal ve atanmış mirasçıların tümü, mirasbırakanın öldüğünü bilmeseler dahi ölüm anında külli halef sıfatıyla terekeye elbirliğiyle sahip olacaklardır. Bu özellik de külli halefiyet ilkesinin doğal bir sonucu olarak terekenin bir an bile sahipsiz kalmamasına olanak sağlamaktadır.

Miras hukukunda halefiyet ilkesinin geçerli olduğu tek hal mirasın intikali hali değildir. TMK m. 495/3, 496/2 ve 497/2'de bir halefiyet hali daha düzenlenmiştir ki bu hal öğretide kök içinde halefiyet, derecede halefiyet, zümre içi halefiyet gibi isimlerle anılmaktadır[16]. Kök içinde halefiyette, zümre içinde bir veya birden fazla kök başının

---

[14] KÖPRÜLÜ, B. (1985). ***Miras Hukuku Dersleri*** (2. Bası). İstanbul: Fakülteler Matbaası, 8.
[15] ERDOĞAN, İ., KESKİN, A. D. (2018). ***Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)*** (Birinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, 279-290.
[16] AYAN, M. (2016). ***Miras Hukuku*** (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 54; ANTALYA, O. G., SAĞLAM, İ. (2015). ***Miras Hukuku*** (Üçüncü Baskı). İstanbul: Legal Yayıncılık, 74; İNAN, A. N., ERTAŞ, Ş., ALBAŞ, H. (2015). ***Miras Hukuku*** (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Bilge Yayınevi, 86.

mirasbırakandan önce ölmüş[17] olması halinde, onun yerini kendi altsoyunun alması söz konusudur[18].

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi ile kök içinde halefiyet ilkesi sonuçları itibariyle birbirlerine çok benzeyen iki ayrı ilkedir. Daha önce de açıklandığı üzere külli halefiyet ilkesinde, kişinin ölümünden sonra aktif ve pasifiyle birlikte intikale elverişli olan tüm malvarlığının kendiliğinden külli haleflere geçmesi söz konusudur. Kök içinde halefiyet ilkesinde ise, kök başının mirasbırakandan önce öldüğü ya da mirasçılık sıfatını kaybettiği hallerde, kök başının altsoyu külli halef sıfatıyla mirasbırakanın mirasçısı olmaktadır[19]. Her iki ilkede de ortak olan nokta aktif ve pasif değerlerin tümünün intikal etmesidir. Aradaki temel farklılık ise; külli halefiyet ilkesinin muhatabı tüm yasal ve atanmış mirasçılar olmasına rağmen kök içinde halefiyet ilkesinin muhatabı yalnızca kök başının altsoydur.

2.1.1.3.2. Türk medeni hukukunda külli halefiyet ilkesi

Türk medeni hukukunda külli halefiyet ilkesinin geçerli olduğu iki hal bulunmaktadır. Bunlardan ilki TMK'nun 54. maddesinde, diğeri ise aynı kanunun 105. maddesinde düzenlenmiştir.

TMK m. 54/1'e göre; *"Tüzel kişinin malvarlığı, kanunda veya kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça ya da yetkili organı başka türlü karar vermedikçe, en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşuna geçer".* Fıkra hükmünde ifade edilen "en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşu", kişiliği sona eren tüzel kişinin külli halefi olarak kabul edilmelidir[20]. Böylece kişiliği sonra eren tüzel kişiye ait malvarlığı, başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın, külli halef sıfatıyla en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşuna intikal edecektir.

Türk medeni hukukunda külli halefiyet ilkesi, mirasbırakanın malvarlığının tamamını veya bir kısmını özgülemek suretiyle vakıf kurması halinde, vakıfların kendisine özgülenen malı kazanmasında da geçerlidir[21]. TMK m. 105/1'e göre; *"Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer"*. Buna göre bir vakfın

[17] Kök başının ölümünden başka, mirastan çıkarılması (TMK m. 510), ivazsız feragati (TMK m. 528), mirastan yoksunluğu (TMK m. 578) ve mirası reddetmesi (TMK m. 611) gibi mirasçılık sıfatının kaybedildiği diğer hallerde de kök içi halefiyet ilkesi söz konusu olacaktır. Bkz. AYAN. (2016). 53.
[18] AYAN. (2016). 53, ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 74, İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 86-87.
[19] DURAL, M., ÖZ, T. (2018). ***Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*** (Onikinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 27; İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 86-87.
[20] YILDIRIM, A. (2016). ***Türk Hukukunda Tapuya Güven Yoluyla Ayni Hak Kazanımı*** (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 280.
[21] YILDIRIM. (2016). 281.

tescille[22] tüzel kişilik kazanmasıyla beraber, kendisine özgülenen malların tamamının mülkiyeti de bu anda vakfa geçmiş olmaktadır. Böylece külli halefiyet ilkesi gereğince başka hiçbir işlem yapılmasına gerek olmaksızın özgülenen mallar ve haklar, vakfın kurulması anında vakfa geçmektedir. Bu bakımdan bu haklar için sonradan yapılacak tescil kurucu değil, açıklayıcı etkiye sahip olacaktır.

2.1.1.3.3. Türk ticaret hukukunda külli halefiyet ilkesi

Türk ticaret hukukunda şirketlerin birleşmesi konusunda da külli halefiyet ilkesi kabul edilmiştir. TTK'nın şirket birleşmelerini düzenleyen m. 136/4 hükmü gereğince devralan şirket devrolunan şirketin bütün malvarlığını bir bütün halinde devralır. Dolayısıyla böyle bir durumda devrolunan şirketin malvarlığında bulunan aktif ve pasif tüm unsurlar, devir sözleşmesiyle beraber başkaca bir işleme gerek kalmaksızın devralan şirketin malvarlığına dâhil olacaktır[23].

Ticaret hukukunda şirket birleşmelerinde söz konusu olan külli halefiyet ilkesi ile miras hukukuna hâkim olan külli halefiyet ilkesi malvarlığının bir bütün olarak geçişi hususunda birbirlerine çok benzemektedir. Zira şirket birleşmelerinde de devrolunan şirket veya şirketlerin borçları da dâhil olmak üzere tüm malvarlığı devralan şirkete geçmektedir. Bu yönüyle miras hukukuna hâkim olan külli halefiyet ilkesinden farkı bulunmamaktadır. Oysa başka pek çok yönden birbirilerinden ayrılmaktadır. Her şeyden önce bunların hukuki sebepleri farklıdır. Miras hukukuna hâkim olan külli halefiyet ilkesi, yalnızca gerçek kişinin ölümü halinde söz konusu olacaktır. Şirketlerin birleşmesinde geçerli olan külli halefiyet ilkesinin hukuki sebebi ise birleşme kararıdır. Bir diğer farklılık ise miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin sakıncalarını bertaraf etmeye yönelik mirası red, mirası tutulan deftere göre kabul vb. düzenlemeler olmasına rağmen şirketlerin birleşmesinde külli halefiyet ilkesi kesindir.

2.1.2. Külli Halefiyet İlkesinin Hükümleri

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi özü itibariyle birtakım ilkeleri de içinde barındırmaktadır. Her şeyden önce herkesin bir külli halefinin olması mutlak bir zorunluluktur. Şayet kişi geride yasal ya da atanmış hiçbir mirasçı bırakmaksızın ölmüşse

[22] Tescil, vakfın kurulduğu yer asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan sicile yapılmaktadır. Bkz. ERDOĞAN, KESKİN. (2018). 344.

[23] AKBİLEK, N. (2009). ***Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması*** (Birinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 33.; İPEKEL KAYALI, F. (2014). ***Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler*** (Birinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 20-21; YAZICI, A.H. (2013). "Yeni Türk Ticaret Kanununda Şirket Birleşmeleri". ***TAAD***, 4(14), 810-811.

bu kişinin külli halefi Devlet olacaktır. İkinci olarak mirasbırakanın geride bıraktığı malvarlığı, bir bütün olarak külli haleflere intikal edecektir. Böylece terekede yer alan aktif ve pasif değerlerin tümü mirasçılara geçecektir. Üçüncüsü, intikal ölüm veya ölüme benzer hukuki sonuç doğuran, yani gerçek kişiliği sona erdiren hallerden birinin meydana gelmesiyle gerçekleşecektir. Külli halefiyet ilkesinin zorunlu kıldığı bir diğer hüküm, terekenin mirasçılara intikaliyle mirasçılar, elbirliğiyle hak sahibi konumuna geleceklerdir. Son olarak terekeye elbirliğiyle hak sahibi olan bu mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından dolayı kişisel olarak (sınırsız) ve müteselsil sorumlu olacaklardır. Kısaca anlatılan bu hüküm ve sonuçlar beş ayrı başlık altında incelenecektir.

2.1.2.1. Herkesin mutlaka bir külli halefinin olması zorunluluğu

Bu zorunluluğun amacı, mirasbırakanın terekesinin sahipsiz kalmasını önlemektir. Aksi halde mirasbırakanın terekesinin sahipsiz kalması gibi bir durum ortaya çıkacaktır ki böyle bir durum Türk miras hukukunun amacıyla bağdaşmamaktadır.

Mirasbırakanın külli halefleri onun yasal ve atanmış mirasçılarıdır. Geride hiçbir mirasçı bırakmaksızın ve ölüme bağlı tasarruflarla da mirasçı tayin etmeksizin ölen bir mirasbırakanın mirasçısı yasal mirasçı sıfatıyla Devlet olacaktır. Aşağıda daha ayrıntılı bahsedileceği üzere Devlet'in mirasçılığı diğer mirasçılardan farklı özellikler taşımaktadır. Onun mirasçılığı terekenin sahipsiz kalmaması düşüncesinden hareketle düzenlenmiş bir mirasçılıktır.

Herkesin bir külli halefinin olması aynı zamanda, mirasbırakanın alacaklılarını korumaya da hizmet etmektedir. Zira külli halefi olmaksızın ölen bir kimsenin alacaklılarının, mirasbırakanın ölümünden sonra başvuracakları kimse de olmayacaktı[24]. Böylece her mirasbırakanın en az bir külli halefinin olması kuralıyla alacaklıların alacakları da güvence altına alınmış olmaktadır. Tam tersi bir durum için de, yani mirasbırakanın kendisinin alacaklı olduğu hallerde de alacağı ölümüyle birlikte sona ermemekte, alacak hakkı ölenin külli haleflerine geçmektedir. Bu sayede kişiler, alacaklarının ve borçlarının yok olmayacağının garantisi ve güveniyle hukuki ilişkilerde bulunabilmektedir.

[24] Daha ayrıntılı anlatılacağı üzere alacaklıların belirli mal bırakılan kimselere, yani cüz'i haleflere müracaat etmeleri zaten mümkün değildir. Bu kimselerin alacakları için başvuracakları kişiler ancak ölenin külli halefleri olabilir.

2.1.2.2. Terekenin yasal ve atanmış mirasçılara bir bütün olarak intikali

TMK m. 599/1'de *"Mirasçılar, ... mirası bir bütün olarak ...kazanırlar"* denilmek suretiyle terekenin bir bütün olarak geçeceği hüküm altına alınmıştır. Terekenin mirasçılara bir bütün olarak geçmesi ise, terekede yer alan ve intikale elverişli olan tüm hakların ve borçların, yani terekenin aktif ve pasif değerlerinin tümünün birlikte geçmesini ifade etmektedir.

Terekenin bir bütün halinde geçişi, külli haleflerin, mirasbırakanın aktif ve pasif malvarlığının tamamına elbirliğiyle sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Sadece aktiflerin geçtiği bir durumda ise külli halefiyetten değil, cüz'i halefiyetten söz edilebilecektir. Cüz'i halefiyet başlığı altında bu konuya değinileceği üzere, külli halefiyet ile cüz'i halefiyet arasındaki esas farklılık da bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Külli intikal ilkesinin benimsenmediği, yalnızca iradi mirasçılığın benimsendiği bir sistemde, mirasbırakanın malvarlığının bir kısmı üzerinde tasarrufta bulunmayı unutması her zaman mümkündür. Böyle bir durumda ise mirasbırakanın hayattayken tasarruf etmeyi unuttuğu malvarlığının onun ölümüyle birlikte sona ermesi gerekecektir[25]. Terekenin külli halefiyet ilkesi gereğince bir bütün olarak geçeceğinin kabulü ise bu tür sorunların da meydana gelmesini önlemeye hizmet etmektedir.

2.1.2.3. İntikalin ölüm olayıyla beraber kanun gereği kendiliğinden gerçekleşmesi

TMK m. 599/1'de açıkça kabul edildiği üzere mirasçılar terekeyi, mirasbırakanın ölümüyle birlikte kanun gereği kazanmaktadırlar. Yani mirasın geçişini sağlayan hukuki olay mirasbırakanın ölümüdür. Ölümün gerçekleştiği an, aynı zamanda mirasın da intikal ettiği andır. Bu bakımdan mirasçıların mirasbırakanın ölümünden haberdar olmaları aranmamaktadır. Ölümden ne kadar süre sonra haberdar olduklarına bakılmaksızın, mirasbırakanının ölümü anında mirasın tamamı külli haleflere geçmektedir.

Kendiliğinden gerçekleşme ise, terekede yer alan değerlerin özel usullerle devri gerekiyor olsa bile bunun aranmayacağı, kanun gereği intikal edeceğini ifade etmektedir. Bu durum da külli halefiyet ilkesinin, terekenin bir an bile olsa sahipsiz kalmasını önleme amacına hizmet etmektedir. Zira her bir mal veya hakkın özel devir usulüne uyularak devri gerekseydi, devir anına kadar bu mal veya hakların sahipsiz kalması gündeme gelecekti.

[25] AKKANAT, H. (2004). ***Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi*** (Birinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 56.

Ancak terekenin intikalinde özel bir şekil aranmaması düzenlemesi getirilerek bu tür bir sorunun önüne geçilmiştir.

Kanun her ne kadar "ölüm" ibaresini kullanmış olsa da ölüm karinesi ile kişinin gaipliğine karar verilmesi de kişiliği sona erdiren hallerden olması sebebiyle aynı sonucu doğuracaktır. Yalnız burada intikal anı nitelikleri gereği farklılık arz edecektir. İntikal anı, ileride ayrıca incelenecektir.

2.1.2.4. Tereke üzerinde elbirliğiyle hak sahipliği

Mirasbırakanın geride tek bir mirasçı bırakmış olması durumunda terekenin tamamı bu mirasçıya intikal edecektir. Fakat mirasçı sayısının birden fazla olması halinde mirasbırakanın ölümüyle beraber tereke, mirasçıların tümüne aynı anda geçmesiyle birlikte mirasçıların tamamı terekeye elbirliğiyle sahip olurlar. Böylece mirasçılar, tereke malları üzerinde elbirliği ortaklığından kaynaklanan bir mülkiyete sahip olurlar[26]. Bu ortaklık kanun gereği zorunlu olarak oluştuğundan dolayı ise mirasçıların bu konuda anlaşmaları aranmaz[27]. Diğer yandan mirasbırakanın da ölüme bağlı tasarruf ile ölmeden önce aksini öngörmesi mümkün değildir. Örneğin yapılan vasiyetname ile mirasçıların her birine ayrı ayrı kazandırmada bulunarak terekesini paylaştırmış olsa dahi ölümüyle beraber mirasçılar yine terekeye elbirliği halinde sahip olacaktır. Böyle bir vasiyetname ise saklı paylı mirasçıların saklı payları ihlal edilmediği sürece ancak paylaşım kuralı olarak kabul edilebilir[28].

Mirasçıların terekeye elbirliği halinde sahip olacağı kuralı TMK m. 640/2'de hüküm altına alınmıştır: *"Mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olurlar ve sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler."*. Bu hükme göre ise, paylaşma gerçekleşinceye kadar mirasçılar, tereke malları üzerinde tek başlarına tasarruf edemeyip birlikte hareket etmek zorundadırlar. Bu birlikte tasarruf zorunluluğu mirasçıların oy çokluğu ile değil oybirliği ile aldıkları kararı gerekli kılmaktadır. Zira TMK m. 702/2'de bu durum *"Kanunda veya sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça gerek yönetim gerek tasarruf işlemleri için ortakların oybirliğiyle karar vermeleri gerekir"* şeklinde ifade edilmiştir.

---

[26] İMRE, ERMAN. (2017). 429.

[27] Mirasbırakanın ölümüyle kendiliğinden oluşan bu ortaklık, terekede herhangi bir mal kalmayıncaya kadar yahut miras tamamen paylaşılıncaya kadar devam eder. Bkz. GÜLGÜN DALKILIÇ, N. (2017). ***Mirasın Paylaşılmasından Sonra Mirasçıların Müteselsil Sorumluluğu*** (Birinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 8.

[28] SEROZAN, R., ENGİN, B. İ. (2018). ***Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*** (Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 435; DURAL, ÖZ. (2018). 222.

Mirasçıların oybirliğiyle alacakları karar neticesinde birlikte hareket etme zorunluluklarının da kanundan veya sözleşmeden kaynaklı birtakım istisnaları bulunmaktadır[29]. Her mirasçının acele hallerde tek başına dava açabilme hak ve yetkisine sahip olması, mirasçılardan birinin istemi üzerine sulh mahkemesince miras ortaklığına paylaşmaya kadar bir temsilci atanabilmesi (TMK m. 640/3), mirasçılardan her birinin elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesini isteme hakkı bu istisnalardan bazılarıdır[30].

Miras ortaklığının sona ermesiyle birlikte mirasçılar, kendi miras payları üzerinde diledikleri tasarruflarda bulunabileceklerdir. Miras ortaklığını sona erdiren sebepler ise paylaşma başta olmak üzere; elbirliği mülkiyetin paylı mülkiyete dönüştürülmesi, kat mülkiyetine geçilmesi, miras ortaklığının başka bir ortaklığa dönüşmesi, terekenin tek bir mirasçı üzerinde toplanması ve terekede aktif hiçbir değerin kalmamasıdır[31].

2.1.2.5. Tereke borçlarından kişisel ve müteselsil sorumluluk

Tereke borçlarından dolayı külli haleflerin kişisel sorumluluğu TMK m. 599/2'de, müteselsil sorumluluğu ise 641/1'de düzenlenmiştir. 743 sayılı Medeni Kanun'un 582. maddesi ise "terekenin borçları" ifadesi yerine "müteveffanın borçları" ifadesini kullanmaktaydı ve bu da öğretide birtakım tartışmalara sebebiyet vermekteydi. Zira kanun maddesine bakıldığında yalnızca mirasbırakanın hayattayken girişmiş olduğu borç ilişkileri anlaşılmaktadır. Belirli mal vasiyetinin yerine getirilmesi, terekenin borçları gibi masrafların ise mirasbırakanın borçları kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir[32]. Bu dönemde öğretide hakim olan görüş ise mirasbırakanın borçları olarak nitelenemeyecek olan diğer borçları da 582. madde kapsamında değerlendirerek maddenin geniş yorumlanması gerektiği yönündedir[33].

4721 sayılı Medeni Kanun ise tereddüte yol açmayacak şekilde bir düzenlemeye giderek açıkça "tereke borcu" kavramını kullanmıştır. Bu kavram ise yalnızca külli

[29] SARI FİDAN, Ö. (2016). ***Miras Ortaklığı*** (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 38; ANTALYA. (2015). 405-408.
[30] SEROZAN, ENGİN. (2018). 569-572; SARI FİDAN. (2016). 38.
[31] SARI FİDAN. (2016). 109-128.
[32] AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 270, 271.
[33] AKINTÜRK. (1971). 23, 24; KÖPRÜLÜ. (1985). 399. Aksi görüş için bkz. AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 271-272.

halefiyet ilkesi gereğince mirasçılara intikal eden borçları değil, terekeye karşı ileri sürülebilecek her türlü borcu kapsamaktadır[34].

Kişisel sorumlu olma ise mirasçıların sorumluluğunun tereke aktifi değerince sınırlı olmadığını, tereke aktifini aşan kısım için de mirasçıların kişisel malvarlıklarıyla sorumluluğunun devam ettiğini ifade etmektedir. Ancak mirasçıların kişisel sorumluluğu yalnızca mirasın kesin olarak kazanıldığı hallerde, yani mirasın kabul edilmesi ya da red süresinin geçmesi hallerinde söz konusu olabilecektir[35]. Çünkü ileride de inceleneceği üzere mirasın reddedilmiş olması yahut resmi tasfiye talebinde bulunulmuş olması gibi haller külli halefiyet ilkesinin uygulama alanı bulamadığı hallerdir. Dolayısıyla miras kesin olarak kazanılıncaya kadar mirasçıların kişisel sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir.

Külli haleflerin borçlardan müteselsil sorumluluğu ilk defa 743 sayılı eski Medeni Kanun'un 1926'da yürürlüğe girmesiyle söz konusu olmuştur, bu tarihten önce ise mirasçılar yalnızca terekeden paylarına düşen miktarca sorumlu oluyordu[36].

Mirasçıların müteselsil sorumluluğu mirasın açılmasıyla birlikte, yani mirasbırakanın ölümü anında başlar. Bu andan itibaren külli haleflerin tümü mirasbırakanın borçlarından hep birlikte sorumlu olacaktır. Mirasbırakanın alacaklılarını koruyan bu hüküm gereğince alacaklılar alacaklarının tamamı için mirasçılardan birine müracaat edebileceği gibi alacağın bir kısmı için birden fazla mirasçıya da başvurabilme imkânına sahiptir.

Müteselsil sorumluluk TMK m. 481 gereğince iki halde sona ermektedir. İlk olarak alacaklı, tereke borcunun mirasçılar arasında bölünmesine veya nakline açıkça veya örtülü olarak rıza göstermişse teselsül sona erer. İkinci olarak ise paylaşmadan itibaren beş yıl geçmekle mirasçıların müteselsil sorumluluğu yine sona ermektedir[37].

2.1.3. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa Göre Külli Halefler

Ölen bir kişinin külli halefleri onun yasal ve atanmış mirasçılarıdır. Yasal mirasçılar mirasçılık sıfatını mirasbırakanın iradesine değil de kanuna dayanarak kazanan

[34] BAYGIN, C. (2005). ***Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması*** (Birinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 43.
[35] BAYGIN. (2005). 53.
[36]Dolayısıyla 743 sayılı Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce ölen kişinin külli haleflerinin müteselsil sorumluluğu da söz konusu olamaz. Bkz. İMRE, ERMAN. (2017). 454.
[37] Paylaştırmadan sonra muaccel olacak alacaklar için ise muacceliyet tarihinden itibaren beş yıl geçmekle teselsül sona ermektedir.

mirasçılardır[38]. Türk Medeni Kanunu'na göre yasal mirasçılar; mirasbırakanın kan hısımları, eşi, evlatlığı ve evlatlığın altsoyu ve en nihayetinde Devlet'tir. Mirasbırakanın kan hısımları onun altsoy, üstsoy ve yansoy hısımlarıdır. Üstsoy ve civar hısımlarının mirasçılığı üçüncü zümre ile sınırlandırılmışken altsoyun mirasçılığı sınırsızdır.

Yasal mirasçılar da kendi içerisinde saklı paylı olan ve saklı paylı olmayan yasal mirasçılar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. TMK m. 505'e göre mirasbırakanın saklı paylı mirasçıları; altsoyu, ana babası ve eşidir. Bu kişilerin belirli orandaki payları kanun koyucu tarafından özel olarak korunmaktadır ve mirasbırakanca bu kişilerin saklı pay oranlarına dikkat edilmeden yapılan bir tasarruf tenkis davasına konu olabilmektedir. Yalnızca saklı paylı olmayan mirasçıların yasal mirasçı olması hallerinde ise mirasbırakan, istediği şekilde ve oranda tasarruf etme imkânına sahiptir ve saklı paylı olmayan mirasçıların tenkis davası açma hakları bulunmamaktadır.

Yasal mirasçılıkta mirasçılığın hangi sıraya göre olması gerektiği, yasal mirasçılığın hangi dereceye kadar gideceği sorunlarını gidermek üzere hukuk sistemlerinde başlıca üç sistem öngörülmüştür: Fert sistemi, sınıf sistemi ve zümre sistemi[39]. Türk hukukunda kabul edilen zümre sistemine göre, kan hısımları zümre adı verilen farklı gruplara ayrılarak içinde yer aldıkları zümreye göre mirasçı sıfatı kazanıp kazanmayacakları ve miras payları belirlenmektedir[40]. Birinci zümre mirasçılar, mirasbırakanın çocukları, torunları, torunlarının çocukları ve devamı yani onun altsoyudur. İkinci zümre, mirasçılar mirasbırakanın anası, babası ve bunların altsoyudur. Üçüncü zümre mirasçılar, mirasbırakanın büyükanaları, büyükbabaları ve bunların altsoyundan meydana gelmektedir. Dördüncü zümre mirasçılar ise, büyükanalar ve büyükbabaların ana babaları ve bunların altsoyundan ibarettir. Zümreleri bu şekilde devam ettirmek mümkündür fakat 4721 sayılı Medeni Kanun yasal mirasçılığı eMK'dan farklı olarak ilk üç zümre ile sınırlandırmıştır[41].

---

[38] ÖZTAN, B. (2017). ***Miras Hukuku*** (Sekizinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 35; SEROZAN, ENGİN. (2018). 165; ANTALYA. (2015). 67.

[39] İslam hukukunda uygulama alanı bulan fert sisteminde herkesin mirasbırakanla olan yakınlığı ayrı ayrı ele alınarak mirasçılıkları özel olarak düzenlenmektedir. Kaynağını Roma Hukuku'ndan almakta olan sınıf sisteminde ise kan hısımları mirasbırakana olan yakınlık ve ilişkisine göre sınıflara ayrılmakta ve bir sınıfta bir mirasçının varlığı sonraki sınıfta bulunan kan hısımlarının yasal mirasçılığına engel oluşturmaktadır. Bkz. ÖZTAN. (2017). 36-37; ANTALYA. (2015). 69-70.

[40] SEROZAN, ENGİN. (2018). 167.

[41] 743 sayılı Medeni Kanun'un 442. maddesi 23.11.1990 tarihinde yürürlüğe giren 3678 sayılı Kanun ile yürürlükten kalkıncaya dek dördüncü zümrenin de mirasçılığı bulunmaktaydı. Bu nedenle söz konusu Kanun'un yürürlüğe girdiği 23.11.1990 tarihinden önce gerçekleşen ölümlerde dördüncü zümrenin de yasal mirasçılığı söz konusu olacaktır. Bkz. OĞUZMAN, M. (1991). ***Miras Hukuku*** (Beşinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 59; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 55.

Atanmış mirasçılık ise mirasbırakanın ölümünden önce yaptığı bir ölüme bağlı tasarrufla bir gerçek veya tüzel kişiyi mirasçı tayin etmesidir. Devlet'ten başka yasal hiçbir mirasçısı olmayan kişiler ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı tayin edebileceği gibi yasal mirasçısı olmasına rağmen yasal mirasçıların yanında bir veya birden fazla kişiyi de yine ölüme bağlı tasarrufla atanmış mirasçı tayin edebilir.

Aşağıda yasal mirasçılar kendi içinde farklı özellikler içermesi bakımından her biri ayrı başlık altında incelenecek, atanmış mirasçılar ise tek bir başlık altında ele alınacaktır.

2.1.3.1. Kan hısımları

Mirasbırakanın külli haleflerinden incelenecek ilk grup onun kan hısımlarıdır. Kan hısımlarından kasıt ise, ölenin alt soy, üst soy ve civar kan hısımlarıdır. Bu kişilerin mirasçılığı mirasbırakanla aralarındaki kan bağına dayanmaktadır. Altsoy kan hısımlarının mirasçılığı sınırsızdır; fakat, üst soy ve civar hısımlarının mirasçılığı üçüncü zümre ile son bulmaktadır.

743 sayılı Kanun döneminde 3678 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar dördüncü zümrenin mirasçılığı da söz konusu olmasına rağmen bu zümredekilerin tamamı külli halef sıfatına sahip değildi. Zira, dördüncü zümre mirasçılarının mirasçılığı yalnızca terekede intifa hakkı sahibi olmalarından ibaretti[42]. Herkesin mutlaka bir külli halefinin bulunması zorunluluğu düşünüldüğünde asıl mirasçının dolayısıyla da külli halefin kim olduğu sorusuyla karşılaşılacaktır ki, bu sorunun cevabı da Devlet olacaktır[43]. Yani, 3678 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce gerçekleşen ölümler sonucunda intikal eden miras bakımından dördüncü zümrenin mirasçılığı söz konusu olacaksa dördüncü zümre yalnızca intifa hakkı sahibi olacağından külli halef sıfatı Devlet'in olacaktır. Dolayısıyla, dördüncü zümre mirasçılar yasal mirasçı olmalarına rağmen külli halef sıfatına sahip olamayacaklardır.

Evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş bir çocuğun baba yönünden mirasçılığı 743 sayılı eski Kanun döneminde birbirinden farklı hükümlere tabiydi[44]. eMK'nun 443. maddesine göre; *"(1) Nesebi sahih olmayan hısımlar, nesebi sahih hısımlar gibi mirasçılık hakkını haizdir. Bunların baba cihetinden mirasçı olabilmeleri; babalarının kendilerini*

[42] GÖKTÜRK, H. A. (1937). ***Miras Hukuku*** (Birinci Baskı). Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu Neşriyatı, 21; OĞUZMAN. (1991). 59.
[43] OĞUZMAN. (1991). 59; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 55.
[44] eMK döneminde de ana ile çocuk arasında soybağının doğum ile kurulması kuralının geçerli olması sebebiyle bu dönemde evlilik dışı doğmuş bir çocuğun ana yönünden mirasçılığı herhangi bir sorun yaratmamıştır.

tanımış veya babalıklarına hüküm sudur etmiş bulunmasına mütevakkıftır. / (2) Baba tarafından nesebi sahih olmayan bir çocuk yahut füruu babasının nesebi sahih fürulariyle içtima ederse; nesebi sahih bir çocuğa veya ferilerine isabet eden hissenin yarısını alırlar.". Bu hükmün birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile ikinci fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 11.09.1987 tarih ve 1/18 sayılı kararıyla Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir[45]. Böylece bu iptal kararından sonra evlilik dışı doğmuş bir çocuğun baba ile arasındaki soybağı herhangi bir şekilde kurulduğunda evlilik içi doğmuş çocuk gibi miras hakkına sahip olmuştur[46]. Hükmün iptal edilmeden önceki haline göre evlilik dışı doğmuş olmasına rağmen baba ile arasında soybağı tanıma veya babalığa hükmedilme hallerinden biri ile kurulmuş olan ve evlilik içi doğmuş çocuklarla birlikte mirasçı olan çocuk, babadan yarım hisse miras payı alsa dahi mirasbırakanın külli halefidir. Fakat evlilik dışı doğan, başka bir deyişle nesebi sahih olmayan çocuğun, baba ile arasındaki soybağı ilişkisinin tanıma veya babalığa hükmetme ile kurulmamış olması halinde baba tarafından mirasçı olması da mümkün olmadığından dolayı külli halef sıfatından söz edilemeyecektir. 4721 sayılı TMK ise böyle bir ayrıma gitmeyerek, evlilik içi doğmuş olup olmadığına bakmaksızın tüm altsoya eşit miras hakkı tanımıştır ve bunların tamamı mirasbırakanın külli halefi konumundadır.

2.1.3.2. Evlatlık ve evlatlığın altsoyu

Kural olarak evlatlığın evlat edinene mirasçı olabilmesi için TMK'da öngörülen şartlara uyularak yapılan evlat edinme işleminin mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşmesi gerekmektedir[47]. Ancak TMK m. 315/2'deki, *"Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz"* hükmü gereğince evlat edinme başvurusundan sonra fakat evlat edinme işlemi tamamlanmadan ölüm halinde de, evlat edinme işlemini etkileyecek başka bir eksiklik bulunmadığı takdirde, evlatlığın mirasçılığı söz konusu olabilecektir. Mahkemenin evlatlık ilişkisinin kurulmasına dair verdiği kararla beraber evlatlık, evlat edinenin birinci zümreden mirasçısı konumuna gelmektedir. Mirasbırakanın evlat edinme işleminden önce çocuğu varsa yahut bu işlemden sonra çocuğu olmuşsa hiçbir fark olmaksızın evlatlık da onlarla birlikte mirasbırakana eşit şekilde mirasçı olmaktadır.

---

[45] OĞUZMAN, K. (1994). "Evlilik Dışı Çocukların Babalarına Mirasçılığı Sorunu". ***Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi***, 49(1), 304; ANTALYA. (2015). 80; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 53.
[46] AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 53.
[47] KÖPRÜLÜ. (1985). 77.

Evlatlık da mirasbırakanın varsa kendi çocukları gibi mirasbırakanın külli halefidir. Mirası reddetmediği sürece mirasbırakanın alacaklarına halef olduğu gibi borçlarından da kişisel olarak sorumlu olacaktır. Evlatlık aynı zamanda birinci zümre mirasçı olarak mirasbırakanın saklı paylı mirasçısıdır. Bu özellikleri bakımından evlatlığın, mirasbırakanın diğer külli haleflerinden hiçbir farkı bulunmamaktadır. Fakat başka birçok açıdan diğer kan hısımı olan yasal mirasçılar ile evlatlığın mirasçılığı arasında farklar bulunmaktadır.

Evlatlığın mirasçılığı tek yönlüdür. Evlatlık evlat edinenin mirasçısı olduğu halde evlat edinenin ve hısımlarının evlatlığa mirasçılığı söz konusu olamayacaktır[48].

TMK m. 500/1 gereği evlatlığın sadece kendi altsoyunun evlat edinene mirasçılığı kök içi halefiyet ilkesi gereğince mümkün olmasına rağmen evlatlığın diğer hısımlarının kök içi halefiyetle evlat edinene yasal mirasçılığı mümkün değildir.

Diğer yandan evlatlığın mirasçılığı sınırlıdır. Yani evlatlık ve alt soyunun evlat edinenin hısımlarına halefiyet gereği mirasçılığı söz konusu olamaz[49].

Yine TMK m. 500/1'in ikinci cümlesinde açıkça hükme bağlandığı üzere evlatlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam etmektedir. Dolayısıyla hem evlat edinenin ölümü halinde evlat edinenin külli halefi, hem de kendi ailesinden birinin ölümü halinde bu kişinin külli halefi olarak mirastan pay alabilecektir.

2.1.3.3. Sağ kalan eş

Sağ kalan eş her bir zümreyle birlikte fakat birlikte mirasçı olduğu zümrelere göre değişen oranlarda mirasta hak sahibidir. Başka bir anlatımla eş, hiçbir zümre içinde yer almamakla birlikte, hangi zümreyle birlikte mirasçı olursa olursun mirasbırakanın külli halefidir.

743 sayılı eMK döneminde eş, birinci zümre ile birlikte mirasçı olması ve terekenin yarısı üzerinde intifa hakkını seçmesi halinde külli halef olamıyordu[50]. Dolayısıyla böyle bir durumda sağ kalan eşin mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu da söz konusu değildi. Ancak, intifa hakkı seçimlik bir haktı, yani sağ kalan eş dilerse terekenin dörtte biri üzerinde mülkiyet hakkı verilmesini de isteyebilirdi ki bu halde külli halef mirasçı oluyordu. Ayrıca eMK döneminde sağ kalan eşin ikinci ve üçüncü zümre ile birlikte

[48] İMRE, ERMAN. (2017). 34; ANTALYA. (2015). 86. ÖZTAN. (2017). 61.
[49] SEROZAN, ENGİN. (2018). 184; ANTALYA. (2015). 87.
[50] KÖPRÜLÜ. (1985). 94.

mirasçı olması halinde, her ne kadar intifa hakkı yine verilmiş olsa da bu hak seçimlik olmayıp mülkiyet hakkına ek bir hak olması, başka bir anlatımla hem intifa hakkı hem de mülkiyet hakkı sahibi olması dolayısıyla külli halef sıfatını kazanıyordu.

4721 sayılı TMK'na göre ise eş hangi zümreyle mirasçı olursa olsun ve hangi miktarda miras hakkına sahip olursa olsun her durumda mirasbırakanın külli halefidir. Zira TMK seçimlik de olsa sağ kalan eşe intifa hakkı tanımamış, her koşulda mülkiyet hakkına sahip olacağını düzenlemiştir. Böylece eş de diğer külli haleflerde olduğu gibi mirasbırakanın borçlarından kişisel ve müteselsil olarak sorumlu olacaktır.

2.1.3.4. Devlet

TMK m. 501'e göre; *"Mirasçı bırakmaksızın ölen kimsenin mirası Devlete geçer."* Hiçbir zümrede mirasçısı ile sağ kalan eşi bulunmaksızın ve ölüme bağlı tasarruf yoluyla da mirasçı tayin etmeksizin ölen kimsenin mirası yasal mirasçı sıfatıyla Devlet'e kalmaktadır[51]. Bu bakımdan Devlet'in mirasçılığı tali niteliktedir[52]. Ayrıca Devlet, son külli haleftir[53].

Devlet'in mirasçılığı söz konusu olduğu hallerde de her ne kadar haklar ve borçlar birlikte geçse de Devlet'in mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu külli haleflerde olduğu gibi sınırsız değildir. Yasal mirasçı olmasına rağmen Devlet'in sorumluluğu yalnızca kendisine intikal eden aktif değerlerle sınırlıdır.

2.1.3.5. Atanmış mirasçılar

Ülkemiz miras hukuku sistemi, Germen hukukunun hem bir kişinin ölümünden sonra terekesine sahip olacak kişileri kanun koyucunun belirlediği yasal mirasçı sistemini hem de Roma hukukunun mirasbırakanın terekesinin geleceğini belirleme yetkisini mirasbırakana bıraktığı atanmış-iradi mirasçılık sistemini kabul ederek karma bir sistem benimsemiştir[54].

Atanmış mirasçılar ise mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmak üzere yaptığı ölüme bağlı tasarruflar yoluyla belirlenmektedir. Dolayısıyla atanmış mirasçılar, kanunun öngördüğü şartlar dâhilinde doğrudan mirasbırakanın iradesiyle belirlenmektedir.

---

[51] İMRE, ERMAN. (2017). 39; ANTALYA. (2015). 102.
[52] SEROZAN, ENGİN. (2018). 196.
[53] EREN, F., YÜCER AKTÜRK, İ. (2019). ***Türk Miras Hukuku*** (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 37; ÖZTAN. (2017). 22; TURAN BAŞARA, G. (2012). "Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Red Hakkı". ***Erzurumluoğlu Armağanı,*** Ankara, 146.
[54] İNAN, ERTAŞ. (2015). 158.

Mirasbırakanın ölümünden önce vasiyetname veya miras sözleşmesi şekillerinden birini tercih ederek yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile istediği bir kişiyi mirasçı olarak ataması mümkündür. Tasarrufun hangi şekilde yapıldığının bu bakımdan herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan husus yapılan vasiyetname veya miras sözleşmesinin kanunun aradığı zorunlu unsurları taşıyor olmasıdır.

Mirasbırakan, yasal mirasçısını da mirasçı olarak atayabilmektedir. Böyle bir durumda mirasçı, hem yasal mirasçı hem de atanmış mirasçı sıfatıyla mirasbırakana halef olacaktır.

Saklı paylı mirasçıların miras paylarına dokunulmadığı sürece mirasbırakan, terekesi üzerinde istediği şekilde tasarrufta bulunabilir. Saklı paylı mirasçısı yoksa terekesinin tamamı üzerinde tasarrufta bulunarak bir veya birden fazla mirasçı ataması mümkündür. Yahut mirasbırakan, terekenin tamamı ya da belirli kısmı üzerinde kendisinin belirlediği oranlar üzerinde birkaç kişiyi mirasçı olarak atayabilmektedir. Önemli olan yapılan tasarrufun mirasçı atama olmasıdır, yoksa belirli bir mal veya hakkın bir kişiye bırakılmış olması halinde mirasçı atama değil belirli mal vasiyeti gündeme gelecektir[55].

Yapılan ölüme bağlı tasarrufun konusunun önemi muhatap kişinin borçlardan sorumluluğu, dolayısıyla da külli halef olup olmayacağından ileri gelmektedir. Çünkü mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf ile mirasçı olarak atadığı kimse onun külli halefi olarak borçlardan da kişisel olarak sorumlu olacaktır. Belirli mal bıraktığı kimsenin ise borçlardan sorumluluğu söz konusu olmayıp, bu kişi yalnızca kendisine bırakılan malı külli haleflerden talep hakkına sahip olacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki, Devlet dışında tüzel kişilerin yasal mirasçı olmaları mümkün değildir. Tüzel kişilerin mirasçı sıfatını kazanabilmelerinin tek yolu, mirasbırakanın yapacağı bir ölüme bağlı tasarrufla kendisini atanmış mirasçı tayin etmesidir.

[55] Mirasbırakanın yaptığı tasarrufun belirli mal vasiyeti mi yoksa mirasçı atama mı olduğunun tespitinde belirleyici olan nokta mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufta kullandığı ifadeler değil, mirasbırakanın yaptığı tasarrufun niteliği olacaktır. Mirasbırakan örneğin, "şuradaki evim için A'yı mirasçı olarak atıyorum" şeklindeki bir ifadeyle yaptığı vasiyetname mirasçı atama olmayıp belirli mal bırakma olacaktır. Zira her ne kadar açıkça mirasçı atama ifadesi kullanılmış olsa da yapılan tasarruf niteliği gereği belir mal bırakmadır.

2.2. Külli Halefiyet İlkesinin Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Roma Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi

Günümüzde birçok ülkenin özel hukuk sistemlerinde olduğu gibi ülkemizde de özel hukukun temelleri İsviçre Medeni Kanunu'na bağlı olarak Roma hukukuna dayanmaktadır. Dolayısıyla bir özel hukuk bölümü olan günümüz miras hukukunun kaynağı da büyük ölçüde Roma Hukuk sistemine dayanmakta olduğundan bu dönemde mirasın geçişine hâkim olan ilkelerin incelenmesi de büyük önem taşımaktadır.

Klasik Roma hukukunda kullanılan "successio" diye bir kavram vardır ki, bu kavram "külli halefiyet" anlamına gelmektedir. İlerleyen dönemlerde Iustinianus hukukunda ise "successio per universitatem" şeklinde kullanılmaya başlayan ve yine "külli halefiyet" manasına gelen bu kavram günümüzdeki ölüme bağlı külli halefiyet kavramına daha yakın bir karşılık oluşturmaktadır[56]. Zira genel olarak "successio" kavramı tüm külli intikal halleri için kullanılan genel bir kavram olmasına rağmen "successio per universitatem" miras hukukunda külli intikali anlatan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Roma miras hukukunda ölen bir kişinin tüm malvarlığı, aktif ve pasifiyle birlikte, hukuki bir iktisabın gerektirdiği işlemlere gerek kalmaksızın onun mirasçılarına geçerdi[57]. Ayrıca mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından dolayı da kendilerine intikal eden malvarlığı kadar değil, kendi kişisel malvarlıklarıyla da sorumlu olmaktaydılar[58]. Bu yönlerden Roma miras hukukunda da günümüz miras hukukundakine benzer bir külli halefiyet ilkesinin benimsendiği düşünülse de daha yakından incelendiğinde pek çok yönden farklılığın bulunduğu gözlenmektedir.

Her şeyden önce Türk miras hukukuna göre külli halefiyet ilkesinin kapsamına mirasbırakanın intikale tabi olan aktif ve pasif malvarlığı girmektedir. Buna karşılık Roma miras hukukunda ise mirasçılar, mirasbırakanın yalnızca malvarlığı haklarına halef olmamakta, onun aileye mahsus dini görevleri gibi belli bir oran dahilinde şahsiyetine de halef olmaktaydılar[59].

---

[56] UMUR, Z. (1965). "Roma Miras Hukuku'nun Ana Hatları". ***İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası***, 31 (1-4), 159,160.

[57] KÜÇÜKGÜNGÖR, E., (2007). ***Roma Hukukunda Vasiyet (Testamentum)*** (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 29; GÜNAL, A. N. (1995). "Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras". ***Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 44 (1), 425,426.

[58] KÜÇÜKGÜNGÖR. (2007). 29; UMUR. (1965). 160.

[59] BERKİ, Ş. (1953). "Romada Miras Hukuku". ***AÜHFD***, 10(1), 542; UMUR. (1965). 161.

İkinci bir farklılık ise Türk miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin bir gereği ve amacı olarak tereke bir an bile sahipsiz kalmamaktadır. Oysa Roma miras hukukunda ihtiyari mirasçıların mirastan alacakları payın kendi mirasçılarına geçebilmesi için "cretio"[60] işlemi yapmaları gerekmekteydi, yani ihtiyari mirasçılar için mirasın kazanılması anı bu işlemin yapıldığı andı[61]. Bu işlem yapılana kadar ise tereke mallarının sahipsiz olduğu kabul edilmekteydi[62]. Dolayısıyla Roma miras hukuku ile Türk miras hukuku sistemlerinde kabul edilmiş olan külli halefiyet ilkesi arasındaki en büyük fark da bu noktada çıkmaktadır. Türk miras hukuku sisteminde külli halefiyet ilkesi ile terekenin mirasçılara mirasbırakanın ölümü anında geçeceği kabul edilmiş, hiç mirasçı bırakmadan ölen kişilerin terekesinin ise yine ölüm anında Devlet'e kalacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece mirasçıların mirası kabul etmeleri aranmaksızın ölüm olayının gerçekleşmesiyle birlikte terekenin de mirasçılara intikal edeceğinin kabulü ile birlikte miras, hiçbir zaman sahipsiz kalmamış olmaktadır. Oysa Roma miras hukukunda her ne kadar külli halefiyet ilkesi benimsenmiş de olsa, ihtiyari mirasçılar mirası kabul edinceye dek tereke sahipsiz kalmaktadır.

Bir diğer farklılık ise külli halefiyet ilkesinin belirli mal bırakma için de geçerli olup olmadığı noktasındadır. Roma miras hukukunda terekenin tamamının belirli mal olarak bir kişiye bırakılması anlamına gelen "Fideicommissum Universitatis", yani külli muayyen mal vasiyetinde mirasbırakan, mirasçı olarak atayamadığı bir kişiye terekesinin tamamının nakledilmesi konusunda atanmış bir mirasçıya talimat vermekteydi. Bu şekildeki bir belirli mal bırakmada ise normal bir vasiyetnamenin aksine, mirasbırakanın borçları da "Fideicommissum"dan yararlanan kişiye geçmekteydi[63]. Diğer bir ifadeyle külli halefiyet ilkesinde olduğu gibi külli muayyen mal alacaklısı, mirasbırakanın borçlarından da sorumlu olmaktaydı. Oysa Türk miras hukukunda vasiyet alacaklılarının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu söz konusu olmamaktadır.

Bu tür farklılıkların haricinde ise Roma miras hukukunda da külli halefiyet ilkesinin özü, günümüz Türk miras hukukunda da geçerli olan külli halefiyet ilkesine oldukça benzemektedir. Dolayısıyla buradan yola çıkarak da günümüz miras hukukunda

[60] Roma miras hukukunda cretio, şahit huzurunda belirli sözlerin söylenmesini gerektiren ve ihtiyari mirasçıların mirası kabul ettiklerini gösteren bir hukuki işlemdir. Bkz. GÜNAL. (1995). 429.
[61] GÜNAL. (1995). 430. Zorunlu mirasçılar ise ihtiyari mirasçıların aksine mirası, kendiliğinden, iradelerine bakılmaksızın hatta iradeleri dışında kazanmaktadırlar. Bkz. KOSCHAKER P., AYİTER K., (1977). ***Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*** (6. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 353,354.
[62] GÜNAL. (1995). 430, dn. 23.
[63] GÜNAL. (1995). 440.

geçerli olan külli halefiyet ilkesinin Roma miras hukukuna dayandığı rahatlıkla söylenebilir.

2.2.2. İslam Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi

743 sayılı Medeni Kanunun yürürlüğe girdiği 04.10.1926 tarihine kadar İslam miras hukukunun geçerli olduğu ve bu döneme ait mirasa ilişkin uyuşmazlıklarda İslam miras hukuku kurallarının uygulandığı göz önüne alındığında, İslam hukukunda mirasın geçişi hususuna da değinmek gerekir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, İslam miras hukuku sisteminde mirasın geçişinde külli halefiyet ilkesi söz konusu değildir. Miras, terekeden çıkarılması gereken masraflar ile mirasbırakanın borçları[64] çıkarıldıktan sonra mirasçılara geçer. Dolayısıyla İslam miras hukuku sisteminde mirasın kül halinde geçişi, yani külli halefiyet ilkesi geçerli değildir. Mirasbırakanın borçlarından mirasçılar değil, tereke sorumludur[65].

İslam miras hukukuna göre terekeden masraflar ve mirasbırakanın borçları çıkarıldıktan sonra, varsa, mirasbırakanın vasiyeti de terekenin mirasçılara intikalinden önce yerine getirilmelidir[66].

Tüm bunların doğal bir sonucu olarak da mirasçıların mirasbırakanın borçlarından dolayı kendi malvarlıklarıyla sınırsız ve müteselsil sorumlulukları söz konusu olmayacaktır. Mirasçının borçlardan sorumluluğu yalnızca, terekeden eline geçen miktarla sınırlıdır[67].

İslam miras hukukunda murisin malvarlığının borçlarla birlikte mirasçılara külli olarak intikalini sağlayan külli intikal ilkesi benimsenmediğinden, tereke yalnızca varsa aktifleri içerecek bir şekilde mirasçılara intikal etmektedir. Dolayısıyla İslam miras hukukunda tereke, mirasbırakanın malvarlığının yalnızca aktif kısmını ifade etmektedir[68].

Türk miras hukukunda külli haleflerden biri de atanmış mirasçılardır. İslam miras hukukunda ise atanmış mirasçılık yoktu[69].

---

[64] Mirasbırakanın cenaze ve gömme masrafları. Ayrıntılı bilgi için bkz. CİN, H., AKYILMAZ, G., (2011). **Türk Hukuk Tarihi** (Dördüncü Baskı). Konya: Sayram Yayınları, 463.
[65] AYDIN, M. A. (2017). ***Türk Hukuk Tarihi*** (Ondördüncü Baskı). İstanbul: Beta Basım, 305; CİN, AKYILMAZ, 463.
[66] ANSAY, S. Ş. (2002). ***Hukuk Tarihinde İslam Hukuku*** (Dördüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 241, 242.
[67] BERKİ, Ş. (1973). "İslam Hukuku Miras Sistemi ile Medeni Kanun Miras Sistemi Arasındaki Farklar". ***Ankara Üniversitesi İlhahiyat Fakültesi Dergisi***, 22(0), 9, 12.
[68] AVCI, M. (2018). ***Türk Hukuk Tarihi*** (Yedinci Baskı). Konya: Atlas Akademi Yayınevi, 478.
[69] BERKİ. (1973). 13.

Kök içi halefiyet bakımından Osmanlı Devleti döneminde Türk miras hukuk sistemine benzer bir şekilde, miri arazi ve gayrisahih arazilerde 1867 tarihli Tevsi-i İntikal Nizamnamesi ile sınırlı da olsa kök içi halefiyet ilkesi kabul edilmiştir. Bu dönemde kök içi halefiyet yalnızca muristen önce ölen kız ve erkek çocukların miras payı torunlara intikal etmekte, torun çocuklarına ise geçmemektedir. 1913 tarihli Emval-i Gayr-ı Menkulenin İntikalatı Hakkında Kanun ile ise, zümre sistemi getirilerek tüm zümreler için halefiyet ilkesi benimsenmiştir[70].

Yukarıda da ifade edildiği gibi İslam miras hukukunda tereke kavramı ile terekenin mirasçılara intikali günümüz Türk miras hukukundan tamamen farklıdır. Türk miras hukuku sistemi gereğince mirasbırakanın terekesi, külli halefiyet ilkesinin bir sonucu olarak tereke giderleri, borçlar ve varsa vasiyetnameler yerine getirilmeden bir bütün olarak mirasçılara geçmektedir. Oysa İslam miras hukukunda külli halefiyet ilkesi benimsenmeyerek cenaze ve defin masrafları, mirasbırakanın borçları ve vasiyetnameden mirasçılar değil, tereke sorumlu tutulmuştur[71]. Kök içi halefiyet ise Osman Devleti döneminde örfi intikal ile ilgili düzenlemeler çerçevesinde günümüz miras hukukundaki kök içi halefiyet ilkesine oranla son derece sınırlı bir şekilde uygulama alanı bulmuştur.

2.2.3. Türk Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesinin Tarihsel Gelişimi

2.2.3.1. Cumhuriyet öncesi dönemde

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden önce özel hukuk alanında kanunlaşma çabasına gidilerek borçlar, ticaret, eşya hukuku gibi alanların düzenlendiği ve kaynağını Kur'an'dan alan Medeni Kanun olarak Mecelle 1876 yılında ilan edilmiştir. Miras hukukuna ilişkin hükümlere ise, Mecelle'de yer verilmemiş; bu konuda "Feraiz" olarak anılan ve yine Kur'an kaynaklı olan dini hukuk kuralları uygulamaya devam olunmuştur[72]. Öyleyse, Cumhuriyet öncesi dönemde miras hukuku alanında uygulanan hukuk, İslam miras hukukudur.

Yukarıda "İslam Miras Hukuku'nda Külli Halefiyet İlkesi" başlığı altında da bahsedildiği üzere İslam miras hukukunda külli halefiyet ilkesi geçerli değildir. Cenaze giderleri ile mirasbırakanın borçları ödendikten sonra geriye bir şey kalırsa ancak bunlar

[70] CİN, AKYILMAZ, 493-495.
[71] Mirasbırakanın borçlarından terekenin sorumlu olması ve dolayısıyla mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sınırsız ve müteselsil sorumlulukları olmaması sebebiyle mirasın reddi kurumu kabul edilmemiştir.
[72] AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 32.

mirasçılara intikal etmektedir. Buna bağlı olarak da mirasçıların, mirasbırakanın borçlarından dolayı kişisel olarak sorumlulukları söz konusu olmayacaktır.

2.2.3.2. Cumhuriyet döneminde

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk miras hukukunda iki farklı uygulama söz konusudur. Zira, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin (eMK) yürürlüğe girdiği 4 Ekim 1926 tarihine kadar miras hukuku sistemi kaynağını Kur'an'dan almaktaydı. 1876'da ilan edilen Mecelle'de de miras hukukuna ilişkin kurallara yer verilmeyerek Feraiz kuralları uygulanmaya devam edilmiştir. Dolayısıyla Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihinden 743 sayılı Medeni Kanun'un yürürlüğe girdiği 4 Ekim 1926 tarihe kadar dini karakter taşıyan Kur'an kaynaklı Feraiz hükümleri miras hukuku alanında uygulanmaya devam etmiştir. Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte ise miras hukukunun dini karakter taşıyan eski Feraiz kurallarıyla ilişiği tamamen kesilmiştir[73].

Öyleyse Cumhuriyetten sonra Türk miras hukuku iki farklı dönemde incelenebilir. İlk dönem İslam miras hukuku kurallarının yani Feraiz hükümlerinin geçerli olduğu dönemdir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Feraiz hükümleri Kur'an kaynaklıdır ve bu sistemde külli halefiyet ilkesi geçerli değildir.

İkinci dönem ise 743 sayılı Medeni Kanun'un yürürlüğe girdiği 4 Ekim 1926'dan sonraki dönemdir. Cumhuriyet'in ilanından sonra kabul edilen 743 sayılı Medeni Kanun 1 Ocak 2002 tarihine kadar yürürlükte kalmış, 1 Ocak 2002 tarihinde 4721 sayılı Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesiyle beraber mülga olmuştur. Hem 743 sayılı Medeni Kanun hem de 4721 sayılı Medeni Kanun mirasın geçişi hususunda külli halefiyet ilkesini benimseyerek buna ilişkin düzenlemeler getirmiştir.

Sonuç olarak Cumhuriyet'in ilanından sonra üç yıl kadar kısa bir süre de olsa miras hukukuna ilişkin olarak Feraiz hükümleri uygulanmış ve dolayısıyla da mirasın geçişinde külli halefiyet ilkesi benimsenmemiştir. Diğer yandan 743 sayılı Medeni Kanun'nun kabulünden itibaren aşağıda da iki ayrı başlık altında açıklanacağı üzere miras hukukuna ilişkin dini hukuk kurallarından bağımsız kurallar benimsenmiş ve bu dönemden itibaren günümüz de dâhil olmak üzere mirasın geçişinde külli halefiyet ilkesi benimsenmiştir.

Hem 743 sayılı Medeni Kanun hem de 4721 sayılı Medeni Kanun mirasın geçişinde külli halefiyet ilkesini benimsemiş olsa da aralarında ilkenin düzenlenişi bakımından küçük

[73] ÖZTRAK, İ. (1976). ***Miras Hukuku*** (İkinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 8.

farklılıklar da bulunmaktadır. Bu nedenle her iki Kanun'daki külli halefiyet ilkesi iki ayrı başlık altında incelenecektir.

2.2.3.2.1. 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi

Daha önce de ifade edildiği üzere külli halefiyet ilkesi Türk miras hukukuna ilk kez 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile girmiştir. Bundan önce uygulanmakta olan İslam Miras Hukuku'nda terekenin aktif ve pasiflerle birlikte bir bütün halinde mirasçılara geçmesi değil, mirasbırakanın cenaze masrafları ile borçları çıktıktan sonra geriye kalan bir hak varsa bunların mirasçılara geçmesi söz konusuydu.

743 sayılı eMK'nun külli halefiyet ilkesini düzenlediği 539. maddesine göre miras açıldığında, mirasbırakanın alacakları ve haklarının tamamı mirasçılara geçmektedir. Ve yine aynı maddeye göre mirasbırakanın borçlarından dolayı mirasçıların şahsen sorumluluğu söz konusudur.

Mirasın kendiliğinden mirasçılara geçiş anı ise mirasbırakanın ölümü anıdır. Bu durum ise yine aynı maddenin ikinci fıkrasında açıkça ifade edilmiştir.

Külli halefiyet ilkesinin mirasçılar üzerindeki olası olumsuz etkilerini gidermeye yönelik olarak mirasın reddi, mirasın resmi defterinin tutulması ile mirasın resmi tasfiyesi düzenlemeleri getirilmiştir. Bu üç düzenleme de, mirasçılara sınırsız bir sorumluluk yükleyen külli halefiyet ilkesini yumuşatmaya yönelik düzenlemelerdir.

Mirasın reddi, hakiki red ve hükmi red olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir. Hakiki red mirasçının, mirasbırakanın ölümünden itibaren üç aylık[74] hak düşürücü süre içerisinde mirası reddetmesine ilişkin iradesini sulh hukuk mahkemesine beyan etmesidir[75]. Hükmi red ise Kanun'un 545. maddesine göre mirasbırakanın ölümü anında terekenin borca batık olduğunun sabit olması halinde mirasın hükmen reddedilmiş sayılmasıdır. Mirası reddeden mirasçı, mirasbırakanın ölümü anından itibaren mirasçılık sıfatını kaybetmiş sayılır ve mirasbırakandan önce ölmüş gibi işleme tabi tutulur[76]. Hem hakiki red hem de hükmi red mirasçılara mirasbırakanın borcundan kurtulma imkanı veren ve Türk miras hukukuna ilk defa 743 sayılı eMK ile giren düzenlemelerdir. Zira İslam miras

[74] Üç aylık sürenin başlangıcı hususunda mirasbırakanın ölümü tarihinin esas alınması ana kural olsa da, yasal mirasçı, mirasbırakanın ölümünü ya da mirasçı olduğunu sonradan öğrendiğini iddia ve ispat ederse süre bu andan itibaren başlamaktadır. Atanmış mirasçılarda sürenin başlangıcı her halde durumun kendilerine tebliğinden itibaren başlamaktadır (TMK m. 606/2). Bkz. TANJU, F. (1957). ***Miras Hukukunda Tereke ve Tatbikat*** (Birinci Baskı). Adana Gürpınar Basımevi, 174.

[75] OĞUZMAN. (1991). 336-338; KÖPRÜLÜ. (1985). 373, 374.

[76] TÜFEK, K. G. (1977). ***Miras Hukukunda Tenkis ve İade Davaları*** (Birinci Baskı). Ankara: Olgaç Matbaası, 86; KÖPRÜLÜ. (1985). 378.

hukukunda terekenin mirasbırakanın borçları çıkarıldıktan sonra mirasçılara geçmesi sebebiyle mirasçıların sınırsız sorumlulukları bulunmamakta ve dolayısıyla mirası red hakkına zaten ihtiyaç da duyulmamaktaydı.

Mirasın resmi defterinin tutulması talebi de ilk kez 743 sayılı eMK ile hukuk sistemimize giren bir düzenlemedir. Terekenin aktif ve pasif değerinin oranının mirasçılar tarafından tam olarak bilinmesi halinde mirasçılar, mirası reddebilme hakkını daha bilinçli bir şekilde kullanabilmektedir. Buna karşılık terekenin aktif ve pasif oranı bazı hallerde kesin olarak bilinemeyebilir ki böyle bir durumda da mirasçıları korumaya yönelik olarak eMK m. 559 ve devamında terekenin resmi defterinin tutulması düzenlenmiştir[77]. Terekenin resmi defterinin tutulması, terekenin gerçek durumu hakkında mirasçılara bir fikir vermektedir[78]. Tutulan bu defter sonucunda mirasçılar, eMK m. 567'ye göre mirası kabul etme, reddetme, resmi tasfiye isteme ve tutulan deftere göre kabul etme gibi dört seçimlik hakka sahiptir. TMK m. 568'e göre ise, mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesi halinde mirasçılar, kural olarak yalnızca defterde yazan borçlardan miktar olarak sınırlı sorumlu olmaktadır.

Mirasın resmi tasfiyesi de mirasın reddi ve resmi defter tutulmasında olduğu gibi İslam miras hukukunda yer almayan fakat ilk kez 743 sayılı eMK ile hukuk sistemimize giren düzenlemelerden biridir. Mirasın resmi tasfiyesi eMK m. 572 ve devamında düzenlenmiştir. Mirasın resmi tasfiyesi halinde tasfiye sonucunda geriye aktif bir değer kalırsa mirasçılara bu değer geçmektedir. Mirasın resmi tasfiyesi ile mirasbırakanın borçları sadece terekeden karşılanarak mirasçıların kişisel sorumlulukları ortadan kaldırılmakta yani, külli halefiyet ilkesi ortadan kalkmaktadır[79].

2.2.3.2.2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

743 sayılı Türk Kanunu Medenisini ilga ederek 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu da tıpkı eMK'da olduğu gibi külli halefiyet ilkesini benimsemiştir.

Her iki Kanun'da da külli halefiyet ilkesine ilişkin düzenlemeler birbirine oldukça benzemektedir. Aralarındaki tek farklılık külli halefler yönündendir. Örneğin eMK döneminde sağ kalan eşin birinci zümre ile mirasçılığı söz konusu olduğu bir durumda

[77] GÖKTÜRK, H. A. (1937). 110; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 242.
[78] OĞUZMAN. (1991). 350; GÖKTÜRK. (1937). 111; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 242.
[79] ÖZMEN, İ. (1997). ***Açıklamalı-İçtihatlı-Uygulamalı Tereke Hukuku Davaları*** (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 624; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 247.

terekenin yarısı üzerinde intifa hakkını seçmiş olması halinde eş külli halef olamıyordu. Diğer yandan yine eMK döneminde dördüncü zümrenin de yasal mirasçılığı kabul edilmesine rağmen bu zümrenin yalnızca intifa hakkına sahip olması sebebiyle külli halef sıfatları yoktu. Bu şekilde dördüncü zümrenin mirasçılığı söz konusu olduğunda ise külli halef Devlet olmaktaydı.

4721 sayılı Kanun da külli halefiyet ilkesinin mirasçılar üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etmeye yönelik olarak mirasın reddi, mirasın resmi defterinin tutulması ve mirasın resmi tasfiyesini düzenlemiştir. Bu konular çalışmanın son bölümünde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3. KÜLLİ HALEFİYETİN SONUCU OLARAK KÜLLİ İNTİKAL İLKESİ VE İNTİKALE ELVERİŞLİLİK

3.1. Genel Olarak Külli İntikal İlkesi

3.1.1. Genel Olarak Külli İntikal

Külli intikal ilkesi, mirasbırakanın terekesinin tüm aktif ve pasifleriyle birlikte yani bütünüyle mirasçılara intikal etmesidir. Bu ilkenin bir sonucu olarak taşınmazlarda tescile, borçlarda üstlenme sözleşmesine, alacaklarda temlike ve taşınırlarda da teslime gerek olmaksızın intikal gerçekleşmektedir.

Miras hukukunda külli intikal ilkesi ile külli halefiyet ilkesi birbirini tamamlayan iki ilkedir. Külli halefiyet ilkesi mirasçıların mirası kazanımlarına ilişkinken, külli intikal ilkesi alacak, hak ve borçların külli haleflere intikalini ifade etmektedir. Fakat sonuçta her iki ilke de terekenin tümüyle intikalini sağlayarak aynı amaca hizmet etmektedir.

İntikal anı ve özellikle intikale elverişli olan alacak, haklar ve değerlerin neler olduğunun belirlenmesi külli intikal ilkesinin uygulanması açısından büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle intikal anı, sonra da miras yolu ile intikale elverişli olan ve olmayan değerler incelenecektir.

3.1.2. İntikal Anı

Kural olarak kişilik, doğumla başlayıp ölümle sona ermektedir. Kişiliğin sona ermesi ise hukuk aleminde birtakım sonuçlar doğuran bir olaydır. Örneğin ölümle birlikte kişinin vücudu "ceset"[80] adını alarak hukuk düzeni çerçevesinde bazı tasarruflara, örneğin organ veya doku alımı gibi, konu olabilecektir. Diğer yandan gaiplik kararı verilmesinin ardından gaibin eşi, bu sebebe dayanarak mahkemeden evliliğin feshini talep edebilecektir[81]. Bunların yanı sıra kişiliği sona erdiren bu haller özellikle miras hukuku alanında terekenin mirasçılara geçişinin önkoşulunu oluşturmaktadır.

Tereke mirasçılara, ölümün gerçekleştiği, başka bir deyişle kişiliğin sona erdiği an intikal etmektedir. Bu nedenle ölüm anının belirlenmesi, terekenin içeriği ve mirasçılara intikal anı açısından önem teşkil etmektedir. Örneğin arada pek kısa zaman aralığının

[80] Ceset, ölü beden anlamına gelmektedir. Bkz. TDK. Büyük Türkçe Sözlük, (Erişim Tarihi: 01.04.2019).

[81] Gaiplik kararı evlenmeyi kendiliğinden sona erdirmez. Evliliği sona erdirmek isteyen gaibin eşinin, ya gaiplik başvurusuyla birlikte evliliğin feshini de talep etmesi ya da daha sonradan ayrı bir evliliğin feshi davası açması gerekmektedir. Bkz. ÖZSUNAY, E. (1979). ***Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*** (Dördüncü Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 230; ATAAY, A. (1978). ***Şahıslar Hukuku – Birinci Yarım – Giriş – Hakiki Şahıslar*** (Üçüncü Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 255, 256; TOKAT, H. (2017). "Gaipliğin Aile Hukuku Yönünden Sonuçları". ***Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 25(2), 550-552.

bulunduğu peşpeşe ölümlerde ölüm anının belirlenememesi, bir bebeğin ölü doğması yahut doğduktan kısa bir süre sonra ölmesi gibi durumlarda mirasçılık durumlarının ne olacağı sorunu gündeme gelebilir. Bu nedenle ölüm anı ve özellikle intikal anının belirlenmesi önemlidir.

Diğer yandan terekenin intikalini gerektirecek tek olay ölüm değildir. Daha önce de bahsedildiği üzere kişiliğin sona ermesine sebep olan diğer hallerde de terekenin mirasçılara intikali söz konusu olmaktadır. Bu durumda da intikalin hangi anda gerçekleşeceği çeşitli durumlara göre değişmekte olduğundan bu haller de aşağıda ayrıca incelenecektir.

3.1.2.1. Ölüm olgusunun gerçekleşmesi halinde

TMK m. 575'e göre miras, ölümle açılır. Ancak Kanun, ölümün hangi anda gerçekleştiğine dair bir düzenleme içermemektedir. Bu nedenle ölüm anının belirlenmesi için tıp biliminin kabul ettiği esaslar geçerli olacaktır[82]. Günümüzde kişinin beyin ölümünün gerçekleştiği an, kesin olarak ölümün de meydana geldiği an olarak kabul edilmektedir[83].

Ölüm anının kesin olarak belirlenmesinin miras hukuku bakımından iki açıdan büyük önemi bulunmaktadır. İlk olarak, mirasçıların belirlenmesi bakımından ölüm anı dikkate alınmaktadır. Mirasbırakanın mirasçıları, TMK m. 580/1 gereğince onun ölümü anında sağ olan kişilerdir. TMK m. 28/2'ye göre çocuk, hak ehliyetini ana rahmine düştüğü andan itibaren kazanmaktadır. TMK m. 582/1' göre ise ceninin mirasçı olması sağ olmasına koşuluna bağlanmıştır. Öyleyse bu iki madde birlikte değerlendirildiğinde mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine düşmüş olan cenin, sağ doğmuş olma koşuluyla mirasçılık sıfatına da sahip olacaktır[84].

Ölüm anının miras hukuku açısından diğer bir önemi ise mirasın açılması ve mirasçılara intikal etme anının belirlenmesinden ileri gelmektedir. Zira miras, mirasbırakanın ölümü anında açılmakta ve yine bu anda külli haleflere intikal etmektedir. Ayrıca terekede yer alan aktif ve pasif malvarlığının tespiti de yine ölüm anına göre

---

[82] ÖZEL, Ç. (2002). "Medeni Hukuk Açısından ölüm Anının Belirlenmesi ve Ceset Üzerindeki Hakka İlişkin Bazı Düşünceler". ***AÜHFD***, 51(1), 48; ERDOĞAN, KESKİN. (2018). 279.

[83] ÖZTAN, B. (2019). ***Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*** (Kırküçüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 227.

[84] Yapay döllenme yöntemleriyle dünyaya gelen çocukların da kanunen anne ve babası olarak görünen kişilere mirasçılığı söz konusudur. Ancak, yapay döllenme, mirasın paylaşımından sonra gerçekleşmiş ise, yapay döllenme ile dünyaya gelen çocuğun mirasçılığından söz edilmemelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. EROL, Y. (2012). ***Yapay Döllenme Yöntemleri ve Taşıyıcı Annelik*** (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 142-146.

yapılacaktır. Çünkü yalnızca mirasbırakanın ölümü anında var olan değerler terekede yer alabilecektir.

Açıklanan bu nedenlerle mirasbırakanın ölüm anının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu anın belirlenmesi ise hukuk biliminin değil, tıp biliminin verilerine dayanılarak yapılmaktadır. Sonuç olarak mirasbırakanın tıp bilimi verilerine dayanılarak belirlenen kesin ölüm anında var olan aktif ve pasif tüm malvarlığı, bu anda sağ olan tüm külli haleflere yine bu anda intikal etmektedir.

3.1.2.2. Ölüm karinesi ve gaiplik

Ölümden başka kişiliği sona erdiren durumlar, ölüm karinesi ve gaiplik kararından ibarettir. Her iki hal de ölüm gibi kişiliği sona erdirmekte fakat ölüm olayı tıp bilimi verilerinden yararlanılarak belirlenebiliyorken ölüm karinesi ve gaiplik kararında doğası gereği böyle bir tespit mümkün değildir.

Ölüm karinesinin düzenlenmiş olduğu TMK m. 31'e göre; *"Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır."* Ölüm karinesinden yararlanılabilmesi için önemli olan, kişinin ölümüne kesin olarak bakılan bir olayda kaybolmuş ve cesedinin de bulunamamış olmasıdır[85].

Gaiplik ise TMK m. 32/1'de şu şekilde düzenlenmiştir: *"Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir."* Bu madde uyarınca kişi hakkında gaiplik kararı verilebilmesi için ya ölüm tehlikesi içinde kaybolma ya da kendisinden uzun zamandır haber alınamama ön şartlarından birinin gerçekleşmiş olması aranmaktadır. Bu iki durumdan birinin varlığı halinde ise TMK m. 33/1'e göre; ölüm tehlikesi içinde kaybolan kişiler için ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl, uzun zamandır haber alınamayan hallerde ise son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmesi aranmaktadır. En erken bu sürelerin geçmesi halinde yetkili ve görevli mahkemece kişinin gaipliğine karar verilmektedir[86].

---

[85] AKİPEK, J. G., AKINTÜRK, T., ATEŞ KARAMAN, D. (2009). ***Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*** (Yedinci Baskı). İstanbul: Beta Basım, 251; ÖZTAN. (2019). 230.

[86] Mahkemece kişinin gaipliğine karar verilebilmesi için bu sürelere ek olarak TMK m. 33/2 ve 3'te belirtilen en az altı aylık ilan süresinin de dolmuş olması gerekmektedir.

Ölüm karinesinin varlığı veya hakim tarafından kişinin gaipliğine karar verildiği durumlarda siciline ölüm kaydı düşülen ya da gaipliğine karar verilen kişinin mirası da külli haleflere intikal edecektir. Fakat burada intikalin hangi anda gerçekleşeceği soruları gündeme gelebilecektir. Miras, mirasbırakanın kişiliğinin sona ermesiyle beraber mirasçılara intikal edeceğinden dolayı her bir durumda kişiliğin sona erdiği anın belirlenmesi yerinde olacaktır.

İlk olarak ölüm karinesin gerçekleştiği hallerde kişilik, kütüğe ölüm kaydının düştüğü anda değil, olayın meydana geldiği anda sona erecektir[87]. Kişiliğin sona erdiği bu anda da hakkında ölüm karinesi geçerli olan kişi mirasbırakan sıfatına sahip olacaktır. Dolayısıyla olayın meydana geldiği anda miras, mirasçılara intikal edecektir.

İkinci durum ise gaipliktir. TMK m. 35/2 gereğince gaiplik kararının hüküm ve sonuçları, gaiplik kararının verildiği anda değil, geçmişe etkili olarak, ölüm tehlikesinin gerçekleştiği anda ya da son haber alınma anından itibaren meydana gelir[88]. Kişiliğin sona erdiği bu anda ise miras, mirasçılara intikal etmektedir. Ancak, mirasbırakan, hakkında gaiplik kararı verilmiş bir kişi ise mirasçılar, terekeye belli bir teminat karşılığında sahip olacaktır[89]. Zira gaibin her an çıkıp gelmesi mümkündür. TMK m. 585/2 gereğince mirası iktisap edenler, gaibin ortaya çıkması halinde zilyetlik hükümleri uyarınca mirası geri vermekle yükümlüdürler[90].

Tüm bu açıklamalardan sonra sonuç olarak; miras, ölüm karinesinin varlığı halinde kişinin ölümüne kesin gözle bakılmasını gerektiren olayın gerçekleştiği anda; gaiplik halinde ise ölüm tehlikesinin gerçekleştiği ya da son haber alınma anından itibaren külli halef olarak mirasçılara intikal edecektir.

---

[87] ARAT, A. (2006). "Gerçek Kişilerde Kişiliğin Sona Ermesi". ***Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi***, 9(1-2), 264.

[88] TMK m. 588'e göre Hazinenin gaiplik talebinde bulunabilmesi için öğretide, ölüm tehlikesi içinde kaybolma veya uzun zamandan beri haber alınamama şartlarının gerçekleşmesinin zorlunlu olmadığı ifade edilmekle birlikte kişiliğin ne zaman sona ereceği başka bir anlatımla gaipliğin hüküm ve sonuçlarını ne zaman doğuracağına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bkz. DURAL, ÖZ. (2018). 391.

[89] Verilecek bu teminat, ölüm tehlikesi içinde kaybolma ve kendisinden uzun zamandan beri haber alınamama halleri için farklı esaslara tabidir. TMK m. 584/2 ve 3'ye göre verilecek teminat; ölüm tehlikesi içinde kaybolma durumunda tereke mallarının tesliminden itibaren beş yıl, uzun zamandan beri haber alınamama durumunda ise son haber tarihinden itibaren onbeş yıl içindir. Fakat her iki halde de teminat, gaibin yüz yaşına varmasına kadar geçecek süre için gösterilir.

[90] Aynı madde uyarınca mirasçıların, üstün hak sahibi olduklarını iddia ve ispat eden kişilere de zilyetlik hükümleri uyarınca mirası geri verme yükümlülükleri düzenlenmiştir. Ancak bu yükümlülük, mirasa iyiniyetle sahip olanlar için, miras sebebiyle istihkak davasına ilişkin zamanaşımı süresine tabi kılınarak sınırlandırılmıştır.

3.1.3. Külli İntikal İlkesinin Miras Hukukunda Geçerli Olan Diğer İntikal İlkeleriyle Karşılaştırılması

Miras hukukunda mirasın intikalinde hakim olan ilke her ne kadar külli intikal ilkesi olsa da, TMK ve başka bazı kanunlarda özel olarak düzenlenen birtakım hallerde başka intikal kuralları da uygulanabilmektedir. Bunlardan biri cüz'i intikal, diğeri ise özel intikaldir. Bu iki ilkenin özellikleri ile hangi hallerde uygulandığı ve külli halefiyet ilkesi ile karşılaştırılması her bir ilke için iki ayrı başlıkta yapılacaktır.

3.1.3.1. Cüz'i intikal

Cüz'i intikal ilkesi, miras hukukunda külli intikal ilkesinin bir istisnasıdır. Fakat buna rağmen cüz'i intikal, külli intikal ilkesinin tam olarak zıttı değildir. Zira cüz'i intikal ilkesinin geçerli olduğu durumlarda da mirasbırakana ait miras, onun yasal ve atanmış mirasçılarına külli halefiyet ilkesi gereğince intikal etmektedir.

Cüz'i halefler, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile kendilerine belirli mal bırakılan kişilerdir[91]. Bu yönüyle cüz'i intikal ilkesi, mirasbırakanın külli intikal ilkesi ile sınırlandırılmış olan tasarruf özgürlüğünü bir nebze de olsa yumuşatmaya yönelik bir ilkedir. Buna göre mirasbırakan, tasarruf sınırlarını aşmadan, istediği bazı kişiler lehine ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilmektedir. Vasiyet alacaklısı olarak da adlandırılan bu kişiler, mirasbırakanın ölümüyle birlikte lehine tasarruf edilen hak veya eşya üzerinde doğrudan hak sahibi olamayacaktır. Onun yalnızca, külli haleflere karşı bir talep hakkı bulunmaktadır. Ayrıca cüz'i haleflerin, mirasbırakanın borçlarından da sorumluluğu bulunmamaktadır. Vasiyet alacaklısının terekede yer alan değerlerden bir kısmı üzerinde külli haleflere karşı yalnızca bir talep hakkına sahip olmaları nedeniyle ise onlar, mirasbırakanın değil, mirasçıların cüz'i halefidir[92].

Sigorta hukukunda ise yine TTK m. 1472 hükmü halefiyetin düzenlendiği hallerden bir diğeridir. Sigorta ettirenin riziko gerçekleştikten sonra uğradığı zararlar nedeniyle üçüncü bir kişiye karşı sahip olduğu tazminat alacağının, ödenen sigorta tazminatı miktarınca, kanun gereği, sigortacıya geçmesine sigortacının halefiyeti denmektedir[93].

---

[91] KILIÇOĞLU, A. M. (2012). ***Miras Hukuku*** (Dördüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 24; İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 72; DURAL, ÖZ. (2018). 15; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 59. Türk miras hukuku açısından vasiyet alacaklılarının cüz'i halef olarak nitelenemeyeceği, hukukumuzda cüz'i halefiyetin tek örneğinin TMK m. 601/2 olduğu yönündeki görüş için bkz. DURAL, ÖZ. (2018). 406, dn. 1057.

[92] ULUSU KARATAŞ, A. E. (2015). "Türk Miras Hukukunda Mirasın Kazanılmasında Halefiyet Türleri ve Türk Milletlerarası Özel Hukukundaki Yansımaları". ***İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası***, 73(2), 371, 372; DURAL, ÖZ. (2018). 15. Aksi yönde görüş için bkz. SEROZAN, ENGİN. (2018). 84.

[93] OMAĞ, M. K. (2011). ***Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti*** (Birinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 37; ARĞILLI, İ. (2013). "Sigorta Hukukunda Halefiyet". ***İstanbul Barosu Dergisi***, 87(4), 81;

Sigortacının halefiyetinde ise sigortacıya, yalnızca tazmin edilen bedel miktarınca dava hakkı intikal etmektedir. Bu yönüyle sigortacının halefiyeti bir cüz'i intikal halidir.

TMK m. 601/2'de düzenlenmiş olan sigorta alacağının vasiyet edilmiş olması hali, diğer cüz'i intikal hallerinden farklılık göstermektedir. Bu fıkraya göre, vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın külli haleflerine değil de, doğrudan doğruya sigortacıya başvurma hakkına sahiptir. Fakat yine de bu halde dahi teslimsiz kazanım söz konusu değildir[94].

Cüz'i intikal hallerinden biri olarak değerlendirebileceğimiz borçlar hukukunda halefiyet hallerinde, bir borç ilişkisinde asıl borçlu dışında bir başka kişi tarafından yapılan ifa borcu sona erdirmemekte; alacak hakkı ferileriyle birlikte borcu ifa eden üçüncü kişiye geçmektedir[95]. Böylece borçlunun ifa yükümlülüğü aynen devam ettiği halde borç ilişkisi sona ermemekte, yalnızca alacak hakkı üçüncü kişiye geçmektedir. Başka bir ifadeyle alacak, ferileri de dâhil olmak üzere, herhangi bir değişikliğe uğramaksızın borcu ifa eden üçüncü kişiye geçmektedir[96].

Borçlar hukukunda halefiyet kanunun açıkça düzenlediği hallerde geçerlidir. TBK m. 85, 127, 168 ve 596 hükümleri borçlar hukukunda kanuni halefiyetin düzenlendiği hükümlerdir.

Bölünemeyen borçların[97] ifasına ilişkin düzenlemenin yer aldığı TBK m. 85/2'ye göre, bölünemeyen bir borcun borçlusu birden fazlaysa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür. Aynı maddenin üçüncü fıkrası ise bölünemeyen borcun tamamını ifa eden borçlunun, alacaklıya halef olacağını ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını isteyebileceğini düzenlemiştir. Bu iki fıkra hükmü birlikte değerlendirildiğinde TBK m. 85 gereğince kanuni halefiyetin söz konusu olabilmesi için üç ana şartın gerektiği söylenebilir: Birincisi bölünemeyen bir borcun varlığı, ikincisi borçluların birden fazla olması ve üçüncüsü ise borçlulardan birinin borcun tamamını ifa etmesi. Ancak bu üç şartın tamamının sağlanması halinde m. 85'te düzenlenmiş bulunan halefiyet gündeme gelebilecektir.

HIZIR, S. (2010). "Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği". ***TBB Dergisi***, C(86), 298.

[94] SEROZAN, ENGİN. (2018). 84.

[95] OĞUZMAN, M. K., ÖZ, T. (2017). ***Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-***1 (Onbeşinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 262; KILIÇOĞLU, 7.

[96] YILDIRIM, A. (2018). ***Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*** (Yedinci Baskı). Ankara: Monopol Yayınları, 333.

[97] Nitelikleri yahut tarafların anlaşmaları gereği bölünmesi mümkün olmayan borçlara bölünemeyen borçlar denilmektedir. Bkz. KILIÇOĞLU. (1979). 66; OĞUZMAN, ÖZ. (2017). 289-291.

Alacaklıya halef olma başlığı altında düzenlenmiş olan TBK m. 127 ise iki halde üçüncü kişinin alacaklıya halef olacağına hükmetmiştir. Bunlardan birincisi, başkasının borcu için rehnedilen eşyayı rehinden kurtaran lehine halefiyet; ikincisi, ise borçlunun alacaklıya bildirimi ile halefiyettir. Her iki halefiyet hali için de aranan ortak şart ise alacaklının üçüncü kişi tarafından tatmin edilmesidir[98].

TBK m. 168 ise müteselsil borçluluğa[99] ilişkin bir düzenlemedir. Bu maddenin 1. fıkrasına göre; *"Diğerlerine rücu hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur."* Bu hükme göre; halefiyetin söz konusu olabilmesi için, madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere, alacaklıyı tatmin eden kişinin rücu hakkına sahip olan bir kişi, başka bir ifadeyle de müteselsil borçlulardan biri olması gerekmektedir. Borcun tamamının ödenip ödenmediği ise, alacaklıyı tatmin eden müteselsil borçlunun alacaklıya halef olup olamayacağı hususunda değil, hangi oranda halef olunacağı noktasında önem taşımaktadır.

Borçlar hukukunda halefiyetin düzenlendiği son düzenleme ise kefalette halefiyetin düzenlendiği TBK m. 596/1 hükmüdür. Bu hüküm gereğince kefilin halefiyeti, alacaklıyı tatmin ettiği oranda söz konusu olacaktır.

Borçlar Kanununda düzenlenmiş olan tüm halefiyet hallerine bakıldığında miras hukukunda külli halefiyet ilkesinden oldukça farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Her şeyden önce miras hukukunda külli halefiyet ilkesi istisnalar hariç olmak üzere mirasın intikalinde geçerli olan genel bir ilkedir. Oysa, borçlar hukukunda halefiyet, ancak kanunun açıkça düzenlediği hallerde geçerlidir. Ayrıca, miras hukukunda halefiyet, alacaklarla beraber borçların da intikalini içerirken borçlar hukukunda halefiyet yalnızca alacak ve alacağa bağlı hakların geçişine imkân vermektedir[100]. Öte yandan halefiyeti gündeme getiren hukuki sebep de çok farklıdır. Miras hukukunda halefiyet, kişinin ölümü halinde söz konusu olurken, borçlar hukukunda halefiyet başkasına ait bir borcun yerine getirilmesiyle gündeme gelmektedir[101].

Külli intikal ilkesi ile cüz'i intikal ilkesi birbirlerine zıt olarak görünen iki farklı ilke olmalarına rağmen ortak birtakım özellikleri bulunmaktadır. Diğer yandan pek çok noktada ise birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Ortak noktalara bakılacak olursa ilk olarak hem

[98] KILIÇOĞLU. (1979). 38.
[99] Müteselsil borçlulukta, alacaklının karşısında birden fazla borçlu bulunmaktadır. Her bir borçlu ile alacaklı arasındaki borç ilişkisi ayrı fakat aynı zamanda birbirine de bağlıdır. Bkz. NOMER, H. (2017). ***Borçlar Hukuku Genel Hükümler*** (Onbeşinci Baskı). İstanbul: Beta Basım, 454.
[100] KILIÇOĞLU. (1979). 22.
[101] Daha ayrıntılı bilgi için bkz. KILIÇOĞLU. (1979). 22.

külli halefler hem de cüz'i halefler haklarını kabul beyanına gerek olmaksızın kendiliğinden kazanmaktadırlar[102]. İkinci olarak cüz'i halefler de mirasbırakanın ölümü anında yaşıyor olmalıdır[103]. Son olarak cüz'i halefler de mirastan çıkarılma ve mirastan yoksunluk yaptırımlarına tabidir[104].

Farklılıklarına bakılacak olursa her şeyden önce külli intikal ilkesi gereğince külli halefler, mirasbırakanın ölümüyle beraber terekede yer alan değerlere sahip olurlar. Oysa cüz'i intikal ilkesinde cüz'i halefler, yani vasiyet alacaklıları, kendilerine vasiyet edilen şeyi doğrudan kazanamayıp, külli haleflere karşı talep hakkına sahip olurlar. Ayrıca külli haleflerin, terekede yer alan değerleri kazanmak için herhangi bir işlem yapmalarına gerek yoktur. Fakat cüz'i halefler, kendilerine vasiyet edilen şeye usulüne göre yapılacak işlemle sahip olmaktadırlar. Diğer bir farklılık ise külli intikal ilkesi miras hukukuna hakim olan genel bir ilke iken, cüz'i intikal ilkesi yalnızca belirli mal bırakma ölüme bağlı tasarrufunda söz konusudur[105]. En önemli ve belirgin fark ise borçlardan sorumluluk noktasındadır. Zira külli intikal ilkesi gereğince külli halefler, mirasbırakanın borçlarından da sınırsız ve müteselsil olarak sorumlu iken cüz'i intikal ilkesince cüz'i haleflerin borçlardan sorumluluğu söz konusu değildir[106].

3.1.3.2. Özel intikal

Miras hukukunda bir de daha özel durumlarda uygulanan özel intikal hali bulunmaktadır. Özel intikal, terekede yer alan belli başlı bazı değerlerin, daha istisnai bir intikal rejimine tabi tutularak, külli haleflere değil, belki mirasçı bile olamayacak başka bazı kişilere geçmesi anlamına gelmektedir[107].

---

[102] SEROZAN, ENGİN. (2018). 119.
[103] SEROZAN, ENGİN. (2018). 119.
[104] SEROZAN, ENGİN. (2018). 119.
[105] eMK döneminde tereke üzerinde kanuni intifa hakkı sahibi olanlar da cüz'i halef sıfatına sahiptiler. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, N. (1987). ***Miras Hukuku*** (Üçüncü Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 47-51. Daha önce de açıklandığı üzere bu dönemde intifa hakkı sahibi olanlar dördüncü zümre mirasçılar ile seçimlik bir intifa hakkı olmak üzere sağ kalan eş idi. Ancak TMK ile dördüncü zümre mirasçılığı tamamen kaldırılmış, sağ kalan eşe de yalnızca mülkiyet hakkı verilmiş olması sebebiyle artık tereke üzerinde kanuni intifa hakkı sahibi olan mirasçı kalmamıştır. Dolayısıyla cüz'i halefler artık sadece belirli mal vasiyetinde bulunulan kişilerdir.
[106] DURAL/ ÖZ'e göre külli halefiyet ve cüz'i halefiyet arasında iki temel farklılık vardır. İlk olarak cüz'i haleflerin mirasçılara karşı yalnızca alacak hakkına sahip olmalarına karşın külli halefler tereke üzerinde doğrudan hak elde ederler. İkinci olarak ise külli halefler borçlardan kendi malvarlıklarıyla sınırsız sorumlu olmalarına rağmen cüz'i haleflerin borçlardan sorumlulukları söz konusu değildir. Bu iki farklılık nedeniyle de külli halefler gerçek mirasçı olarak adlandırılmaktadır. Bkz. DURAL, ÖZ. (2018). 16.
[107] AKKANAT. (2004). 63; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 59; SEROZAN, ENGİN. (2018). 86; ULUSU KARATAŞ. (2015). 374, 375.

Özel intikal ancak kanunların açıkça düzenlediği hallerde, sınırlı olarak uygulanmaktadır. Özel intikalin uygulandığı ilk duruma örnek olarak kira sözleşmesine ilişkin TBK m. 356 hükmü verilebilir. Bu hükme göre ölen kiracının ortakları ile ölen kiracıyla birlikte aynı konutta oturanların, sözleşmeye ve kanun hükümlerine uydukları sürece, mirasçılık sıfatından bağımsız olarak, kira sözleşmesinin tarafı olarak kiracılık haklarını kullanmaları mümkündür.

Bir başka örnek olarak, fikir ve sanat eseri sahibinin manevi haklarının devrine ilişkin FSEK m. 19 gösterilebilir. Eser sahibinin ölümünün ardından manevi hakların kimler tarafından kullanılacağı FSEK m. 19'da sırasıyla belirtilmiştir. Bu hükme göre manevi hakları kullanabilecek ilk kişi eser sahibinin yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile belirlediği kişidir. Eser sahibi böyle bir belirleme yapmamışsa FSEK m. 19/1 hükmü gereğince manevi hakları kullanabilecek kişiler sırasıyla; vasiyeti yerine getirme görevlisi, bu atanmamışsa sağ kalan eş ile çocuklar, atanmış mirasçılar, anne - baba ve son olarak kardeşlerdir.

Özel intikalin bir diğer tipik örneği de 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu (TSKPK) m. 197'deki düzenlemedir. Söz konusu düzenleme gereğince, kişilere verilen madalya ve nişanlar, kişilerin ölümü halinde yasal mirasçılarına geçmektedir. Diğer bir deyişle madalya ve nişanlar tüm külli haleflere değil, yalnızca yasal mirasçılara intikal etmektedir. Aynı Kanun m. 199/2 ile başka bir özel intikal hali düzenlenmiştir. Bu fıkradaki düzenleme ile, kendisine madalya ya da nişan verilmiş olup da, yaptığı ölüme bağlı tasarrufla bunları bir başkasına bırakmamış olan kimsenin madalya ve nişanlarının kimlere geçeceği sırasıyla tek tek belirtilmiştir. Buna göre; *"...en büyüklerinden başlamak üzere çocuklarına, çocukları yoksa babasına o da yoksa annesine, baba ve annenin boşanmış olduğu durumlarda çocuğun velayeti kimde ise ona, anne ve babanın olmadığı durumda eşine, eşinin de yokluğu hâlinde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kanuni mirasçılarına intikal eder."*

Miras hukukunda özel intikalin uygulandığı başka bir hal de üçüncü kişi lehine hayat sigortalarıdır[108]. TTK m. 1493'te düzenlenmiş olan üçüncü kişi lehine hayat sigortalarında lehtar[109], sigorta ettirenin ölümü halinde sözleşme uyarınca elde ettiği hakları doğrudan sigortacıya başvurarak istem ve tahsil edebilmektedir[110].

[108] ULUSU KARATAŞ. (2015). 380.
[109] Sözleşmede lehtar, kendisi yararına hayat sigortası sözleşmesi yapılmış olan kişidir.
[110] SEROZAN, ENGİN. (2018). 87; ULUSU KARATAŞ. (2015). 380.

Özel intikalin uygulandığı hallerden bir başkası, tarımsal işletmelerin devrinde görülmektedir. Tarım arazilerinin parçalanmasını önlemek amacıyla özel intikal kuralları öngörülmüştür. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda 6537 sayılı Kanunla değişiklik yapılarak Medeni Kanun'un tarımsal miras hukuku ile ilgili hükümleri kaldırılarak yerine emredici hükümler getirilmiştir. Ancak, 6537 sayılı Kanun, 5403 sayılı Kanun'a geçici nitelikteki 5. maddeyi eklemiştir. Bu maddeye göre; "*Bu maddenin yayımı tarihinde mirasçılar arasında henüz paylaşımı yapılmamış tarımsal arazilerin devir işlemleri, bu maddeyi ihdas eden Kanundan önceki kanun hükümlerine göre tamamlanır*". Bu hüküm gereğince; Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihe kadar mirasçılar arasında paylaşım yapılmamışsa, tarımsal arazilerin devir işlemleri, Türk Medeni Kanunu m. 659-668 hükümlerine göre yapılacaktır. Ancak, bu maddenin yayımlandığı 30.04.2014 tarihinden itibaren yapılacak paylaşımlarda, tarımsal arazilerin devrine ilişkin uygulanacak olan hükümler, 5403 sayılı Kanun'un ilgili hükümleridir[111].

Cüz'i intikal ilkesinde olduğu gibi külli intikal ilkesi ile özel intikal ilkesinin de birtakım ortak noktaları bulunmaktadır. Özel intikal ilkesinde de aynen külli intikal ilkesinde olduğu gibi özel intikal ilkesinden yararlanacak olan mirasçının kabul beyanı aranmamaktadır. Yine külli intikal ilkesinde olduğu gibi özel intikal ilkesinde de muhatabın, mirasbırakanın ölümü anında sağ olması gerekmektedir.

Farklılıklarına bakılacak olursa da öncelikle özel intikal ilkesi çok istisnai bir ilkedir. Ancak Kanunlarda açıkça düzenlenen hallerde söz konusu olmaktadır. Külli intikal ilkesi ise daha önce de belirtildiği üzere mirasın intikalinde geçerli olan genel bir ilkedir. Diğer bir farklılık ise muhataplar yönündendir. Külli intikal ilkesinde muhataplar her zaman için mirasbırakan ile mirasbırakanın külli halefleridir. Özel intikal ilkesinde ise bir taraf her zaman mirasbırakan olmasına karşılık diğer taraf her zaman külli halef yahut mirasçı olmak zorunda değildir. Örneğin 926 sayılı TSKPK'daki düzenlemeye göre özel intikal ilkesinden tüm külli halefler değil, yalnızca yasal mirasçılar yararlanmaktadır. Başka bir örnek olarak ise TBK m. 356 gereğince uygulanan özel intikalde muhatabın, mirasbırakanın yasal veya atanmış mirasçısı olması dahi aranmamaktadır. Son bir farklılık ise borçlardan sorumluluk açısından kendisini göstermektedir. Zira külli intikal ilkesinde mirasçıların sorumluluğu sınırsız ve müteselsilen olmasına karşılık özel intikalde, sırf özel intikal kurallarının uygulanıyor olmasından kaynaklı bir sınırsız sorumluluk

[111] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 644.

bulunmamaktadır. Yalnızca muhatabın aynı zamanda külli halef olması halinde, külli intikal ilkesinden kaynaklı bir sınırsız sorumluluk söz konusu olabilecektir.

3.2. İntikale Elverişlilik

Külli intikal ilkesi gereği mirasbırakanın ölümünün ardından geride bıraktığı terekenin külli haleflere intikal edeceği belirtilmişti. Ancak intikal edecek olan bu terekede nelerin yer alacağı nelerin yer alamayacağı, başka bir ifadeyle nelerin intikale elverişli olacağı bir sorun olabilir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, mirasçılara terekenin sadece aktifi intikal etmez. Aktif ile birlikte borçlar da mirasçılara intikal edecek değerler arasındadır. Bu durum TMK m. 599/2'de açıkça belirtilmiştir.

Tereke ile malvarlığı her zaman aynı anlama gelmez. Zira, terekede yer almasına rağmen mirasbırakanın malvarlığında bulunmayan yahut da tam tersine mirasbırakanın malvarlığında bulunmasına karşın terekesinde yer almayan hukuki ilişkiler de bulunabilmektedir[112]. Bu nedenle terekenin malvarlığına eşit olduğunu ve mirasbırakanın ölümünün ardından mirasçılara mirasbırakanın tüm malvarlığının intikal edeceğini söylemek hatalıdır.

Terekenin intikalinde genel kural, mirasbırakanın devri ve intikali mümkün özel hukuk ilişkilerinin mirasçılara geçebileceği, şahsa bağlı haklarının ise onun ölümüyle son bulacağı şeklindedir[113]. Zira, şahsa bağlı hakların ne sağlararası bir işlemle ne de ölüme bağlı hukuki işlemlerle başkalarına geçmesi, dolayısıyla mirasa konu olmaları mümkün değildir[114]. Örneğin intifa ve oturma haklarının, malvarlıksal nitelik taşımalarına rağmen kişiye bağlı hak olmaları sebebiyle mirasçılara intikali mümkün değildir (TMK m. 797/1, m. 823/3)[115].

TMK m. 599/2'de nelerin mirasçılara intikal edeceği sayılmıştır. Bu fıkraya göre; *"Kanunda öngörülen ayrık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynî haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak*

---

[112] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 22, 23; AKKANAT. (2004). 77; DURAL, ÖZ. (2018). 8; İMRE, ERMAN. (2017). 10.
[113] AKKANAT. (2004). 77.
[114] KURT, E. (2016). "Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları". ***İKÜHFD***, 15(2), 125.
[115] HATEMİ, H. (2018). ***Miras Hukuku*** (Yedinci Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 14; SEROZAN, ENGİN. (2018). 121; İMRE, ERMAN. (2017). 10.

sorumlu olurlar." Yalnız Kanun burada intikali mümkün olan hukuki ilişkileri sınırlayıcı olarak saymamıştır[116]. İntikale elverişli olan ve olmayan hukuki ilişkilerin neler olduğu ve hangi özellikleri taşıdığı aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3.2.1. İntikale Elverişli Olan Aktif Ve Pasif Değerler

Miras yoluyla intikale elverişli olan hukuki ilişkilerin başında malvarlığı hak ve borçları gelmektedir[117].

3.2.1.1. Taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki haklar ve hukuki durumlar

3.2.1.1.1. Mülkiyet hakkı

TMK mülkiyeti, hakkın konusuna göre taşınır ve taşınmaz mülkiyeti olarak ikiye ayırmıştır. Taşınmaz mülkiyeti TMK'nun 704-761, taşınır mülkiyeti ise 762-778. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Taşınmaz mülkiyetinin konusu, TMK m. 704'te sayılmıştır. Buna göre TMK'na göre taşınmazlar; arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar[118] ve kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Görüldüğü üzere taşınmaz mülkiyetinin konusuna yalnızca maddi anlamda mallar değil, bazı haklar da girmektedir[119]. Bağımsız ve sürekli bu haklardan olan kişiye bağlı üst ve kaynak haklarının, aksi kararlaştırılmadıkça mirasçılara intikali mümkündür (TMK m. 826/2 ve m. 837/2).

Taşınmaz mülkiyetinin bir diğer konusu olan arazi ise; sınırları belirli olan, yatay genişlik dışında belirli bir derinlik ve yüksekliğe de sahip olan yeryüzü parçasına denir[120]. TMK m. 704'te belirtilen taşınmazların içinde yalnızca arazi, niteliği ve doğal yapısı itibariyle taşınmaz mal niteliğine sahiptir[121]. Bunlar sağlararası tasarruflara konu olabildiği gibi miras yoluyla da intikal eder.

---

[116] AKKANAT. (2004). 78.
[117] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 5.
[118] Bağımsız ve sürekli hakların taşınmazlar gibi işlem görmesi için şu şartları birlikte taşıyor olması gerekmektedir: 1. Taşınmaz üzerinde bir ayni hak olmalıdır, 2. Bu hak bağımsız olmalıdır, 3. Ayrıca sürekli nitelikte olmalıdır, 4. Hak sahibi yazılı istemde bulunmalıdır. Bkz. NOMER, H. N., ERGÜNE, M. S. (2019). ***Eşya Hukuku*** (Altıncı Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 129.
[119] Bağımsız ve sürekli haklar yalnızca hukuki işlemler yönünden araziyle bir tutulmuş olup diğer yönlerden arazi ve taşınmaz değildirler. Bkz. EREN, F. (2012). ***Mülkiyet Hukuku*** (İkinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 196.
[120] EREN. (2012). 197.
[121] REİSOĞLU, S. (1980). ***Türk Eşya Hukuku Cilt I*** (Altıncı Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 116; EREN. (2012). 197.

TMK m. 618/1 ve m. 718 gereği araziye sahip olan kimse, onun bütünleyici parçalarına sahiptir. Dolayısıyla yatay sınırları itibariyle bir araziye malik olan kimsenin ölümünün ardından bu arazinin altında ve üstünde yer alan bütünleyici parçalar da araziyle birlikte devrolunur.

Kat mülkiyeti kütüğüne kaydedilebilecek bağımsız bölümlerin neler olduğu ise 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu m. 1'de belirtilmiştir. Bu hükme göre; *"Tamamlanmış bir yapının kat, daire, iş bürosu, dükkan, mağaza, mahzen, depo gibi bölümlerinden ayrı ayrı ve başlı başına kullanılmaya elverişli olanları üzerinde, o gayrimenkulün maliki veya ortak malikleri tarafından, bu Kanun hükümlerine göre, bağımsız mülkiyet hakları kurulabilir."* Kat mülkiyeti de niteliği itibariyle intikali mümkün haklardan biri olup mirasbırakanın ölümünün ardından yasal ve atanmış mirasçılarına intikal edebileceği gibi mirasçılardan başka bir kişiye de vasiyetname ya da miras sözleşmesi yoluyla bırakılabilir.

Taşınır mülkiyetinin konusu TMK m. 762'ye göre; *"...nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir."* Başka bir anlatımla taşınır mallar, maddi niteliği gereği bir yerden başka bir yere taşınabilen maddi mallar ile elektrik, su, doğal gaz gibi doğal güçlerdir. Taşınır mülkiyeti de taşınmaz mülkiyetinde olduğu gibi kural olarak hem sağlararası hem de ölüme bağlı hukuki işlemlere konu olabilir.

Yine niteliği gereği taşınır mal hükmünde olan özel anı değeri taşıyan eşya[122] da mirasçılara intikal edebilir. Özel anı değeri taşıyan eşyaların önemi, mirasın paylaşılmasında özel bir durum göstermesinden ileri gelmektedir. TMK m. 653/2 uyarınca bu nitelikteki eşyalar, mirasçılardan birinin karşı çıkması halinde satılamaz. Bu özel kural haricinde özel anı değeri taşıyan eşyalar da mirasçılara intikal bakımından herhangi bir özellik arz etmemekte, mirasbırakanın ölümüyle terekede yer almaktadır.

Sonuç itibariyle bir kişinin ölümünün ardından sahip olduğu taşınmaz ve taşınır mallar mirasçılara intikal edebilecek değerler arasındadır. Mirasçılar, birden fazlaysalar, mirasbırakanın ölümü anında terekede yer alan taşınır ve taşınmaz değerlere elbirliğiyle sahip olurlar. Vasiyet alacaklıları ise mülkiyeti doğrudan kazanamazlar. Taşınmazlar, vasiyet borçlusunun talebiyle tapu memurunun yapacağı tescil ile kazanılırken taşınırlar

[122] Özel anı değeri taşıyan eşyalara, ölene ya da ailenin daha önce ölmüş olan başka bireylerine ait mektuplar, günlükler, nişanlar, mesleki kıyafetler örnek olarak verilebilir. Bkz. GENÇCAN, Ö. U. (2016). ***Miras Hukuku*** (Üçüncü Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 1385; DURAL, ÖZ. (2018). 497.

için, vasiyet borçlusunun söz konusu taşınırın zilyetliğini vasiyet alacaklısına devretmesi gerekmektedir[123].

3.2.1.1.2. Zilyetlik

TMK zilyetliği açıklamamış olmasına karşın m. 973'te zilyedin tanımını yapmıştır. Buna göre zilyet; bir şey üzerinde fiili hakimiyeti olan kimsedir. O halde zilyetlik ise, bir kişinin bir eşyayı fiili hakimiyeti altında bulundurması anlamına gelmektedir[124]. Bu şeyin, başka bir anlatımla eşyanın, taşınır veya taşınmaz olmasının hiçbir önemi yoktur. Sadece taşınırlarda ve taşınmazlarda fiili hakimiyetin kurulması, başka bir deyişle zilyetlik, farklı hükümlere tabidir. Bunun yanında zilyet olmak için fiili hakimiyetin bir hakka dayanması da şart değildir; hiçbir hak sahibi olmaksızın o şeyi hakimiyeti altında bulunduran kişi, örneğin hırsız ya da gasıp da o şeyin zilyedidir[125].

Zilyetliğin miras yoluyla intikali mümkündür. Yalnız zilyetliğin intikali denildiğinde, intikal eden fiili hakimiyet değildir, zilyetliğe bağlı hukuki konumdur[126]. Mirasçıların, mirasbırakanın sahip olduğu malların zilyetliğini onun ölümüyle birlikte, kendiliğinden teslimsiz olarak kazanması ile kendi başına zilyetliğin intikali farklı hukuki olaylardır. Zira mirasbırakanın ölümüyle birlikte terekesinde yer alan malların kendiliğinden mirasçılara intikali halinde bu malların zilyetliği, teslimsiz olarak mirasçılara geçecektir[127]. Zilyetliğin intikalinde ise örneğin mirasbırakanın sahip olduğu zilyetliği korumaya yönelik hukuki imkânların mirasçılara intikali söz konusudur[128].

Külli intikal ilkesi gereği zilyetliğin mirasçılara intikali, mirasbırakanın ölümü anında kendiliğinden gerçekleşecektir. Mirasçıların birden fazla olması halinde birden fazla kişinin zilyetliği söz konusu olacak ve mirasçılar, mesela zilyetliğe tanınan mülkiyet karinesinden yahut zilyetliği korumaya yönelik hukuki imkânlardan hep birlikte faydalanacaklardır[129].

---

[123] EREN. (2012). 242, 489.
[124] AKİPEK, J. G. (1972). ***Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar) Birinci Kitap: Zilyetlik ve Tapu Sicili*** (İkinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 137; ÜNAL, M., BAŞPINAR, V. (2010). ***Şekli Eşya Hukuku*** (Beşinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 123-126.
[125] REİSOĞLU. (1980). 21.
[126] AKKANAT. (2004). 123.
[127] ARIKAN, M., AKÇAAL M. (2013). "Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümler Bakımından Zilyetliğin Devri Kavramına İlişkin Değerlendirmeler". ***Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 21(2), 170.
[128] AKKANAT. (2004). 123.
[129] AKKANAT. (2004). 123.

Mirasbırakanın sahip olduğu zilyetliğin türünün mirasçılara intikali bakımından hiçbir önemi bulunmamaktadır[130]. Örneğin mirasbırakan doğrudan zilyetse doğrudan zilyetlik, haklı zilyet ise bu zilyetlik mirasçılara intikal edecektir[131].

Zilyetliğin mirasçılara intikali bakımından bir diğer önemli nokta ise zilyetliğin temelinde yatan hukuki ilişkinin kendisinin intikale elverişli olmaması halidir[132]. Böyle bir durumda, söz konusu hukuki ilişki mirasbırakanın ölümü anında son bulsa dahi mirasbırakanın sahip olduğu zilyetlik mirasçılara intikal edecektir[133].

Son olarak belirtmek gerekir ki, zilyetlikle bağlantılı olarak sorumluluğu ağırlaştıran hukuki statüler de mirasçılara intikal eder[134]. Söz gelimi mirasbırakanın bir zamanlar hayvan idare eden kimse olmasından kaynaklı sorumluluğu da mirasçılarına intikal edecektir[135].

Özetle zilyetlik de mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasçılara intikal edecektir. Yalnız dikkat edilmesi gereken husus, zilyetliğe bağlı hukuki konum mirasçılara intikal edebilir iken Kanun hükmüyle fiili hakimiyetin intikali ise mümkün değildir[136].

3.2.1.1.3. Dijital miras[137]

Dijital malvarlığı ve dijital miras kavramları ülkemiz hukuk sistemi içerisinde çok yaygın bir kullanıma sahip değildir. Türk kanunlarında bu konuda yasal düzenlemeler de henüz mevcut değildir. Bunun yanında konu Türk hukuk öğretisinde de, uygulamada bir sorun olarak ortaya çıkmamasından olsa gerek, yeterli derecede incelenmemiştir.

Ülkemizin aksine diğer bazı ülkelerde ise dijital malvarlığı ve dijital miras kavramları daha yerleşmiş ve kabullenilmiş kavramlar olarak incelenmektedir. Dijital malvarlığı kavramı, videolar, fotoğraflar, e-postalar, kişisel sosyal medya hesapları gibi elektronik olarak depolanan ve yalnızca dijital ortamda bulunan diğer varlıklar anlamına

---

[130] AKKANAT. (2004). 124.
[131] AKKANAT. (2004). 124,125.
[132] AKKANAT. (2004). 124.
[133] Örneğin intifa hakkında durum böyledir. Her ne kadar intifa hakkı intikale elverişli olmasa dahi, mirasbırakanın intifa hakkından dolayı sahip olduğu zilyetlik, mirasçılarına intikal edecektir. Bkz. AKKANAT. (2004). 124.
[134] AKKANAT. (2004). 127.
[135] 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK) m. 85 gereği motorlu taşıt sürücüsünün meydana gelen ölüm ya da bir şeyin zarara uğramasından kaynaklı sorumluluğu da bu şekildedir. Bu haller, malik olmanın zorunlu olmadığı, asli yahut kullanma zilyetliğinin yeterli olduğu hallerdir. Bkz. AKKANAT. (2004). 127.
[136] AKKANAT. (2004). 123.
[137] MARAŞLI DİNÇ, Y. (2019). "Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Akıbeti: Dijital Miras". **TTB Dergisi**, (142)

gelmektedir[138]. Ancak dijital dünyanın sürekli değişmesine bağlı olarak dijital malvarlığının nelerden oluştuğu tam olarak belirlenememektedir[139].

Ülkemiz açısından da dijital malvarlığı mevcut hukuk sistemimizdeki 'malvalığı'ndan çok daha farklı bir niteliğe sahiptir: fiziksel belge, dosya, adres defterleri veya fotoğraf albümlerinin aksine bunlar doğası gereği soyuttur[140]. Dijital miras ise bu tür soyut malvarlığı değerlerinin mirasçılara intikal etmesi, mirasa konu olmasıdır.

Dijital malvarlığı ve dijital mirasa ilişkin herhangi bir kanuni düzenleme mevcut olmasa da bunların birtakım hukuki sorunları beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Bu sorunlardan biri; sosyal medya hesabı sahibi ve kullanıcısı olan kişinin ölümünden sonra bu hesapların akıbetinin ne olacağı, mirasçılarına intikalinin mümkün olup olmadığı başka bir anlatımla dijital mirasın söz konusu olup olamayacağı sorunudur. Dijital mirası mümkün kılan kanuni bir düzenleme ise henüz mevcut değildir.

Gerçekten TMK'nun miras hukukuna ilişkin hükümlerine ya da Yargıtay kararlarına bakıldığında hangi hakların ya da malvarlığı değerlerinin mirasçılara intikal edip hangilerinin etmeyeceği daha net bir şekilde söylenebilirken dijital malvarlıklarıyla ilgili bu soruna kesin bir çözüm getirmek mümkün değildir.

İlk olarak ABD'de elektronik posta hesabının mirasa konu olup olamayacağı hususu yargı önünde gündeme gelmiştir[141]. Ardından Almanya'da kişinin ölümünden sonra "Facebook" hesap şifresinin ölenin ailesine verilip verilemeyeceği hususu dava konusu edilmiştir. Bu dava üzerine Alman Federal Mahkemesi'nin verdiği karar, ileride kısaca değinileceği gibi ülkemiz açısından da emsal teşkil edecek niteliktedir[142].

---

[138] HOPKINS, J. P., LIPIN, I. A. (2014). "Viable Solution to the Digital Estate Planning Dilemma". ***Iowa Law Review Bulletin***, 99(S), 64; PINCH, R. (2015). "Protecting Digital Assets after Death: Issues to Consider in Planning for Your Digital Estate". ***Wayne Law Review***, 60(S), 548; VATAVU, J. (2012). "The Importance of Planning for Your Digital Estate". ***Estates, Trusts & Pensions Journal***, 32(1), 1.

[139] HOPKINS, J. P. (2013). "Afterlife in the Cloud: Managing a Digital Estate". ***Hastings Science and Technology Law Journal***, 32(1), 211, 212.

[140] BRUCKER-KLEY, E., KELLER, T., PÄRLI, K., PEDRON, C., SCHWEIZER, M., STUDER, M., WOHLAND, P. (2013). "Passing and Passing on in the Digital World- Issues and Solutions for the Digital Estate". ***IADIS International Journal on WWW/Internet***, 11(2), 36.

[141] Söz konusu olayda 2004 yılında Onbaşı Justin Ellsworth Irak'ta görev yaparken öldürülmüştür. Ölümünün ardından ailesi, Yahoo e-postalarına ulaşmak istemiş ancak Yahoo'nun hizmet şartlarında devir yasak olması sebebiyle istekleri yerine getirilmemiştir. Bunun üzerine aile, oğullarının e-postalarına erişmek amacıyla Michigan'da dava açmış ve mahkeme ailenin lehine karar vermiştir. Yahoo ise hizmet şartlarına bağlı kalarak ailenin oğullarının hesabına erişmesine izin vermemiş ancak e-postaların içeriğinin bir kopyasını temin etmiştir. Bkz. PINCH. (2015). 558, 559; VATAVU. (2012). 2.

[142] İlerde de değinileceği üzere söz konusu kararda Alman Federal Mahkemesi, dava konusu sosyal medya hesabının intikalini kabul etmektedir. BGH, Urteil vom 12. Juli 2018- III ZR 183/17- Berlin.

Almanya'da bahse konu Facebook hesabının mirasçılara intikal edip etmeyeceği tartışmasından sonra geçen süre içerisinde Facebook ve diğer bazı sosyal medya platformları içeriklerinde bir düzenlemeye giderek, kişilere ayarlar menüsünden ölümleri halinde hesap şifrelerinin paylaşılıp paylaşılamayacağını, paylaşılacaksa kimlerle paylaşılacağını tercih etme imkânı getirmiştir. Fakat böyle bir seçim hukuken karşılığı olmayan bir işlemdir.

Ölenin sosyal medya hesaplarının mirasçılara intikal edip etmeyeceği konusu üçlü bir ayrım yaparak incelenebilir. Zira kullanım amacına göre sosyal medya hesaplarını; maddi bir içeriğe sahip olmayan, salt kişiler arasında iletişim amacıyla kullanılan hesaplar ile maddi bir getirisi olan veya ticari amaçlarla kullanılan hesaplar oluşturmakta ve bunların yanında karma nitelikte, yani her iki amacın da tek bir hesapla karşılandığı hesaplar da bulunmaktadır[143]. Bu nedenle sadece "dijital malvarlıkları da mirasa konu olmalıdır" veya "olmamalıdır" şeklindeki bir genelleme tereddütlere yol açabilecektir.

İncelenecek ilk grup, salt kişiler arasında iletişim amacıyla kullanılan sosyal medya hesaplarıdır. Günümüzde hemen her yaşta kesimin yakınlarıyla, arkadaşlarıyla haberleşmek, mesajlaşmak yahut birbirleriyle fotoğraflarını paylaşmak amacıyla kullandığı en az bir hesap bulunmaktadır. Mektupla veya telefonla haberleşmenin yerini artık yaygın bir şekilde sosyal medya almıştır. Bu kadar yaygın kullanılan sosyal medyanın ölümden sonra sorun yaratması ise kuvvetle muhtemeldir. Örneğin hem fotoğraf paylaşmaya hem de mesajlaşmaya olanak veren Instagram hesabı kullanıcısının ölümü halinde hesabının açık bir şekilde kalması yakınları açısından acı verici olabilir. Böyle bir durumda ölenin hesap şifresi mirasçılarına verilecek midir? Bir başka sorun da şifrenin verileceği kabul edilse dahi, bu sadece mirasçılarına mı yoksa duygusal yakınlık içinde olduğu bir kişiye, örneğin sevgilisine de verilebilecek midir? Verilecekse bu sonuç, miras hukukunun dışında hangi hukuki zemine oturtulabilecektir?

---

[143] Her ne kadar inceleme kolaylığı açısından bu şekilde bir üçlü ayrım tercih etmiş olsak da dijital malvarlıklarının daha farklı şekillerde de kategorize edildiği görülmektedir. Örneğin bir ayrıma göre dijital malvarlığı beş farklı türdedir: 1. Bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi aygıtlar ve bu aygıtlarda depolanan veriler. 2. Birtakım mesajlar içeren e-postalar. 3. Kullanıcı adı ve şifre gerektiren, Facebook, Twitter, Blogger gibi çevrimiçi hesaplar. 4. Önemli kişisel bilgileri saklayan finansal hesaplar. 5. Çevrimiçi mağazalar. Bkz. PINCH. (2015). 549, 550. Başka bir yazara göre ise dijital malvarlığı ikiye ayrılmaktadır: 1. Sabit bellek, flash bellek vb. depolanabilen yani fiziksel olarak kontrol edilebilen dijital varlıklar. 2. Çevrimiçi olarak depolanan ve kullanıcı adı ve parola gibi kimlik doğrulama işlemi kullanılarak erişilebilen, yani kontrollü olarak erişilen dijital varlıklar. Bkz. NELSON, D. A. (2012). "The Challenge of Digital Estate Administration for Executors". ***Estates, Trusts & Pensions Journal***, 32(S), 17. Son olarak başka bir sınıflandırmaya göre ise dijital malvarlığı dörde ayrılmaktadır: 1. Kişisel hesaplar. 2. Sosyal medya hesapları. 3. Mali hesaplar. 3. İş hesapları. Bkz. CAHN, N., BEYER, G. W. (2013). "Digital Planning: The Future of Elder Law". ***National Academy of Elder Law Attorneys Journal***, 9(1), 137, 138.

Tüm bu sorulara cevap verebilmek için Anayasa'nın birtakım ilke ve kurallarına değinmek gerekmektedir. Bunlardan ilki Anayasa'nın 20. maddesiyle koruma altına alınmış olan özel hayatın gizliliği ilkesidir. Bu ilke gereğince kişilerin özel hayatının gizliliği esastır ve bu gizliliğe dokunulamaz. MK m. 28/1 gereğince ölenin kişiliği son bulacağından dolayı her ne kadar ölen açısından bu ilke savunulamasa da ölenin söz konusu sosyal medya hesabı üzerinden iletişim kurduğu kişiler açısından bu ilkenin geçerliliği kabul edilebilir.

Bir diğer inceleme ise haberleşmenin gizliliği ilkesi açısından yapılmalıdır. Anayasa'nın 22. maddesi uyarınca haberleşmenin gizliliği esastır. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi bu hesaplar üzerinden mesajla haberleşilmesi artık çok yaygın bir durumdur. Kişiler çoğunlukla bu mesajları kimsenin görmeyeceği düşüncesi ve güveniyle rahat bir şekilde yazmaktadır. Fakat taraflardan birinin ölümü sonrasında, şifresinin mirasçılara intikali halinde silinmemiş olan karşılıklı konuşmaların taraflar dışındaki kişiler tarafından görülmesi, okunması gündeme gelecektir ki böyle bir durumda da haberleşmenin gizliliğini ihlal sorunu ortaya çıkabilir.

Cezai açıdan bakıldığında ise TCK m. 132 haberleşmenin gizliliğinin ihlalini, TCK m. 134 ise özel hayatın gizliliğinin ihlalini suç saymıştır. Dolayısıyla hukuki bir zemine oturtulmaksızın ölenin sosyal medya hesaplarının şifresinin mirasçılara geçeceğinin kabulü hem anayasal ilkeleri ihlal etmekte hem de TCK gereğince suç teşkil etmektedir.

Tüm bunların karşısında da mirasbırakanın malvarlığı hakkının bir uzantısı olarak miras hakkı yer almaktadır. Bu hak da tıpkı özel hayatın gizliliği ve haberleşmenin gizliliğinde olduğu gibi anayasal bir haktır[144].

Kişinin vasiyetname düzenleyerek sosyal medya hesaplarına ait şifre ya da şifrelerinin, mirasçılarına yahut herhangi bir başka kişiye verilmesini istemesi halinde bu isteğe uyulmalıdır. Ancak burada önemli olan yapılan vasiyetnamenin gerçek bir vasiyetnamede olması gereken zorunlu unsurları taşıyor olmasıdır[145]. Öte yandan daha önce de bahsedildiği gibi örneğin; bir kişi, Facebook hesabına ilişkin şifresinin herhangi bir arkadaşına verilmesi yönündeki iradesini ayarlar menüsünden yaptığı seçimle ortaya

[144] Ay. m. 35/1'e göre; *"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir."*.

[145] Öncelikle kişi vasiyetname yapmaya ehil olmalıdır: 1. Vasiyetin yapıldığı sırada 15 yaşını doldurmuş olmalıdır. 2. Ayırt etme gücüne sahip olmalıdır. Ehliyet şartını sağlayan bir kişinin de Kanun'da düzenlenmiş olan vasiyetname türlerinden birine uygun şekilde vasiyetname yapmış olması gerekmektedir. Kanun'da biri olağanüstü hallerde söz konusu olmak üzere toplamda üç türlü vasiyetname düzenlenmiştir: 1. El yazılı vasiyetname, 2. Resmi vasiyetname, 3. Sözlü vasiyetname. Bunların her üçü de en nihayetinde yazılı olmak zorundadır.

koymuş olabilir. Böyle bir durumda da hukuken geçerli bir ölüme bağlı tasarruf söz konusu olamayacağından bu arzu yerine getirilmemelidir. Bu gibi hallerde, başka bir deyişle hukuken geçerli bir ölüme bağlı tasarruf olmamasına rağmen ölen kişinin son arzularına uyularak hesap şifresinin ölenin belirlediği kişilerle paylaşılması durumunda, yukarıda bahsedilen anayasal ilkeler açıkça ihlal edilmiş olacaktır.

Öte yandan ölen kişi sağlığında hiçbir irade beyanında bulunmamış, hukuken geçerli bir ölüme bağlı tasarrufla hesap şifrelerini geride kalan bir yakınına bırakmamışsa dahi bu hesaplar özel anı niteliği taşıyan bir eşya[146] olarak kabul edilmeli, külli haleflere intikal etmelidir[147]. Berlin'de yargıya taşınan Facebook'a ilişkin olayda, temyiz üzerine Alman Federal Yüksek Mahkemesince verilen karar da bu görüşü destekler niteliktedir. Kararda dijital materyallerin de mektup ve günlük gibi değerlendirilerek mirasçılara intikal etmesi gerektiği ifade edilerek Berlin Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin kararı bozulmuştur[148].Türk miras hukukunda da özel anı değeri olan eşyaların mirasçılara intikalinin mümkün olduğu göz önüne alındığında, Alman Federal Mahkemesi kararının ülkemiz açısından da oldukça isabetli olduğu görülmektedir. Karar yalnızca Facebook açısından değil, benzer nitelik taşıyan diğer tüm sosyal medya hesapları için de emsal teşkil edecek niteliktedir.

İkinci bir grup ise maddi kazanç elde edilen sosyal medya hesaplarıdır. Teknolojik gelişmelerin gelir getirici faaliyetlerle de doğrudan etkileşim içerisinde bulunduğu bilinen bir gerçektir. İnternet alanındaki tüm bu gelişmelerle beraber artık farklı faaliyet alanları ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de sosyal medya hesapları vasıtasıyla maddi kazanç elde edilmesidir. Maddi gelir elde etmeye yönelik bu faaliyetler de çeşitli platformlarda ve çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır

Bunlardan ilk olarak incelenecek YouTube hesapları, gelişen teknolojinin yeni meslekler de ortaya çıkardığının modern bir kanıtıdır. Zira bu işi meslek edinen kişilerin sayısı günden güne artmıştır[149]. Bu platformda hesap sahipleri, yani YouTuber'lar,

---

[146] Özel anı değeri olan eşyalar olarak da öğretide nişanlar, madalyalar, diplomalar, mektuplar vs. gösterilmektedir. bkz. İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 553; GENÇCAN. (2016). 1385.

[147] Ancak çoğu hesabın hizmet şartları, söz konusu hesabın başkalarına devrini yasaklamaktadır. Bu nedenle ABD'de böyle bir yasaklayıcı hükmün bulunmasının kişilerin sosyal medya hesaplarının devri için yapılacak emlak planlama önünde bir engel oluşturduğu savunulmaktadır. Öte yandan bazı hesapların hizmet şartları yeterince açık hüküm içermeyebilir. Örneğin Linkedln, hesabın başkasına devredilemeyeceğini düzenlemekle birlikte ölüme ilişkin bir hüküm içermemektedir. YouTube da aynı şekilde kullanıcının ölümüne ilişkin bir hüküm içermemekte fakat benzer bir devredilemezlik şartına sahiptir. Bkz. PINCH. (2015). 552, 561, 562.

[148]https://www.bbc.com/news/world-europe-44804599 (Erişim Tarihi: 14.04.2019).

[149] Öyle ki İşkur kısa süreliğine, Google ile yaptığı bir ortaklık çerçevesinde, dijital dünyayı anlatan bir eğitim sonunda YouTuber'lık hakkında kısa bir bilgilendirme eğitimi dahi vermiştir.

yayınladıkları videoların izlenme sayılarına göre maddi kazanç elde etmektedirler. Bunun yanında bazı firmaların daha fazla izlenme oranına sahip YouTuber'lara reklam karşılığı ödediği ücret de bu kişiler için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Hatta bu gelirin, kişilerin izlenme oranı ve aldıkları reklamlara göre değişmekle beraber, aylık 10 ila 30 bin liraya kadar ulaştığı iddia edilmektedir[150]. Diğer dijital malvarlığı değerlerinde olduğu gibi burada da YouTuber'ların ölümlerinin ardından sosyal medya hesaplarının durumunun ne olacağı konusu sorun teşkil edebilecektir. Ülkemizde ya da araştırabildiği kadarıyla diğer ülkelerde henüz böyle bir hukuki uyuşmazlık yargıya taşınmamıştır. Ancak bunun artık bir meslekmişçesine icra edilmeye başlanması ve YouTuber sayısının günden güne artması böyle bir sorunun gündeme gelmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Çok yüksek miktarlara kadar gelir elde etmeye imkân tanıyan bir hesabın, kişinin ölümünden sonra mirasçılara kalmayacağının yahut vasiyetname ya da miras sözleşmesine konu olmayacağının düşünülmesi ise hakkaniyete uygun değildir[151]. Bu nedenle YouTube kanallarının, kişilerin ölümlerinden önce hukuka uygun bir vasiyetname ya da miras sözleşmesi yapmışlarsa buna göre, yoksa da kanuni intikal kuralları uyarınca külli haleflerine intikal etmesi hakkaniyete de uygun olacaktır.

Bir diğeri ise özellikle fazla takipçiye sahip olan hesapların kazanç elde etme yollarından biri olan reklamlardır. Bu reklamlar çeşitli ürünlerin reklamı olabileceği gibi başka sosyal medya hesaplarının ya da kişilerin de reklamı olabilir. Genellikle Instagram, Facebook, Twitter, YouTube gibi başka kullanıcıların da görebileceği şekilde paylaşım yapmaya olanak tanıyan hesaplarda gündeme gelen bu tür reklamlarda, reklam vermek isteyen kişi ile reklam yapmayı kabul eden sosyal medya kullanıcısı arasında belirlenen miktar üzerinden bir anlaşmaya varılmaktadır. Bu ise geçmişteki kazanç yöntemlerini aşan yepyeni bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle "sosyal medya fenomeni" olarak adlandırılan kişilerin çok yüksek meblağlar karşılığında reklam yaptıkları çoğu kez gündeme gelmektedir[152]. Böyle bir durumda bu tür kişilerin ölümünden sonra hesaplarının ne olacağı daha büyük sorun teşkil edecektir. Zira, bu kişilerin kazancının miktarı takipçi sayısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu kişiler de YouTuber'larda olduğu gibi sosyal medyayı

[150] ATEŞ, H. "YouTuber Memura Devlet Kriteri", https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/08/28/youtuber-memura-devlet-kriteri (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

[151] Mirasçılar ya da vasiyet alacaklıları, kendilerine kalan bu hesapta YouTuber'lık mesleğini devam ettiremese dahi, her zaman için hesabı satarak gelir elde etme imkânına da sahip olacaktır.

[152] Ücret anlaşmaya bağlı olarak değişmektedir. Örneğin bir sosyal medya fenomeni, bir şarkı linki paylaşımı için 150 TL alırken, başka bir reklamdan üç tweet karşılığında 1500 TL aldığını iddia etmektedir. Bu ve başka diğer örnekler için bkz. ASLAN, R. "Sosyal Medyadan Nasıl Para Kazanılır?", https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150107_sosyal_medya_para (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

adeta bir meslekmişçesine kullanmaktadır. Bu nedenle bu tür hesapların da yukarıda YouTuber'lar için söylenen gerekçelerle mirasçılara intikal etmesi gerekmektedir.

Sosyal medya hesabı vasıtasıyla kazanç elde edilmesi yöntemlerinden bir diğeri de takipçisi fazla olan sayfaların satılmasıdır. Hatta bunun için özel olarak oluşturulmuş hesaplar dahi bulunmaktadır. Bu tür sayfalarda çeşitli sosyal medya hesaplarını satmak isteyenler ilan vermekte ve bu hesapları almak isteyenlerle iletişime geçmektedir. Görüldüğü üzere günümüzde sosyal medya hesapları tıpkı maddi bir mal imiş gibi sağlararası tasarruflara konu olabilmektedir. Dolayısıyla artık dijital malvarlığı değerleri de satım sözleşmesinin konusu olmaya başlamıştır. Hal böyle olunca da murisin ölümünden sonra bu hesapların da mirasçılara geçebileceğinin kabulü gerekmektedir.

Son grupta ise karma nitelikli sosyal medya hesapları yer almaktadır. Bu tür hesapların ölümden sonra ne olacağı konusu da ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Örneğin tanınmış kişilerin kişisel hesaplarından hem başka kişilerle mesajlaştığı hem de maddi gelir elde etmeye yönelik faaliyetlerde bulunduğu yoğun olarak görülmektedir. Durum böyle olunca bu kişilerin ölümlerinden sonra hesaplarının mirasçılara geçip geçmeyeceği hususu da karmaşık bir hal almaktadır.

Karma niteliğe sahip hesaplara ilişkin olarak, ölen kişinin e-posta içeriklerinde maddi değeri olan birtakım elektronik veriler bulunuyorsa, mirasçıların bunu öne sürmesi ve bilirkişi incelemesi sonucunda da ispatlanması şartıyla e-posta içeriğinin mirasa konu olabileceği ileri sürülmektedir[153]. Bu görüş doğrultusunda maddi hiçbir değeri olmayan, yalnızca kişisel kullanıma yarayan hesapların mirasçılara geçmesi söz konusu olamayacaktır. Fakat kanaatimizce bu görüş isabetli değildir[154]. Zira yukarıda da belirtildiği gibi, yalnızca kişisel kullanıma yarayan hesapların da TMK m. 653'te düzenlenmiş bulunan "özel anı değeri olan eşya" kapsamında değerlendirilerek mirasa konu olması gerekmektedir. Bu nedenle de karma nitelikli sosyal medya hesapları da intikale tabi olmalıdır.

Kişilerin ölüme bağlı tasarruf yapmak suretiyle dijital malvarlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunmaları mümkündür. Önemli olan söz konusu ölüme bağlı tasarruf için kanunen aranan zorunlu şartların yerine getirilip getirilmediği, hukuken geçerli bir miras

[153] YETİM, S. (2008). "Elektronik Posta (E-posta) Hesabı İçeriği Mirasa Konu Olur Mu?". ***Terazi Hukuk Dergisi***, 3(21), 57-60.

[154] ABD ve Kanada'da da öğreti genel olarak dijital malvarlıklarının planlanmasını emlak planının ayrılmaz bir parçası olduğunu ileri sürmekte ve ölümün ardından geleneksel maddi bir varlıkla aynı şekilde aktarılabileceğini savunmaktadır. Bkz. HOPKINS, LIPIN. (2014). 70; VATAVU. (2012). 4.

sözleşmesi ya da vasiyetnamenin var olup olmadığıdır. Başka bir anlatımla hukuken geçerli bir miras sözleşmesi yahut vasiyetnamenin varlığı halinde bu mirasbırakanın iradesi doğrultusunda dijital malvarlığı değerleri sözleşmede ya da vasiyetnamede belirtilen kişiye geçmelidir[155]. Ancak, miras sözleşmesi geçersizse, dijital malvarlığı değerleri ölenin kanuni mirasçılarına intikal etmelidir.

Konu, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)kapsamında değerlendirildiğinde, KVKK m. 8/1 gereği verilerin devri, yalnızca veri sahibinin açık rızası ile mümkündür. Aynı maddenin 3. fıkrası, kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümleri saklı tutmuştur.

3.2.1.2. Hukuki ilişkiler ve statüler

3.2.1.2.1. Borç ilişkisi

Mirasçılara intikal edecek olan borç ilişkisi, bu ilişkiden kaynaklanan haklar ve borçlardır. Bu borç ilişkisinin kaynağının ise, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ya da bir hukuksal ilişki olmasının bir önemi bulunmamaktadır[156].

Kaynağı ne olursa olsun mirasbırakanın bir borç ilişkisinden doğan borçlarının veya alacaklarının mirasçılara geçmesinin ön şartı, borçlunun kişisel özelliklerinden kaynaklanan bir borç ilişkisinin bulunmamasıdır. Böyle bir borç ilişkisi mirasbırakanın ölümü ile sona ermekte, mirasçılara intikal etmemektedir.

Sebepsiz zenginleşme ve haksız fiilden doğan hak veya borçların mirasçılara intikali kural olarak mümkündür. Ancak burada sebepsiz zenginleşme bakımından önem arz eden iki husus bulunmaktadır. İlk olarak mirasbırakanın, TBK m. 78 hükmü gereği borçlanmadığı bir edimi kendisinin borçlu olmadığını bilerek ve isteyerek yerine getirmesi ve TBK m. 81 gereği hukuka ve ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla bir şey vermesi hallerinde olduğu gibi geri isteme hakkını kaybetmesi durumunda, mirasçılar da

---

[155] ABD'de de kişilerin dijital malvarlıklarıyla ilgili olarak planlama yapmalarına ilişkin her ne kadar federal bir düzenleme mevcut olmasa da bazı federe devletler bu konuda birtakım düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Connecticut, Rhode Island, Indiana, Oklahoma, Idaho dijital emlak planlamasıyla ilgili yasalar çıkarmışlardır. Bkz. Pinch, a.g.m., s. 553-555. Öğretide birtakım yazar ise Stored Communications Act ve Computer Fraud and Abuse Act dahil olmak üzere dijital malvarlığını düzenleyen federal mevzuatın ölen kişilerin hesaplarının başkalarıyla paylaşılmasını engellediğini savunmaktadır. Bkz. James D. Lamm, Christina L. Kunz, Damien A. Riehl, Peter John Rademacher, "The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property", *University of Miami Law Review,* Vol. 68, s. 400-403. Öte yandan devlet ile federal yasalar arasındaki uyumsuzluğun da mahkeme kararıyla giderilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bkz. Matthew W. Costello, "The PEAC of Digital Estate Legistion in the United States: Should States Like That", *Suffolk University Law Review,* Vol. XLIX, s. 449.

[156] KILIÇOĞLU. (2012). 4.

sebepsiz zenginleşme talebinde bulunamayacaklardır[157]. Diğer yandan, mirasbırakan TBK m. 80/2'de olduğu gibi zenginleşmesinde iyi niyetli değilse, yaptığı zorunlu giderlerin tamamını ve yararlı giderlerden yalnızca geri verme zamanı mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilecek, ölümünün ardından ise bu yükümlülüğe mirasçıları tabi olacaktır[158].

Hukuksal ilişkilerin mirasçılara intikalinin önşartı, borçlunun mirasbırakanın kişisel özelliklerinden kaynaklanan bir borç ilişkisinin bulunmamasıdır. Bu borç ilişkisinin kullandırma borcu doğuran sözleşmelerden, sigorta sözleşmesinden yahut bağışlama sözleşmesi gibi herhangi bir sözleşmeden doğmuş olması mümkündür. Önemli olan söz konusu borç ilişkisinden kaynaklanan edimin, ya tamamen ekonomik amaçlara hizmet etmesi ya da bu edimin yerine getirilmesinin bir şekilde borçlu veya alacaklının malvarlığında bir etki meydana getirmesidir.

Kullandırma borcu doğuran sözleşmeler kira sözleşmeleri ile ödünç sözleşmeleridir. Kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerden olan TBK m. 333 hükmü, kiracının ölümü halinde mirasçıların, yasal fesih bildirim süresine uyarak en yakın fesih döneminin sonu için sözleşmeyi feshedebileceğini düzenlemiştir. Bu hüküm gereğince kiracının ölümü ile kira sözleşmesi kendiliğinden sona ermemekte, kiracılar dilerse fesih sürelerine uymak koşuluyla sözleşmeyi feshedebilme yetkisine sahip olmaktadır[159]. Fesih hakkının kullanılmaması halinde ise kiracılar, sözleşmeye devam edebilecektir[160].

Ürün kirasına ilişkin TBK m. 371'deki düzenleme ise, kiracının ölümü halinde kiracıların ve kiraya verenin, altı aylık yasal fesih bildirim sürelerine uyulması şartıyla, sözleşmeyi feshedebileceğini hüküm altına almıştır. TBK'nun 333. maddesinden farklı olan en önemli husus, ürün kirasında kiracının ölümü halinde kiracının mirasçıları yanında

[157] AKKANAT. (2004). 137.
[158] AKKANAT. (2004). 137.
[159] 818 sayılı eski Borçlar Kanunu (eBK) döneminde m. 265 ile kiracının ölümü halinde, kiraya verene de sözleşmeyi feshetme yetkisi tanınmaktaydı. Ancak TBK ile kiracının ölümü ile yalnızca kiracının mirasçılarına kira sözleşmesini fesih yetkisi tanınmıştır.
[160] Kira sözleşmelerine ilişkin özel intikal ilkesinin geçerli olduğu TBK m. 356 ile TBK m. 333 arasındaki en belirgin fark düzenleme alanlarından kaynaklanmaktadır. TBK m. 333 hükmü kira sözleşmelerine ilişkin genel bir düzenleme iken, TBK m. 356 yalnızca konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkindir. İkinci bir farklılık ise TBK m. 356'da kiracının mirasçılarına yer verilmemesidir. Zira madde gerekçesine göre; mirasçı, külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakan kiracının külli halefi olarak söz konusu konut ya da işyeri kira sözleşmesinin tarafı haline gelmiştir. Bu sebeple, TBK m. 333'e dayanarak kira sözleşmesini feshetmeyen ölen kiracının mirasçısı zaten kiracı olarak kabul edilecektir. Bundan dolayı maddede kiracının mirasçılarına özellikle yer verilmemiştir.

kiraya verene de sözleşmeyi feshetme hakkının tanınmış olmasıdır[161]. Bu hakkın kullanılmaması halinde ise sözleşme devam edecektir.

Kullandırma borcu doğuran sözleşmelerden bir diğeri olan kullanım ödüncü sözleşmesinde ise ödünç verenin ölümü ile sözleşme kendiliğinden sona ermeyerek onun mirasçılarıyla devam eder[162]. Ödünç alanın ölümü hali ise TBK m. 385'te düzenlenmiştir. Bu hüküm gereğince ödünç alanın ölümü ile kullanım ödüncü sözleşmesi kendiliğinden sona ermektedir. Dolayısıyla ödünç alanın mirasçılarının sözleşmeye devam etmesi mümkün değildir.

3.2.1.2.2. Ortaklık hakları

Mirasbırakan hayattayken tüzel kişiliğe sahip olsun veya olmasın, çeşitli ortaklıklarda bulunmuş olabilir. Örneğin tüzel kişiliği bulunmayan miras ortaklığı yahut adi ortaklık ya da tüzel kişiliği bulunan dernek, vakıf, şirket ortaklığı gibi birtakım ortaklıklara dahil olan bir kişinin ölümünün ardından bu ortaklıklar, belli kurallar dahilinde ve bazı istisnalar haricinde mirasçılara intikal edecektir.

Mirasbırakanın dahil olduğu miras ortaklığında, kendisine düşen pay, hiç kuşkusuz mirasçılara da intikal edecektir. Mirasbırakan bu payla ilgili olarak bir ölüme bağlı tasarruf yapabileceği gibi böyle bir tasarrufta bulunmaksızın ölmesi halinde ise yasal ya da atanmış mirasçılarına kendi payları oranında intikal edecektir.

TBK m. 620 ve devamında düzenlenen adi ortaklık ise Kanun'un 639. maddesinin açık düzenlemesi ile, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde, ortaklardan birinin ölümü ile sona ermektedir. Dolayısıyla sözleşme ile aksi kararlaştırılmamışsa adi ortaklıklarda ortaklık hakkı mirasçılara geçmemektedir. Ancak bu hüküm emredici olmadığından sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir. Sözleşmede böyle bir anlaşmanın yer alması halinde ise ortaklardan birinin ölümü halinde ortaklık hakkı onun mirasçılarına intikal edecek, ortaklık mirasçılarla devam edecektir.

Dernek ve vakıf üyelik haklarının mirasçılara intikali konusunda ise TMK'da açık bir düzenleme mevcut değildir. Bu sebeple genel hükümlerden yola çıkarak bir çözüm tarzı benimsemek gerekecektir. Dernek tüzel kişiliği ile üye arasındaki sözleşmesel ilişki, klasik

[161] Kiraya verenin ölümü halinde bu fesih hakkının ne zaman kullanılacağıyla ilgili TBK'da açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Mirasçıların, en geç üç aylık mirası red süresi içinde fesih hakkını kullanmaları gerekmektedir. Kiraya veren bakımından da eşitlik yönünden aynı sürenin tanınması gerekmektedir. Bkz. EREN, F. (2017). ***Borçlar Hukuku Özel Hükümler*** (Beşinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 449.

[162] ZEVKLİLER, A., GÖKYAYLA, K. E. (2017). ***Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*** (Onyedinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 383; EREN. (2017). 496.

anlamda sözleşme ilişkisi olmayıp üyelik sıfatını taşıyan kişinin kişisel özelliklerinin ön plana çıktığı bir ilişkidir[163]. Bu nedenle dernek üyeliği sıfatı doğrudan mirasçılara intikal edemez[164]. Vakıf üyeliğinde de çözüm dernek üyeliğine kıyasen olmalıdır[165]. Dolayısıyla vakıf üyeliğinin de mirasçılara intikali mümkün değildir.

Bir kollektif şirket ortağının ölümü halinde ise TTK m. 253'e göre ilk olarak şirket sözleşmesine bakılmalıdır. Burada genel itibariyle iki farklı durum söz konusu olmaktadır. İlk ihtimalde şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçılarıyla devam edeceğine ilişkin bir düzenleme yoksa, mirasçılarla diğer ortakların oybirliği ile alacakları karar üzerine şirket bu kişiler arasında devam edebilir. Şirkette kalmak istemeyen mirasçı veya mirasçılar varsa, bu mirasçıların kendilerine düşen pay verildikten sonra kalanlarla şirket devam ettirilebilir. İkinci ihtimal ise şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçılarıyla devam edeceğine dair hüküm bulunmasıdır. Bu ihtimalde mirasçılar şirketin devam etmesini istiyorsa diğer ortaklar bunu kabul etmek zorundadır. Ancak bir ya da birkaç mirasçı devam etmek istemiyorsa ölen ortağın payından kendilerine düşen tutar ile komanditer ortak olarak şirkete kabul edilmelerini teklif edebilir. Başka bir deyişle şirket sözleşmesinde şirketin mirasçılarla devamına ilişkin bir hüküm bulunsa dahi mirasçılar seçim hakkına sahiptir. Sonuç olarak, kollektif şirket ortaklığı yukarıda belirtilen ihtimal ve şartlar dâhilinde mirasçılara intikal edebilir. Şirket ortaklığının intikal etmediği durumlarda ise mirasçılar, ölen ortağın payından kendilerine düşen tutarı iktisap etmiş olacaklardır.

TTK m. 304 ve devamında düzenlenen komandit şirketlerde, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre iki farklı ortaklık türü bulunmakta, sorumluluğu sınırlı olmayanlar komandite, sorumluluğu sınırlı olan ortaklar ise komanditer ortak olarak adlandırılmaktadır. Komandite ortağın ölümü halindeki durum tıpkı kollektif ortaklıktaki gibi olduğundan yapılan açıklamalar mirasbırakanın komandite ortak olması halinde de aynen geçerlidir[166]. Komanditer ortaklar için ise TTK m. 316'da yerlerine mirasçılarının geçeceği açıkça belirtilmiştir.

---

[163] AKÜNAL, T. (1995). ***Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*** (İkinci Baskı). İstanbul: Beta Basım, 80; AKKANAT. (2004). 99.

[164]EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 6; AKÜNAL. (1995). 80. Dernek tüzüğünde, üyeliğin mirasçılara intikal edeceğine dair bir hüküm bulunması halinde, mirasçıya, derneğe girme hakkı verilmesi gerektiğine dair görüş için bkz. AKKANAT. (2004). 99.

[165] Vakıflarda üyelik, TMK'nun 101/3 fıkrasının Anayasa Mahkemesi'nin 2005/14 E. ve 2008/92 K. sayılı kararı ile iptal edilmesinden önce mümkün değildi. İptal kararının ardından artık vakıflara üyelik de mümkün hale gelmiştir.

[166] AKKANAT. (2004). 105.

Ortaklık haklarından bir diğeri olan sermaye ortaklıklarında ise kural olarak bir ortağın ölümü halinde ortaklık payı mirasçılarına intikal etmektedir[167]. Anonim şirketlerde kural olarak ortaklık hakkının mirasçılara intikali mümkündür. Fakat nama yazılı payların mirasçılara geçişi için TTK m. 491/2'de bir sınırlama öngörülmüştür. Buna göre şayet şirket devralanın, ki bu durumda mirasçı ya da mirasçılarının, ödeme yeterliliğinden şüphe duyarsa ve şirketçe istenen teminat da ödenmezse onay vermeyi reddetme hakkına sahiptir. Bir diğer sınırlama ise TTK m. 493/4'te öngörülmüştür. Buna göre borsaya kote edilmemiş nama yazılı paylarda eğer şirket, mirasçı ya da mirasçılara paylarını gerçek değeri karşılığında devralmayı önermişse onay vermeyi reddedebilir.

Diğer bir sermaye ortaklığı olan limited şirketlere ilişkin olarak, TTK m. 596'da esas sermaye payının miras yoluyla intikali halinde bütün hak ve borçların da genel kurulun onayına ihtiyaç olmaksızın esas sermaye payını iktisap eden kişiye, yani mirasçıya geçeceği düzenlenmiştir. Başka bir deyişle bir limited şirket ortağının ölümünün ardından ona ait ortaklık payı kural olarak mirasçılarına intikal etmektedir. Fakat aynı maddenin ikinci fıkrasında şirkete bu intikali geriye etkili olarak engelleyecek bir yetki tanınmıştır. Buna göre, şayet şirket, payları kendi veya ortağı ya da kendisi tarafından gösterilen üçüncü bir kişi hesabına, gerçek değeri üzerinden devralmayı, payın geçtiği kişiye önermişse, esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddetme hakkına sahip olacaktır[168]. TTK m. 596/3 gereğince bu hak üç ay içerisinde kullanılmış olursa, red kararı, devrin gerçekleştiği yani mirasbırakan ortağın ölümünden itibaren geçerli olmak üzere geriye etkilidir.

3.2.1.2.3. Fikri mülkiyet hakları

Fikri mülkiyet; fikir ve sanat eserleri, patentler, markalar, ticaret ünvanı ve işletme adı vb. daha birçok hakkı bünyesinde barındıran geniş bir kavramdır ve iki ana kategoriye ayrılmaktadır: Fikir ve sanat eserleri ve sınai mülkiyet hakları[169]. Fikri mülkiyet hakları kural olarak miras yolu ile intikale tabidir[170]. Genel kural bu olmakla birlikte istisnai bazı hallerde fikri mülkiyet hakları ya hiç mirasçılara intikal etmemekte ya da bazı sınırlamalar

[167] AKKANAT. (2004). 106.
[168] 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu döneminde ise 521. madde ile bu yetki, yalnızca sözleşmede aksine bir düzenleme mevcutsa tanınmıştı. Yine payı gerçek değeri üzerinden devralacağı gösterilecek olan kişi sadece üçüncü kişi ile sınırlandırılmıştı. Ayrıca üçüncü kişinin gösterileceği süre, ilgilerin şirkete başvurmalarından itibaren bir ay ile sınırlandırılmış, bir ay içinde üçüncü kişi gösterilmediği takirde ise muvafakat edilmiş sayılmaktaydı. Bkz. AKKANAT. (2004). 106, 107.
[169] KARAHAN, S., SULUK, C., SARAÇ, T., NAL, T., (2012). ***Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*** (Üçüncü Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.
[170] KARAHAN, SULUK, SARAÇ, NAL. (2012). 6.

dâhilinde intikal etmektedir. Bu nedenle özellik arz eden belli başlı fikri mülkiyet haklarının ayrı ayrı incelenmesi yerinde olacaktır.

İlk olarak fikir ve sanat eserlerine bakılacak olursa; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) 63. madde ile mali haklar bakımından genel bir düzenlemeye giderek bu hakların miras yoluyla intikal edeceğini ve ölüme bağlı tasarruflara konu olacağını düzenlemiştir[171]. Manevi haklar ise eser sahibinin eserle olan manevi bağından kaynaklanan haklardır[172]. Bu haklar şahsi karakter taşımaları sebebiyle miras yoluyla intikal etmez ancak eser sahibinin ölümüyle de sona ermez[173]. Eser sahibinin ölümünün ardından manevi hakların kimler tarafından kullanılacağı FSEK m. 19'da sırasıyla belirtilmiştir. Bu hükme göre manevi hakları kullanabilecek ilk kişi eser sahibinin yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile belirlediği kişidir. Eser sahibi böyle bir belirleme yapmamışsa FSEK m. 19/1 hükmü gereğince manevi hakları kullanabilecek kişiler sırasıyla; vasiyeti yerine getirme görevlisi, bu atanmamışsa sağ kalan eş ile çocuklar, atanmış mirasçılar[174], anne - baba ve son olarak kardeşlerdir. Ortak eser niteliği taşıyan bir eserin sahiplerinden biri, eser tamamlanmadan ya da alenileşmeden ölür ise FSEK m. 64 gereği eser sahibinin ortaklığı mirasçılarına intikal etmeyip payı diğerleri arasında paylaşılarak ölenin mirasçılarına uygun bir bedel ödenir.

Sınai mülkiyet hakları ise 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu haklar; marka, patent, faydalı model, coğrafi işaretler, ticaret ünvanları ve işletme adları, know – how vb. haklardır[175]. Aynı Kanun'un tüm bu sınai mülkiyet hakları için getirdiği ortak bir düzenleme olan m. 148/1'in açık hükmü gereğince sınai mülkiyet hakkının mirasçılara intikali mümkündür[176]. Yine aynı fıkranın son cümlesi coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı için bir istisna getirmiş, bu hakların intikale tabi olmadığını düzenlemiştir. Dolayısıyla coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı hakkı istisna olmak

[171] Bu hakların intikal kabiliyeti ise korunma süreleri ile sınırlıdır. Bkz. AKKANAT. (2004). 129.
[172] ELDENİZ, G. (2008). "Eser Sahipliğinden Doğan Hakların Miras Yoluyla İntikali". ***TBB Dergisi***, C(79), 105.
[173] KARAHAN, SULUK, SARAÇ, NAL. (2012). 119; ELDENİZ. (2008). 108, 109.
[174] Manevi hakların mirasçılara intikali mümkün olmaması ve dolayısıyla terekede yer almaması sebebiyle bu haklarla ilgili olarak mirasçı atanması mümkün değildir. Manevi hakları atanmış mirasçıların kullanabilmesi yetkisi yalnızca eser sahibinin mali haklarla ilgili olarak mirasçı ataması halinde mümkündür. Bkz. ELDENİZ. (2008). 113.
[175] KARAHAN, SULUK, SARAÇ, NAL. (2012). 3.
[176] Mirasçılar birden fazla olmaları halinde bu haklara külli halefiyet ilkesinin bir sonucu olarak elbirliğiyle sahip olacaklardır. Patent hakkına ilişkin olarak bu hakkın elde edilmesi için yapılacak başvuru, hakkın içeriğini etkileyen bir tasarruf işlemi olmayıp idari bir işlem olması sebebiyle mirasçılardan biri tarafından yapılabilir. Bkz. AYİTER, N. (1968). ***İhtira Hukuku*** (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 102.

üzere sınai mülkiyet haklarının hak sahibinin ölümünün ardından mirasçılara intikali mümkündür.

3.2.1.3. Tazminat talepleri

Hukuka aykırı bir eylem nedeniyle meydana gelen zararlar maddi veya manevi zarar niteliğinde olabilmekte ve buna göre de tazminat talebi, maddi tazminat talebi ve manevi tazminat talebi olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Her iki tazminat da çeşitli hukuki gerekçelere dayanmaktadır. Örneğin, meydana gelen zarar bir trafik kazasından kaynaklanabileceği gibi, herhangi bir sözleşmenin ihlalinden de kaynaklanabilir. Ayrımın esas noktası ise meydana gelen zararın maddi veya manevi nitelikli olmasıdır.

Hukuki gerekçenin ne olduğu önemli olmaksızın maddi veya manevi bir zarar meydana geldiğinde zarar gören kişi hayattaysa tazminat talebinde kendisinin bulunacağı hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak, kişi hayatta değilse geride kalan mirasçıların bu zararın tazminini talep edip edemeyeceği asıl sorun teşkil ederek konunun çözümü zararın maddi veya manevi olmasına göre değişiklik gösterecektir.

3.2.1.3.1. Maddi tazminat talepleri

Yukarıda da kısaca açıklandığı üzere maddi tazminat talebi, meydana gelen zararın maddi zarar niteliğinde olması halinde gündeme gelecektir. Maddi zarar ise, bir kimsenin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen ekonomik bir eksilmeyi yahut da malvarlığının artmasına engel olunmasını ifade etmektedir[177]. Maddi tazminat davası ise meydana gelen bu maddi nitelikteki zararın, zarardan sorumlu olan kişi tarafınca tazminine hizmet etmektedir. Zarar verici olayın ne olduğunun hiçbir önemi bulunmamakta, asıl önemli olan konu, bir kişinin malvarlığındaki aktifin artmasına engel olunmuş olması veya pasifin artmasına neden olunmasıdır.

Maddi tazminat gerektiren olay her ne olursa olsun malvarlıksal nitelik taşıması sebebiyle mirasçılara intikal etmektedir. İntikal kabiliyeti için ise mirasbırakanın ölümünden önce tazminat davası açıp açmamasının hiçbir önemi olmayıp dava açılmamış olsa dahi maddi tazminat davası açma ve istem hakkı mirasçılara intikal edecektir.

[177] ÜNAL, M. (1978). "Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü". ***AÜHFD***, 35(1), 398; ŞAHİN, A. (2011). "Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini". ***Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 15(2), 128.

3.2.1.3.2. Manevi tazminat talepleri

Manevi zarar maddi zararın aksine ekonomik bir karakteri olmayan, malvarlıksal bir azalmaya sebep olmaksızın, kişinin namus, şeref ve haysiyetine ya da vücut bütünlüğüne yönelmiş bir saldırı neticesinde kişide meydana gelen acı ve üzüntüyü ifade etmektedir[178]. Manevi zarar çeşitli sebeplerden doğmuş olabilir. Vücut bütünlüğünün ya da kişilik haklarının ihlalinden kaynaklanmış olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Manevi zararın niteliğine ilişkin öğretide üç farklı görüş ileri sürülmektedir: Subjektif manevi zarar teorisi[179], objektif manevi zarar teorisi[180] ve karma teori[181]. Kişilik değerlerinde ortaya çıkan azalma ve eksilmenin tespitinde "orta zekâlı, makul bir üçüncü kişi"nin benzer şartlarda içinde bulunacağı durum objektif ölçüt olarak kabul edilerek manevi tazminatın belirlenmesi, bir yandan keyfiliği ortadan kaldırırken diğer yandan ayırt etme gücü bulunmayanların ve tüzel kişilerin manevi zarara uğramaları tartışmasında tutarlı bir sonuca varılmasını sağlayacaktır[182].

Kişinin hayattayken kendisinin manevi tazminat davası açmasında herhangi bir kuşku bulunmamaktadır. Temel sorun, manevi zarara uğrayan kişinin ölümü halinde mirasçılarının manevi tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı noktasında çıkmaktadır. Genel kural, manevi tazminat talebinin mirasçılara intikal edememesidir[183]. Genel kuralın istisnası olarak TMK'da kişiliğin saldırılara karşı korunmasına ilişkin manevi tazminat talebi hakkındaki m. 25/4 hükmü uygulama alanı bulur[184]. Bu hüküm gereğince mirasbırakan ölümünden önce manevi tazminat talebinde bulunmuşsa, mirasçılar da manevi tazminat talebinde bulunabilirler. Ancak mirasbırakan ölümünden önce böyle bir talepte bulunmamışsa manevi tazminat talebinin mirasçılara intikal etmesi mümkün

[178] GÜRSOY, K. T. (1973). "Manevi Zarar ve Tazmini". ***AÜHFD***, 30(1), 7, 8; ÜNAL. (1978). 399.
[179] Öğretide baskın olarak savunulan subjektif manevi zarar teorisine göre manevi zarar, kişiliğe yönelik saldırı sebebiyle çekilen acı, duyulan ızdırap ve üzüntü, yaşama sevincindeki azalma ve ruhsal dengede bozulmadır. Bkz.KESKİN, A. D. (2016).***Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat*** (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 99, 100; ARAT, A. (2013). "6098 Sayılı Borçlar Kanunu m. 58'e Göre Manevi Tazminatın Belirlenmesine, 818 Sayılı Borçlar Kanunu m. 49/II'nin Kaldırılmasının Etkisi". ***EÜHFD***, 17(3-4), 187.
[180] Objektif manevi zarar teorisine göre manevi zarar, bir kimsenin kişi varlığında meydana gelen objektif eksilmedir. Bkz. KESKİN. (2016). 103-106; ARAT. (2013). 187.
[181] Karma teoriye göre manevi zarar, bir yandan zarar görenin kişiliğinde objektif eksilme gerçekleşmesi ve diğer yandan da kişinin bu eksilmenin bilincinde olarak acı çekmesiyle meydana gelmektedir. Bkz. KESKİN. (2016). 107, 108; ARAT. (2013). 187, 188.
[182] KESKİN. (2016). 110, 111.
[183] ATAAY. (1978). 155.
[184] İMRE, ERMAN. (2017). 344.

değildir. İkinci bir istisna ise mirasbırakanın ölümü anında karşı tarafın manevi tazminata ilişkin talebi kabul etmiş olmasıdır[185].

3.2.2. İntikale Elverişli Olmayan Aktif ve Pasif Değerler

Mirasçılara intikali mümkün olmayan aktif ve pasif değerler kural olarak şahsa bağlı haklar ile kişiler hukukuna ya da aile hukukuna giren haklar, alacaklar ve borçlardır.

3 2.2.1. Mirasbırakanın cesedi ve organları

Terekeye dahil edilmeyecek değerlerin başında mirasbırakanın cesedi ve organları gelmektedir. Ancak durumun özelliği ve gereklerine göre ceset ve organlar çeşitli hukuki koruma ve işlemlere ihtiyaç duymaktadır.

3.2.2.1.1. Mirasbırakanın cesedi

Ceset, bir hak süjesi olmadığı gibi hukuki anlamda eşya olarak da değerlendirilemez ve bir eşya gibi haklara konu olamaz[186]. Ayrıca ceset üzerinde tasarrufta bulunulması, ahlak ve adaba aykırı sayılması sebebiyle hukuk düzenince yasaklanmıştır[187].

Mirasbırakanın cesedi, mirasçılara intikal etmez[188]. Buna karşılık bir kimsenin yakınları, onun ölümünden sonra, şeref ve haysiyetine, sır çevresine ve cesedine yönelik saldırıları bertaraf ettirme hakkına sahiptir. Bu hak, yakınlarının sahip olduğu bir kişilik hakkı niteliği taşır[189].

Sonuç olarak cesedin mirasçılara intikali mümkün değildir. Buna rağmen kişinin ölümünün ardından ceset tamamen korumasız bırakılmamış, belli şartlarda ölen kişinin yakınları tarafından cesedin birtakım hukuki işlemlere konu olabilmesi mümkün tutulmuştur. Ayrıca mirasbırakanın cesedine yönelik saldırılar dolayısıyla mirasçılar, manevi tazminat isteme hakkına da sahiptirler.

---

[185] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 33.

[186] AYİTER, N. (1968). "Şahsiyet Hakları Açısından Organ Nakli". ***AÜHFD***, 25(1), 143; ERDOĞAN, KESKİN. (2018). 283; AKİPEK, AKINTÜRK, ATEŞ KARAMAN. (2009). 247; ÖZTAN. (2019). 228.

[187] Hukuk düzeni, iki halde ceset üzerinde tasarrufta bulunulmasına imkan tanımıştır: 1. Kişinin ölümünden önce kendi iradesiyle organlarının alınmasına ve cesedi üzerinde tasarrufta bulunulmasına müsaade etmesi. 2. Kişinin ölümünün ardından ölenin akrabalarının genel ahlak ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla ceset üzerinde inceleme yapılmasına izin vermeleri. Bkz. ÖZTAN. (2019). 228.

[188] AKKANAT. (2004). 81.

[189]ERDOĞAN, KESKİN. (2018). 236, 237. Ancak öğretide SEROZAN'a göre; kişilik hakkının ölümün ardından da belirli ve sınırlı bir şekilde etki ettiğinin kabulü gerekmektedir. Böylece ölenin cesedine, mezarına, şeref ve haysiyetine, eseri üzerindeki manevi haklarına yönelik saldırılar karşısında, yerine göre daha önce kendisi tarafından atanmış olan vasiyeti tenfiz memuru veya belirli yakınları sadece ölenin çıkarlarını ve kişilik hakkını dikkate alarak onun açık veya farazi isteklerine uygun bir hukuki korumayı gerçekleştirebilirler. Bkz. SEROZAN. (1977). 110.

3.2.2.1.2. Mirasbırakanın organları

Mirasbırakanın organları da tıpkı cesedi gibi bir eşya değildir ve bir eşya gibi haklara konu olamaz. Ancak ölümünün ardından belli şartlar dahilinde mirasbırakanın organlarının nakli mümkündür. Bu konuda 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun (ODNK) yol gösterici olmaktadır.

ODNK m. 14/1 hükmü, ölüden doku ve organ alımının şartlarını düzenlemiştir. Buna göre ilk olarak ölenin bu konuda bir vasiyetname hazırlayıp hazırlamadığı araştırılmalı, ardından da böyle bir isteği iki tanık huzurunda açıklayıp açıklamadığına bakılmalıdır. Ölen kişi ölümünden önce bu iki şekilden herhangi biriyle irade açıklamasında bulunmamışsa ölüm anında yanında bulunan bazı yakınlarının rızasıyla organ veya doku alınabilmektedir. Rızası alınabilecek yakınlar ise sırasıyla; eşi, reşit çocukları, ana veya babası veya kardeşlerinden birisi; bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınıdır. Kanun'un düzenlemesi gereği rızası aranan yakınlar her ne kadar mirasbırakanın yasal mirasçıları olsa da bu kişilerden herhangi birinin ölüm anında mirasbırakanın yanında olmaması halinde ise yanında bulunan herhangi bir yakınına rıza verme yetkisi tanınmıştır. Bu ise kanun koyucunun, mirasbırakandan organ ve doku alınabilmesi için verilecek rıza yönünden mirasçı olma şartı aramadığı anlamına gelmektedir[190]. Aynı maddenin 2. fıkrası ise mirasbırakanın yaptığı vasiyetname ile aksini belirtmediği sürece, kornea gibi ceset üzerinde herhangi bir değişiklik yapmayan dokular yönünden yakınların dahi rızası aranmaksızın alınabileceğine hükmetmiştir. Maddenin son fıkrasında mirasbırakan, ölümünün ardından kendisinden organ veya doku alınmamasını vasiyet etmişse cesetten organ ve doku alınamayacağı düzenlenmiştir.

Kanun'un düzenlemesi gereği her ne kadar ölüm anında mirasbırakanın yanında bulunan birtakım yasal mirasçıların organ ve doku alınması yönünde rızası aranmış olsa da rızası alınacak yakınlar salt ölen kişinin mirasçıları değildir. Mirasçılar, mirasbırakanın organ ve dokuları üzerinde bu düzenlemelerin aksine bir hukuki tasarrufta bulunamazlar. Yine cesette olduğu gibi mirasbırakanın doku ve organlarının da mirasçılara intikali mümkün değildir. Mirasçıların doku ve organlar üzerindeki tasarruf hakları, ODNK m. 14/1'de sayılan yasal mirasçılar ve şartlarla sınırlıdır.

[190] CİHAN, A. H. (2015). "Ölmüş Vericiden Organ ve Doku Nakline İlişkin Hukuki Esaslar". ***Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 1(2), 92.

3.2.2.2. 6098 sayılı TBK'da yer alan şahsa bağlı şahsi edimler içeren sözleşmeler

Şahsa bağlı şahsi edimler içeren sözleşmeler, edim borçlusunun ölümü halinde son bulur, mirasçılara intikal etmez. Örneğin hizmet sözleşmesi, eser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi, ölünceye kadar bakma sözleşmesi böyledir.

TBK m. 393 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan hizmet sözleşmelerinde işçi, işi kendisi yapmak zorunda olduğundan TBK m. 440 gereği işçinin ölümüyle birlikte hizmet sözleşmesi de kendiliğinden sona ermektedir[191]. Dolayısıyla işçinin ölümü halinde hizmet sözleşmesinden kaynaklanan hizmet edimi külli haleflere intikal etmeyecektir. Yine TBK m. 441/1'e göre işverenin ölümü halinde kural olarak külli halefiyet ilkesi gereği hizmet ilişkisinin işverenin külli haleflerine intikal edeceği düzenlenmişse de aynı maddenin ikinci fıkrası, hizmet sözleşmesi işverenin kişiliği dikkate alınarak yapılmışsa, işverenin ölümünün de sözleşmeyi sona erdireceğine hükmetmiştir[192].

Aynı şekilde eser sözleşmelerinde sözleşme, yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmışsa, TBK m. 486 gereği yüklenicinin ölümü halinde sona ermektedir[193]. Başka bir anlatımla yüklenicinin edimi şahsa sıkı sıkıya bağlı bir edim ise ölümü ile tarafı olduğu eser sözleşmesinden doğan borcu mirasçılara intikal etmemektedir. Şayet işin tamamlanan kısmı yararlanılabilecek durumdaysa iş sahibi, tamamlanan kısmı kabul ederek karşılığını vermekle yükümlüdür. O halde mirasbırakan yüklenicinin külli halefleri, her ne kadar eser sözleşmesi ve eser sözleşmesinden kaynaklanan borç kendilerine intikal etmemiş olsa da, iş sahibinin vermekle yükümlü olduğu bu karşılığa külli halefiyet ilkesi gereği sahip olacaklardır.

Vekâlet sözleşmesi, tarafların karşılıklı güvenlerine dayanan bir ilişki olup bu ilişkiden doğan haklar ve borçlar tarafların kişiliğine bağlıdır[194]. Bu nedenle TBK m.

---

[191] ZEVKLİLER, GÖKYAYLA. (2017). 447.

[192] TBK m. 441/2'ye göre "*Hizmet sözleşmesi ağırlıklı olarak işverenin kişiliği dikkate alınmak suretiyle kurulmuşsa, onun ölümüyle kendiliğinden sona erer. Ancak, işçi sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zarar için, mirasçılardan hakkaniyete uygun bir tazminat isteminde bulunabilir".* Bu hüküm gereğince işveren mirasbırakanın mirasçıları, iş sözleşmesinin tarafı olmasalar dahi belli şartlar altında sözleşmenin sona ermesine bağlı olarak tazminat ödeme yükümlülüğü altına girmektedir.

[193] Yüklenicinin gaipliğine karar verilmesi de eser sözleşmesini sona erdirmektedir. Bkz. EREN. (2017). 701.

[194] TANDOĞAN, H. (1987). ***Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt: II*** (Üçüncü Baskı). Ankara: Olgaç Matbaası, 546; SEÇER, Ö. (2015). "Vekalet Sözleşmesinin Vekalete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi". ***İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 2(Özel), 909, 910.

513/1'de düzenlendiği üzere kural olarak taraflardan birinin ölümü ile sözleşme sona ermekte, mirasçılara intikal etmemektedir[195].

Simsarlık sözleşmesi, TBK m. 520/1'e göre, simsarın bir ücret karşılığı, taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının sağlanması ya da sözleşmenin kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği sözleşmedir. Bu sözleşme de, vekâlet sözleşmesinin özel bir türü olarak düzenlendiğinden taraflar arasındaki güven ilişkisine dayanmaktadır[196]. Bu sebeple, sözleşmesel ilişki, taraflardan birinin ölümü ile sona ermektedir[197]. Ancak, simsarın ölümünden evvel hak kazandığı simsarlık ücreti varsa bu alacak hakkı, onun mirasçılarına intikal edecektir[198]. Simsarlık ücretine hak kazanma zamanı TBK m. 521'de düzenlenmiştir. Buna göre simsar, faaliyette bulunduğu iş neticesinde sözleşme kurulduğunda ücrete hak kazanacaktır. Ancak taraflarca, sözleşmenin kurulmasından sonraki bir dönemde de ücrete hak kazanılacağı kararlaştırılabilir[199]. Böyle bir anlaşmanın olmadığı hallerde simsarın ölümünden evvel sözleşme kurulmuşsa simsar ücrete hak kazanacak ve ölümünün ardından bu hak mirasçılarına intikal edecektir. Daha sonraki bir zaman için ücrete hak kazanılacağı kararlaştırılmışsa, örneğin taraflar sözleşmenin ifa edilmesiyle ücrete hak kazanılacağını kararlaştırmışsa, simsar sözleşmenin kurulmasından sonra fakat ifasından önce ölmüşse ücret alacağının yine mirasçılara intikal edeceğinin kabulü gerekir.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi de taraflar arasında güvene dayalı sıkı bir ilişki doğuran sürekli borç ilişkisi kuran bir sözleşmedir[200]. Bu sözleşme bakım alacaklısının yaşam süresi esas alınarak yapılmışsa, bakım alacaklısının ölümü, sözleşmenin kendiliğinden sona ermesine sebep olmaktadır[201].Diğer yandan bakım borçlusunun ölümü sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmemekle birlikte, TBK m. 618 ile bakım alacaklısına bir yıl içinde sözleşmenin feshini isteyebilme hakkı tanınmıştır.

---

[195] Ancak bu kural kesin değildir; sözleşmeyle aksi kararlaştırılmışsa yahut işin niteliğinden aksi anlaşılıyorsa, vekalet sözleşmesi sona ermeyerek ölen tarafın mirasçılarıyla devam edecektir (TBK m. 513/1).

[196] ÖCAL APAYDIN, B. (2018). "İsviçre ve Türk Hukukunda Aracı Simsarlık Sözleşmesi Bakımından Çifte Simsarlık Faaliyeti Yürütülmesinin Hüküm ve Sonuçları". ***Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi***, C(2), 152; AKKANAT. (2004). 145.

[197] Zira TBK m. 520'de yer alan *"Simsarlık sözleşmesine, kural olarak vekâlete ilişkin hükümler uygulanır."* hükmü gereğince vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler burada da uygulama alanı bulacaktır. Bkz. AKKANAT. (2004). 145.

[198] Simsarlık sözleşmesinde simsarın borcu sadakat ve özen borcu iken, iş sahibinin borcu ücret ödeme borcudur. Bkz. ÖCAL APAYDIN. (2018). 152, 153.

[199] GÜL, N. (2016). "Simsarın Ücret Hakkı". ***AÜHFD***, 65(4), 2806.

[200] AYDIN, G. S. (2018). "Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu'nun 617. Maddesine Dayalı Olarak Sona Ermesi". ***Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi***, 24(1), 338-349.

[201] EREN. (2017). 823.

Bu sözleşmelerden başka yayım sözleşmesi, ömür boyu gelir sözleşmesi de kural olarak taraflardan birinin ölümü halinde sona eren sözleşmelerdendir. TBK m. 500/1 yayım sözleşmesinde eser sahibinin eser tamamlanmadan önce ölümü halinde sözleşme sona ermekte, külli haleflere intikal etmemektedir. Diğer yandan TBK m. 607/2 gereğince gelir alacaklısının ölümü ile ömür boyu gelir sözleşmesi sona ermektedir[202]. Aynı şekilde daha önce de ifade edildiği gibi kullanım ödüncü sözleşmeleri, ödünç alanın kişiliği dikkate alınarak kurulduğundan, ödünç alanın ölümü halinde sona ermekte, mirasçılara intikal etmemektedir[203].

3.2.2.3. Kişilik hakları

Kişinin var olma nedenini oluşturan, sırf kişi olmasından kaynaklı olarak taşımakta olduğu ve ilke olarak malvarlığı haklarının karşısında olup onun dışında bulunan haklara kişilik hakları denilmektedir[204]. Kişinin bütün manevi haklarını içeren kişilik hakları, malvarlığı haklarının aksine kişiden kişiye devredilemez, paraya çevrilemez[205].

Fikri haklardan kaynaklanan manevi haklar istisna olmak üzere, kural olarak kişilik haklarının miras yoluyla intikali mümkün değildir[206]. Zira kişilik, ölümle birlikte sona ermektedir. Fakat mirasbırakanın cesedinde olduğu gibi kişilik hakları da ölümden sonra tamamen korumasız değildir. Özellikle mirasbırakanın şeref ve itibarına ya da cesedine yönelen hukuka aykırı eylemler tamamen korumasız değildir[207].Mirasbırakanın ölümünden sonra kişilik hakkına tecavüz teşkil eden bu fiiller nedeniyle mirasbırakanın ailesinin koruma talep etmesi mümkündür[208].

3.2.2.4. Aile hukukundan kaynaklanan hukuki statüler

Genel olarak aile hukukundan kaynaklanan hukuki statülerin mirasçılara intikali mümkün değildir. Ancak bu hukuki statülerin bir kısmı çeşitli sebeplere bağlı olarak istisnai olarak mirasçılara intikal edebilmektedir.

---

[202] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 7.

[203] Öte yandan ödünç verenin ölümü halinde kullanım ödüncü sözleşmesi sona ermeyip külli haleflere intikal etmekte, sözleşme mirasçılarla devam etmektedir. Bkz. ZEVKLİLER, GÖKYAYLA. (2017). 383; EREN. (2017). 496.

[204] KÖPRÜLÜ, B. (1984). ***Medeni Hukuk Genel Prensipler – Kişinin Hukuku*** (İkinci Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 263.

[205] VELİDEDEOĞLU, H. V. (1959). ***Türk Medeni Hukuku Cilt I – Cüz I Umumi Esaslar*** (Altıncı Baskı). İstanbul: İstanbul Matbaacılık, 248; ERDOĞAN, KESKİN. (2018). 117.

[206] AKKANAT. (2004). 85, 86, dn. 39.

[207] AKKANAT. (2004). 86.

[208] AKKANAT. (2004). 87. Yazara göre koruma talep etme hakkı mirasçılara değil, mirasbırakanın ailesine mensup kişilere aittir.

Bu istisnaların ilki münhasıran şahsa bağlı bir hak olan boşanma davası açma hakkı bakımındandır[209]. Boşanma davası açmayı gerektiren sebep her ne olursa olsun bu davayı açma hakkı, eşlerden birinin ölümünün ardından terekede yer alarak mirasçılara intikal etmemektedir. Ancak mirasbırakanın ölümünden önce açtığı bir boşanma davası varsa, mirasçılar bu davayı takip etme yetkisine sahiptir. Evliliğin mutlak veya nisbi butlanla sakat olması halinde dava açma hakkı bakımından da durum böyledir. TMK m. 159 evlenmenin butlanını dava etme hakkının mirasçılara geçmeyeceğini açıkça hüküm altına almıştır. Evlenmenin butlanı davasını açma yetkisi her ne kadar mirasçılara intikal etmese de mirasçılar, mirasbırakanın ölümünden evvel açmış olduğu evlenmenin butlanı davasını takip etme hakkına sahiptir[210].

Aynı şekilde kocanın soybağının reddi davasını açma hakkı da mirasçılara intikal etmemektedir[211]. Ancak, TMK m. 291'e göre koca dava açma süresi geçmeden evvel ölmüşse, altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi dava açma hakkına sahip olacaktır. Fakat bu hüküm soybağının reddi davasınının mirasçılara intikal edeceği anlamına gelmemektedir. Zira söz konusu hükümde bu hak, sayılan kişilerin mirasçı olup olmadığına bakılmaksızın mirasçılık sıfatından bağımsız olarak tanınmış bir haktır[212].

Yine tanımanın iptali davası açma hakkı bulunan çocuğun davayı açmadan ölmesi halinde, TMK m. 298 gereği çocuğun altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer de dava açma hakkına sahip olacaktır. Fakat kocanın soybağının reddi davasında olduğu gibi burada da tanımanın iptali davası açma hakkı mirasçılara intikal etmemekte sadece maddede sayılan kişilere de çocuğun ölümü halinde dava açma hakkı tanınmaktadır.

Anne ve çocuğun sahip olduğu babalık davası açma hakkının mirasçılara intikal edip etmeyeceği hususunda ise TMK'da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Öğretide baskın olan görüşe göre, çocuğun babalık davası açmadan yahut dava devam ederken ölmesi halinde dava açma hakkının mirasçılara intikal etmesi gerektiği ileri sürülmektedir[213]. Yine

---

[209] AKKANAT. (2004). 89.

[210] Öte yandan evliliğin mutlak butlanla sakatlığını dava etme yetkisi TMK m. 146'da Cumhuriyet savcısına, taraflardan her birine ve ilgililere tanınmıştır. Bu nedenle mirasçıların ilgili sıfatıyla dava açma hakkı her zaman bulunmaktadır. Bkz. BERKİ, Ş. (1962). "Türk Medeni Kanununda Evlenmede Mutlak Butlan". ***AÜHFD***, 19(1).

[211] AKKANAT. (2004). 90.

[212] AKKANAT. (2004). 90.

[213] TEKİNAY, S. S. (1990). ***Türk Aile Hukuku*** (Yedinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 577; ÖZTAN, B. (2015). ***Aile Hukuku*** (Altıncı Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 936; DEMİRBAŞ, F. (2018). "Baba ile Çocuk Arasındaki Soybağına İlişkin Davalarda Davacı Olabilecek Kişiler". ***Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 22(3), 30, 31.

annenin dava açmadan ölümü halinde, kişisel sonuçlu babalık davası[214], yani baba ile çocuk arasında soybağı ilişkisi kuran babalık davası açma hakkının, dava açma hakkı olan çocuktan başka diğer mirasçılara intikal edemeyeceği savunulmaktadır[215]. Yargıtay ise çocucuğun babalık davası açmadan ölmüş olması durumunda farklı bir çözüm tarzı benimsemiştir. Yargıtay, çocuk ölmüşse açılan davada babalığa hükmedilemeyeceğini ancak yaşadığı süre için çocuk lehine nafaka ve şartları varsa anneye tazminat ödenmesine hükmedilebileceği içtihadında bulunmuştur[216].

Bu tür istisnai hallerin dışında kalan diğer hallerde kişinin ölümüyle aile hukukundan kaynaklanan hukuki statüler ölümle birlikte sona ermektedir. Maddi nitelikleri olmayan evlilik birliğinden doğan yükümlülükler (TMK m. 185), tanıma (TMK m. 295), çocukların bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması (TMK m. 327), çocuğa tanınmış olan soybağının reddi davası açma hakkı (TMK m. 286/2) ölümle birlikte sona ermekte ve mirasçılara intikal etmemektedir. Diğer yandan malvarlığıyla ilgili olmakla birlikte yine aile hukukundan kaynaklanan nafaka ödeme yükümlülüğü kural olarak taraflardan birinin ölümüyle sona ermektedir[217].

Yukarıda anlatılanlar dahilinde sonuç olarak aile hukukundan kaynaklanan hukuki statülerin mirasçılara intikali mümkün olmasa da TMK'da çeşitli hükümlerde istisnai düzenlemeler getirilerek mirasbırakanın ölümünün ardından belirli yakınlığa sahip kişilerce bu hakların kullanılabileceği düzenlenmiştir. Ancak bu kişiler külli halef olmalarından dolayı bu hakları kullanmamakta, mirasbırakana belirli derecedeki yakınlıklarından dolayı hakları kullanma yetkisine sahip olmaktadırlar. Kaldı ki kanun koyucu bu kişileri sınırlı ve belirli bir sıra dahilinde belirtmiş, belirtilen bu kişilerin tamamı ise külli halef değildirler. Aile hukukundan kaynaklanan hukuki statülerin mirasçılara intikal edemeyeceğinin istisnası olarak ise yoksulluk nafakasının hakim tarafından toptan tazminat biçiminde ödenmesine hükmedilmesi halinde ödeme yapılmadan taraflardan birinin ölümü halinde alacak ya da borç mirasçılara intikali gösterilebilir. Ancak burada ölümden önce doğan ve muaccel olan, duruma göre bir hak ya da borç söz konusudur ki

[214] eMK döneminde babalık davası, "kişisel sonuçlu babalık davası" ve "mali sonuçlu babalık davası" olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı. Yeni Medeni Kanun ise bu ayrımı kaldırmış, m. 301 ve devamında hem kişisel hem de mali sonuçlar doğuran tek bir babalık davası düzenlemiştir.
[215] TEKİNAY. (1990). 576.
[216] Yargıtay 2. HD 29.01.1973 T., 345/395 Bkz. AKKANAT. (2004). 91.
[217] Bu kuralın istisnası olarak yoksulluk nafakasının toptan tazminatolarak ödenmesine hükmedilmiş olmasıdır. Şayet nafaka alacaklısının sağlığında ödeme yapılmamışsa, alacak hakkı mirasçılara intikal edecektir. Aynı şekilde ödeme yapılmadan evvel nafaka yükümlüsü ölmüşse bu borç mirasçılara intikal edecektir. Bkz. AKKANAT. (2004). 93.

böyle bir durumda alacak ya da borcun terekede yer alması tamamen olağan olup gerçek bir istisna olduğu söylenemez.

4. KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN ALACAKLILAR VE KÜLLİ HALEFLER BAKIMINDAN SONUÇLARI, SAKINCALARI VE BU SAKINCALARI GİDERMEYE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN MEKANİZMALAR

4.1. Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları ve Alacaklıların Korunması İlkesi

Miras hukukunda alacaklılar; mirasbırakanın alacaklıları, mirasçıların alacaklıları ve vasiyet alacaklıları olmak üzere üç farklı gruptan oluşmaktadır. TMK'da bu alacaklı gruplarını korumaya yönelik çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir.

Kural olarak alacaklı grupları, alacakları için mirasçılara başvurma konusunda eşit haklara sahiptir. Ancak bazı hallerde, kimi alacaklı grupları için farklı koruma imkânları tanınmıştır. Bunlar her bir alacaklı grubu için ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır.

4.1.1. Mirasbırakanın Alacaklılarının Korunması

Külli halefiyet ilkesi gereğince bir kişiye ait terekenin onun mirasçılarına bir bütün olarak intikalinin ardından mirasbırakana ait malvarlığı ile mirasçıların malvarlığı birbirine karışarak mirasçıların sınırsız ve müteselsil sorumluluğu gündeme gelecektir. Böyle bir sorumluluk genel olarak mirasbırakanın alacaklılarını koruyucu bir düzenleme olsa da bazı hallerde TMK'da mirasbırakanın alacaklılarını koruyucu başka düzenlemelere de yer verilmiştir. Bunlardan biri mirasın resmi tasfiyesinde görülmektedir. Mirasın resmi tasfiyesi, külli halefiyet ilkesinin uygulanmadığı hallerden biri olup resmi tasfiye halinde mirasçıların tereke borçlarından dolayı kişisel sorumluluğu bulunmamaktadır. Mirasın resmi tasfiyesinde öncelikli olarak mirasbırakanın alacaklıları tatmin edilerek tereke borçları ödenir[218]. Mirasçıların kişisel alacaklıları ise resmi tasfiye sürecinde terekeden alacaklarını talep edemezler. Fakat resmi tasfiye sonucu artan bir değer varsa bu değer mirasçıların malvarlığına dâhil olur ve mirasçıların kişisel alacaklıları ancak resmi tasfiye sonucu terekeden artan değere el koyabilir. O halde mirasın resmi tasfiyesi halinde mirasbırakanın alacaklıları tereke mevcudundan alacaklarını öncelikli olarak elde etmektedir. Mirasçıların kişisel alacaklıları ise ancak artan bir değer varsa bu değere el koyma hakkına sahiptir. Bu bakımdan mirasbırakanın alacaklıları, mirasçıların kişisel alacaklılarından daha güvenli bir konumda bulunmaktadır. Ayrıca mirasbırakanın alacaklıları ile mirasçıların kişisel alacaklılarının eşit haklara sahip olduğuna hükmeden TMK m. 603/2 hükmü tereke alacaklıları lehine devre dışı kalmaktadır[219].

[218] BAYGIN. (2005). 85.
[219] BAYGIN. (2005). 85.

Mirasbırakanın alacaklılarını koruyucu bir diğer düzenleme TMK m. 633/1'dir. Bu hükme göre alacaklarını elde edemeyeceklerinden inandırıcı sebeplerle kuşkulanan mirasbırakanın alacaklılarına, taleplerine rağmen alacakları ödenmediği ya da güvence verilmediği takdirde terekenin resmi tasfiyesini isteyebilme hakkı tanınmıştır. Bu hükmün konulma amacı, mirasbırakana ait malvarlığının aktif kısmının mirasbırakanın alacaklılarının haklarını ödemeye yetecek ölçüde olmasına rağmen mirasçıların borç içinde olması halidir[220]. Böyle bir durumda mirasbırakanın alacaklılarına da mirasın resmi tasfiyesini isteme hakkı tanınarak alacakları daha güvenceli bir konuma getirilmiştir.

Resmi tasfiyenin ardından geriye kalan aktiflerin mirasçılara tesliminden sonra ortaya çıkan alacaklıya, başka bir deyişle alacağını zamanında bildirmeyen alacaklıya karşı mirasçılar yalnızca alacağın öne sürüldüğü andaki zenginleşmeleri oranında sınırlı olarak sorumludurlar[221].Ayrıca bu sorumluluk için alacağını zamanında bildirmeyen alacaklının kusurlu veya kusursuz olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır[222].

Mirasbırakanın alacaklılarını koruyucu başka düzenleme TMK m. 618'dir. Maddenin ilk fıkrası gereğince aktifi, pasifini karşılamaya yetmeyen bir mirası reddeden mirasçılar, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde aldıkları ve iadeyle yükümlü oldukları değer ölçüsünde mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumlu tutulmuşlardır[223]. Bu maddede öngörülen sorumluluk, mirasbırakanın alacaklılarının mirasın reddini iptal ettirmelerine gerek olmaksızın, maddede öngörülen şartların var olması halinde kendiliğinden ve kanun gereği gündeme gelecektir[224]. Bu madde uyarınca mirası reddeden mirasçı, alacaklılara karşı elde ettiği sağlararası kazandırmanın mirasın açıldığı andaki değeriyle miktar itibariyle sınırlı fakat tüm malvarlığı ile sorumludur[225]. Ancak TMK m. 618/3 sorumluluğun kapsamını iyiniyetli mirasçılar yönünden daraltmış ve iyiniyetli mirasçıları geri verme zamanındaki zenginleşmeleri ölçüsünde sorumlu tutmuştur. Mirasbırakanın alacaklılarını koruyan bu düzenleme tali niteliktedir[226]. Miras, en yakın yasal mirasçıların tamamı tarafından reddedilmemişse, alacaklılar öncelikle mirası

[220] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 644, 645.
[221] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 652; BAYGIN. (2005). 99; DURAL, ÖZ. (2018). 436; SEROZAN, ENGİN. (2018). 548; İMRE, ERMAN. (2017). 409.
[222] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 652; BAYGIN. (2005). 99; DURAL, ÖZ. (2018). 436; SEROZAN, ENGİN. (2018). 548; İMRE, ERMAN. (2017). 409.
[223] TMK m. 618/2'de ise olağan eğitim ve öğrenim giderleri ile adet gereği verilen çeyiz sorumluluğun dışında bırakılmıştır.
[224] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 633.
[225] HELVACI, İ. (2014). ***Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Mirasın Reddi***. (Birinci Baskıdan Tıpkı İkinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 243,244; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 633; BAYGIN. (2005). 100, 101.
[226] HELVACI. (2014). 235; BAYGIN. (2005). 101; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 633.

reddetmeyen mirasçılara başvurmalı, ardından onlardan elde edemedikleri alacakları için TMK m. 618/1'de öngörülen imkandan yararlanmalıdırlar[227]. Başka bir ihtimal mirasın en yakın yasal mirasçıların tamamı tarafından reddedilmiş olmasıdır. Böyle bir durumda miras, TMK m. 612 gereğince iflas hükümlerine göre tasfiye edilir. Mirasbırakanın alacaklıları, tasfiye sonucu arta kalan değerden karşılanamayan alacakları için TMK m. 618/1'e göre mirası reddeden mirasçının sorumluluğu hükümlerinden faydalanabilir[228].

TMK m. 530'a göre mirastan ivazlı feragat halinde, feragat eden ve mirasçıları, mirasın açılması anında terekeden ve mirasçılardan alacaklarını elde edemeyen alacaklılara karşı, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde elde ettiği karşılıktan mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri ölçüsünde sorumludurlar. Böylece alacaklarını elde edemeyen mirasbırakanın alacaklılarına, mirastan ivazlı feragat eden mirasçılara da alacakları ölçüsünde başvurma hakkı tanınarak alacaklarını elde etme imkânları güçlendirilmiştir.

Son olarak TMK m. 590/1-3'e göre mirasçılardan veya ilgililerden birinin, mirasbırakanın ölümünden itibaren bir ay içinde istemde bulunması halinde sulh hakimi terekenin defterinin tutulmasına karar verir. Madde hükmünde geçen "ilgililer" kelimesi mirasbırakanın alacaklılarını ve vasiyet alacaklılarını ifade etmektedir[229]. Dolayısıyla mirasbırakanın alacaklılarının da bu hükme dayanarak bir ay içerisinde istemde bulunması kaydıyla terekenin defterinin tutulmasını talep hakkı bulunmaktadır. Ayrıca TMK m. 591/3 gereğince alacaklıların istemiyle yapılan mühürleme, güvence altına alınan miktarla sınırlı olup, alacaklıya güvence gösterildiği takdirde mühürleme yapılmaz.

4.1.2. Mirasçıların Alacaklılarının Korunması

TMK bazı durumlarda kimi alacaklı gruplarını koruyucu düzenlemelere yer vermiştir. Mirasçının kendi alacaklıları da belirli durumlarda korunmak istenmiş ve çeşitli düzenlemelerle bu alacaklı grubuna da birtakım haklar tanınmıştır. Bunlardan ilki TMK m. 562 hükmüdür. Normal koşullarda saklı payı zedelenen bir mirasçı TMK m. 560'a dayanarak tenkis davası açma hakkına sahiptir. Ancak mirasçılar, sırf alacaklılarına zarar verme kastıyla ya da mirasbırakanın son arzularına olan saygıyla tenkis davası açmaktan

[227] HELVACI. (2014). 237; BAYGIN. (2005). 101; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 633; DURAL, ÖZ. (2018). 424.
[228] HELVACI. (2014). 236, 237; BAYGIN. (2005). 102; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 633; DURAL, ÖZ. (2018). 424.
[229] BAYGIN. (2005). 128.

kaçınabilir[230]. Böyle bir durumda alacaklılar, TMK m. 562/1 hükmünden yararlanarak alacaklarını karşılayacak miktar kadar ve mirasçıya tanınan süreler içerisinde tenkis davası açma hakkına sahiptir.

TMK m. 562/2 mirasçının alacaklılarına, mirasçılıktan çıkarmaya itiraz etme hakkı tanımıştır. Mirasçı ister TMK m. 510'da düzenlenen cezai mirasçılıktan çıkarmaya, ister m. 513'te düzenlenen aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarmaya itiraz etmemiş olsun alacaklılar, TMK m. 562/1'deki şartlar altında çıkarma işlemine itiraz ederek mirasçının saklı payına başvurma hakkına sahiptir. Önemli olan mirasçılıktan çıkarma işleminin TMK m. 510 ve 513'te öngörülen geçerlilik koşullarını taşımıyor olmasıdır; aksi takdirde alacaklılar geçerli bir çıkarma işlemine karşı itiraz edemezler[231].

Normal şartlar altında mirasın paylaşılmasına, alacaklıların katılma hakkı bulunmamaktadır. Fakat mirasın paylaşımı mirasçılar kadar onların alacaklılarını da yakından ilgilendirmektedir. Zira haklarını gerektiği gibi korumayan veya kendisine bırakılan mal ve hakların miras payına düşen miktarda olmasını sağlamayan mirasçının alacaklıları da bu durumdan zarar görecektir[232]. Bu nedenlerle alacaklılara, TMK m. 648 hükmüne dayanarak sulh hukuk hakiminden, mirasçının yerine paylaşmaya katılacak bir kayyımın atanmasını isteyebilme hakkı tanınmıştır. Söz konusu hükümde, paylaşmaya katılacak bir kayyımın atanmasını isteyebilecek üç grup alacaklı sayılmıştır: Açılmış mirasta bir mirasçının payını devralmış alacaklı, bir mirasçının açılmış miras payını haczettirmiş olan alacaklı ve elinde bir mirasçıya karşı alınmış borç ödemeden aciz belgesi bulunan alacaklı. Başka bir anlatımla m. 648'deki imkân mirasçıların tüm alacaklıları için değil, yalnızca bu üç gruptaki alacaklılar için tanınmış bir imkandır.

Son olarak mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufun yokluk veya butlanla sakat olmasına sebebiyet verecek nedenlerin varlığı halinde ilgisi olan herkese, olumsuz bir tespit davası açarak ölüme bağlı tasarrufun yokluğuna veya butlanına karar verilmesini isteme hakkı tanınmıştır[233]. Hükümsüzlük hallerine rağmen mirasçıların dava açmaması

[230] BAYGIN. (2005). 155.
[231] BAYGIN. (2005). 171.
[232] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 718; BAYGIN. (2005). 182.
[233] Ancak ölüme bağlı tasarrufun iptalini gerektiren sebeplerin varlığı halinde kanun koyucu, menfaatleri olmasına rağmen, hem mirasbırakanın alacaklılarına hem de mirasçıların alacaklılarına iptal davası açma hakkı tanımamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 348, 349; BAYGIN. (2005). 195, 196.

durumunda, mirasçıların alacaklıları da hükümsüzlüğün tespitinde hukuki yararlarının bulunduğunu ispatlamak kaydıyla, dava açma hakkına sahiptir[234].

4.1.3. Vasiyet Alacaklısının Korunması

Vasiyet alacaklıları mirasbırakanın külli halefi olmadıklarından dolayı kendilerine vasiyet edilen mal üzerinde doğrudan doğruya hak kazanamazlar. TMK m. 600/1'de hükmedildiği gibi vasiyet alacaklıları, vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona, yoksa külli haleflere karşı yalnızca kişisel bir istem hakkına sahiptir. Bu istem hakkı mirasbırakanın ölümü anında doğmaktadır. TMK m. 600/2'ye göre vasiyet alacağı, ölüme bağlı tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyet borçlusunun mirası kabul etmesi veya red hakkının düşmesiyle muaccel olmaktadır.

Vasiyet alacaklılarının kendisine vasiyet edilen mal veya hakkı doğrudan doğruya kazanamamalarından ötürü konumları külli haleflere göre daha zayıftır. Bu nedenle vasiyet alacaklılarına güvence sağlayan birtakım düzenlemelere yer verilmiştir. İlk olarak TMK m. 600/3'e göre vasiyet alacaklısına, yükümlülüğünü yerine getirmeyen vasiyet borçlularına karşı vasiyetin konusuna göre, malın teslimi veya hakkın devri ya da vasiyet edilen şey belli bir davranışın yerine getirilmesiyse yerine getirilmemesinden doğan zararın giderilmesi için dava açma hakkı tanınmıştır.

TMK m. 633/2'de vasiyet alacaklılarına, alacaklarını elde edemeyeceklerinden inandırıcı sebeplerle şüphelenmeleri ve taleplerine rağmen alacakları ödenmediği yahut kendilerine güvence verilmediği takdirde gerekli önlemlerin[235] alınmasını isteyebilme hakkı tanınmıştır.

Mirasbırakanın alacaklılarında olduğu gibi vasiyet alacaklıları da TMK m. 590/3'te ifade edilen "ilgililer"[236] sıfatı sebebiyle mirasbırakanın ölümünden itibaren bir ay içinde sulh hukuk hakiminden terekenin defterinin tutulmasını talep etme hakkına sahiptir. Vasiyet alacaklısının TMK m. 590 ve m. 591'e dayanarak terekenin defterinin tutulmasını

[234] BAYGIN. (2005). 196.
[235] Önlemin şekli ve niteliği TMK'da açıkça belirtilmediği için hakim, tarafların yararlarını da göz önünde bulundurarak her tür önlemi alabilir. Bkz. BAYGIN. (2005). 209. Öte yandan vasiyet alacaklılarının terekenin resmi tasfiyesini isteyebilme hakkı bulunmadığından dolayı, terekenin resmi tasfiyesi sözü edilen gerekli koruma önlemlerinden biri değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 247, 248; BAYGIN. (2005). 89, 90.
[236] İlgililer ile ifade edilmek istenen mirasbırakanın alacaklıları ve vasiyet alacaklılarıdır. Bkz. BAYGIN. (2005). 210.

ve mühürlenmesini talep edebilmesi için TMK m. 633'teki şartların varlığı aranmaz, yalnızca vasiyet alacaklısı olduğunu ispatlaması yeterlidir[237].

Vasiyet alacaklılarına menfaatleri bulunması kaydıyla TMK m. 558/1'e dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla TMK m. 557'de sayılan iptal sebeplerinden birinin varlığı halinde ölüme bağlı tasarrufun iptalinde menfaati bulunan bir vasiyet alacaklısı, hak düşürücü süre[238] içerisinde iptal davası açma hakkına sahiptir.

Diğer yandan vasiyet alacaklısının iade borcu sınırlandırılmıştır. TMK m. 604/2'ye göre vasiyet alacaklısının sorumluluğu, geri isteme zamanında var olan zenginleşmesi kadardır. Ayrıca vasiyet alacaklısının iade borcu, TMK m. 604/1'e göre yalnızca mirasçıların vasiyet borcunu yerine getirmelerinden sonra, mirasbırakanın daha önce bilmedikleri başka borçlarını ödemeleri halinde gündeme gelmektedir. Aksi halde mirasçıların, borcu bilmelerine rağmen vasiyet borcunu yerine getirdikten sonra bu borç dolayısıyla tenkis isteminde bulunmaları mümkün değildir[239]. Öte yandan TMK m. 564/1'de bölünmez mal vasiyetleri bakımından vasiyet alacaklısına bir seçim hakkı tanınmıştır. Bu hükme göre; "*Değerinde azalma meydana gelmeksizin bölünmesine olanak bulunmayan belirli bir mal vasiyeti tenkise tâbi olursa, vasiyet alacaklısı, dilerse tenkisi gereken kısmın değerini ödeyerek malın verilmesini, dilerse tasarruf edilebilir kısmın değerini karşılayan parayı isteyebilir*".

Son olarak vasiyet alacaklıları tenkis davası açamasalar dahi onlara, bazı hallerde tenkis davasına ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulandığı özel bir dava hakkı tanınmıştır[240]. TMK m. 563/2'ye göre kendisine bir alt vasiyet borcu veya mükellefiyet yüklenen bir vasiyet alacaklısı, kendisi lehine yapılan kazandırmanın tenkise tabi tutulması halinde, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, söz konusu vasiyet borçlarının da aynı oranda tenkis edilmesini isteme hakkına sahiptir.

---

[237] BAYGIN. (2005). 211.

[238] TMK m. 559'a göre; *" İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyiniyetli davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer".*

[239] BAYGIN. (2005). 217.

[240] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 432; BAYGIN. (2005). 221.

4.2. Külli Haleflerin Hakları ve Yükümlülükleri

4.2.1. Külli Haleflerin Hakları

4.2.1.1. Tereke mallarını kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkı

Mirasbırakanın ölümüyle ona ait malvarlığı mirasçılara külli halefiyet ilkesi gereğince bir bütün olarak geçecek ve külli halefler arasında elbirliği halinde bir ortaklık kurulacaktır. Dolayısıyla bu aşamada mirasçıların payları henüz belli olmayıp mirasçıların tamamı tereke malları üzerinde iştirak halinde hak sahibidir. Miras ortaklığında mirasçılar, tereke mallarını kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkına sahiptir fakat bu hak müşterek olup tüm mirasçılara aittir. Terekeden yararlanma hakkı aynı zamanda tereke mallarının ürünlerinden yararlanma hakkını da kapsamaktadır. Bu sebeple örneğin, meyve ve sebzelerden her mirasçı faydalanma hakkına sahiptir[241].

Her ne kadar her mirasçı terekede yer alan malları kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkına sahip olsa da bu hak kullanılırken her bir mirasçı diğer mirasçıların haklarını kullanmalarına engel olan davranışlardan kaçınmak zorundadır[242]. Diğer mirasçıların kullanma ve yararlanma hakkını engelleyici davranışlarda bulunulması halinde bu mirasçıların hukuki koruma yollarına başvurmaları mümkündür[243].

4.2.1.2. Dava açma hakkı

Mirasın paylaşımına kadar miras ortaklığına dâhil olan tüm külli halefler, ortaklığı ilgilendiren konularda dava takibi bakımından hep birlikte hareket etmek zorundadır[244]. Zira miras ortaklığının tüzel kişiliği yoktur ve külli halefler tereke üzerinde iştirak halinde hak sahibidir.

TMK'nun miras hukukuna ilişkin hükümlerinde külli haleflere bazı durumlarda haklarını korumak amacıyla dava açma hakkı tanınmıştır. Bunlardan bazıları yalnızca külli haleflerin tümüne tanınmış dava hakkı iken bazıları yalnızca yasal mirasçılara tanınmıştır. Bazıları ise külli haleflerin yanında başka kişilerin de açabileceği davalardır.

Külli haleflerin açabileceği ilk dava türü olarak TMK m. 557 ve devamında düzenlenen iptal davası gösterilebilir. Ölüme bağlı tasarrufların iptali talebiyle açılabilecek

---

[241] SARI FİDAN. (2016). 53.
[242] ŞENGÜN, K. O. (1971). "Miras Ortaklığı ve Mirasçıların Dava Hakları". ***Ankara Barosu Dergisi***, (5), 659.
[243] SARI FİDAN. (2016). 53; ŞENGÜN. (1971). 659.
[244] Bu durumun istisnaları için bkz. İMRE, ERMAN. (2017). 441, 442.

olan bu dava, Kanun'da sayılan dört sebepten birinin varlığı halinde açılabilir[245]. Dava açmaya yetkili olan kişiler, TMK m. 559'a göre tasarrufun iptal edilmesinde menfaati olan mirasçı veya vasiyet alacaklısıdır. Dolayısıyla iptal davası açma hakkı münhasıran külli haleflere tanınmış bir hak olmamakla birlikte, menfaati bulunması şartıyla külli haleflerin tamamı tarafından açılabilecek bir davadır. Açılan iptal davasının sonucundan yalnızca davayı açan kişi faydalanacak olup dava sonucu verilen karar diğer külli halefleri bağlamaz[246].

Bir diğer dava çeşidi TMK m. 560 ve devamında düzenlenen tenkis davasıdır. Yalnız bu dava tüm külli halefler tarafından değil, yalnızca saklı pay sahibi yasal mirasçılar ve bazı istisnai hallerde de saklı pay sahibi mirasçıların alacaklıları[247] tarafından açılabilecek olan bir davadır. Bu davada saklı payı zedelenmiş olan bir yasal mirasçı, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini talep etmektedir. Ayrıca bu davanın sonucundan yalnızca davanın tarafları değil, tenkis sırasına göre mirasbırakanın ölüme bağlı ya da sağlararası tasarruflarla kazandırmada bulunduğu kişiler ile dava açmamış saklı pay sahibi diğer mirasçılar da etkilenmektedir.

Mirasçıların mirasçılık sıfatlarına dayanarak açabilecekleri diğer bir dava türü miras sebebiyle istihkak davasıdır[248]. Miras sebebiyle istihkak davası, terekenin tamamının veya hiç olmazsa davalının elinde bulunan parçasının davacıya iadesini amaçlayan külli bir davadır[249]. Zira davacı mirasçının, terekede yer alan her bir malın veya terekeye dâhil mal ve hakların türüne göre açılması gereken davaların her birini ayrı ayrı açmak zorunluluğu bulunmayıp, külli nitelikte tek bir dava olarak miras sebebiyle istihkak davası açması yeterlidir[250]. İadeye konu olan mallar nerede bulunursa bulunsun davada yetkili mahkeme aynı yer, mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesidir[251]. TMK m. 637 gereğince bu davanın davacıları yasal ve atanmış mirasçılar, yani külli haleflerdir. Bu davada külli

[245]TMK m. 557'ye göre ölüme bağlı tasarrufun iptali için şu sebeplerle dava açılabilir: *"1. Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa, 2. Tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa, 3. Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise, 4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa."*

[246] İptal kararları sadece davacılar ve davalılar arasında hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Ayrıca Yargıtay da 07.02.1655 tarihli ve 16/25 sayılı İBK ile aynı sonucu kabul etmiştir. Bkz. İMRE, ERMAN. (2017). 226; DURAL, ÖZ. (2018). 231.

[247] İstisnai hallerin neler olduğu başlık 4. 1. 2.'de açıklanmıştır.

[248] Miras sebebiyle istihkak davası ile mülkiyet hakkına dayanan istihkak davası arasında birçok farklılık bulunmaktadır. En belirgin fark davacının sıfatı yönünden ortaya çıkmaktadır. Miras sebebiyle istihkak davası mirasçılık sıfatına bağlı olup bundan doğan bir davadır. Her iki dava arasındaki diğer farklılıklar için bkz. DURAL, ÖZ. (2018). 440-442; İMRE, ERMAN. (2017). 413, 414.

[249] TANDOĞAN, H. (1955). "Miras Sebebiyle İstihkak Davası". ***AÜHFD***, 12(1), 271; SEROZAN, ENGİN. (2018). 550.

[250] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 457.

[251] SEROZAN, ENGİN. (2018). 550; İMRE, ERMAN. (2017). 415.

haleflerin, malın terekede bulunduğunu ve kendilerinin mirasçı olduklarını kanıtlamaları yeterlidir[252].

Son olarak mirasçılıktan çıkarmaya itiraz davası açma hakkı da tüm külli haleflere değil, yalnızca saklı pay sahibi yasal mirasçılara tanınmış bir haktır. Zira mirasçılıktan çıkarma tasarrufu saklı pay sahibi bir mirasçıyı, miras hakkından ve saklı payından uzaklaştırmakta ve dolayısıyla onlar üzerinde hukuki bir etkiye sahip olmaktadır. Bu dava ile mirasçılıktan çıkarılan mirasçı, çıkarma sebebinin bulunmadığını veya yanlış olduğunu iddia ederek çıkarma işleminin iptalini talep etmektedir. Çıkarmaya itiraz davasında ispat yükü dava olunan mirasçı veya mirasçılara düşmekte, çıkarma sebebinin doğrulunu ispat edemedikleri takdirde vasiyetnamenin çıkarma işlemine ilişkin tasarruf bölümünün geçersizliğine karar verilmesi gerekmektedir[253]. TMK m. 512/3 gereği, mirasbırakan çıkarma tasarrufunu çıkarma sebebi hakkında düştüğü açık bir yanılma yüzünden yapmışsa, çıkarma geçersiz olacaktır. Bu durumda mirasçı, yasal miras payının tamamını alır.

Paylaşma davası açma hakkı da külli haleflere tanınmış bir dava hakkı olup, bu konu ayrı bir başlık altında[254] incelenecektir.

4.2.1.3. Denkleştirme isteme hakkı

TMK m. 669 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan mirasta denkleştirme, tüm külli halefler için değil, yasal mirasçılar için tanınmış bir haktır. Bu düzenlemenin amacı, kanuni mirasçılığı korumak ve mirasçılar arasında eşitliği sağlamaktır[255]. Denkleştirme yalnızca mirasçılar için geçerli olup mirasçı olmayan kişilere yapılan bağışlamalar sadece saklı paylar ihlal edildiği takdirde tenkise tabi tutulabilmektedir[256].

Denkleştirme borçlusu, mirasbırakanın ölümü anında yasal mirasçılık sıfatına sahip olan ve denkleştirmeye tabi kazandırmayı almış olan kişidir[257]. Denkleştirmeye tabi kazandırmanın yapıldığı anda yasal mirasçılık sıfatı bulunmayan bir kişinin mirasbırakanın

---

[252] SEROZAN, ENGİN. (2018). 549.
[253] Yargıtay 2. HD 16.02.1976 T., 976/787 E. ve 976/1293 K. sayılı kararı, Ankara Barosu Dergisi, 1976, 250.
[254] 4. 2. 1. 4.
[255] İMRE, ERMAN. (2017). 512; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 451.
[256] İMRE, ERMAN. (2017). 513.
[257] DURAL, ÖZ. (2018). 321; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 452. TMK m. 670'e göre; *"Mirasın açılmasından önce veya sonra mirasçılık sıfatını kaybeden mirasçıya ait geri verme yükümlülüğü, onun yerini alan mirasçılara, miras paylarında meydana gelen artış oranında geçer"*. Dolayısıyla denkleştirme borçlusunun mirasın açılmasından evvel veya daha sonra mirasçılık sıfatını kaybetmesi halinde ona ait denkleştirme borcu, denkleştirmeye tabi kazandırma kendilerine yapılmamış olmasına rağmen mirasçılarına geçmektedir. Bkz. DURAL, ÖZ. (2018). 325.

ölümü anında yasal mirasçı sıfatına sahip olması halinde, öğretide baskın görüşe göre denkleştirme borcu doğmaktadır[258]. Diğer yandan yasal bir mirasçı, mirasbırakanın ölümü anında yoksunluk, çıkarılma, feragat veya ret sebeplerinden biri nedeniyle mirasçılık sıfatı kazanamıyorsa, denkleştirme borçlusu da olamaz[259]. Bu gibi durumlarda denkleştirme borcu, TMK m. 670 gereğince onun yerini alan mirasçılara geçmektedir.

Denkleştirme talep etme hakkı mirasçılık sıfatına dayanmaktadır[260]. Denkleştirme alacaklısının yasal mirasçı sıfatına sahip olması gerekmektedir[261]. Atanmış mirasçılar ve mirasbırakanın ölümü anında yoksunluk, çıkarılma, feragat veya ret sebeplerinden biri nedeniyle yasal mirasçı sıfatını kaybedenler ile kanuni intifa hakkı sahipleri denkleştirme talebinde bulunamazlar[262].

4.2.1.4. Paylaşma isteme hakkı

Daha önce de ifade edildiği gibi TMK m. 640 gereğince mirasbırakanın ölümüyle birlikte birden çok mirasçı bulunması halinde, terekedeki tüm hak ve borçları kapsayan ve miras ortaklığı adı verilen bir ortaklık meydana gelmektedir. Bu ortaklık kendiliğinden oluşup, terekede herhangi bir mal kalmayıncaya yahut miras tamamen paylaşılıncaya kadar devam etmektedir[263].

Miras ortaklığını sona erdiren sebeplerden biri olan paylaşma, TMK m. 642/1'e göre külli haleflerden her biri tarafından ve her zaman istenebilmektedir. Külli haleflere tanınan bu hak, zorunlu olarak bir ortaklık ilişkisine sokulan mirasçıların durumunu yumuşatmaya yöneliktir[264].

TMK m. 646/2 hükmü, aksine bir düzenleme olmadıkça paylaşmanın nasıl yapılacağının mirasçılarca serbestçe kararlaştırılacağına hükmederek paylaşmada mirasçıların iradelerine öncelik vermiştir. Dolayısıyla mirasçılar öncelikle kendi aralarında ve iradeleri doğrultusunda mirası paylaşma hakkına sahiptir. Mirasçıların bu konuda anlaşamamaları halinde mirasçılardan her biri TMK m. 642/2'e göre paylaşmayı sulh hukuk mahkemesinden isteyebilmektedir. Mirasçılardan birinin istemde bulunması halinde sulh hukuk mahkemesi hakimi, terekedeki malların tamamını göz önünde tutmak suretiyle,

[258] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 445; DURAL, ÖZ. (2018). 321.
[259] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 447; DURAL, ÖZ. (2018). 322.
[260] İMRE, ERMAN. (2017). 513; EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 580.
[261] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 580; İNAN, ERTAŞ. (2015). 565; DURAL, ÖZ. (2018). 327.
[262] DURAL, ÖZ. (2018). 327; İNAN, ERTAŞ. (2015). 565; EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 580-584.
[263] DALKILIÇ. (2017). 8.
[264] MAMÜK, D. 2013. "Mirasın Paylaşılmasında Mirasçıların İrade Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün İstisnaları". ***Ankara Barosu Dergisi***, 2(S), 319; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 680.

olanak varsa aynen, yoksa da satış yoluyla paylaşmaya karar verir. Ancak TMK m. 642/3, sulh mahkemesi hakimine paylaşmanın derhal yapılması halinde paylaşmaya konu mal ya da terekenin değerinin önemli ölçüde azalacak olması durumunda paylaşmayı erteleme yetkisi tanımıştır. Bu durumda mirasçının istemi ile paylaşma derhal değil, uygun bir zamanda gerçekleşecektir.

Paylaşma isteme hakkı konusunda son olarak belirtmek gerekir ki her ne kadar mirasçılardan her birinin paylaşmayı her zaman isteyerek miras ortaklığına son verilebileceği genel kural olarak belirtilse de bazı istisnai hallerde paylaşma istenemez. Bu haller; kanun gereği paylaştırmanın geciktirilmesi, hakim kararıyla paylaştırmanın geciktirilmesi, sözleşme ile paylaştırmanın geciktirilmesi ve mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile paylaşmayı geciktirmesi halleridir. Kanun gereği paylaşmanın geciktirildiği durum, mirasçılar arasında ceninin bulunmasıdır. TMK m. 643/1' göre; "*Mirasın açıldığı tarihte, mirasçı olabilecek bir cenin varsa paylaşma doğumuna kadar ertelenir*". Diğer bir gecikme hali olan hakim kararıyla paylaştırmanın geciktirilmesi, yukarıda da ifade edildiği gibi paylaşmanın derhal yapılmasının terekenin değerini önemli ölçüde azaltacak olması halinde sulh hukuk mahkemesi hakimi tarafından paylaşmanın ertelenmesine karar verilmesidir. Burada önemli olan husus, değer düşmesine yol açan olayların geçici bir nitelik taşımasıdır. Aksi halde yakın gelecekte ortadan kalkacak nitelikte olmayan, devamlı nitelik taşıyan olayların söz konusu olması halinde paylaştırmanın geciktirilmesi istenemez[265]. Sözleşme ile paylaşmanın geciktirilmesinde[266] külli haleflerin oybirliğiyle yapacakları bir anlaşma ile miras ortaklığının devamına karar vermeleri söz konusudur[267]. Böyle bir anlaşma olması halinde mirasçılar, paylaşma isteyemeyecektir[268]. Son olarak mirasbırakan yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile belirli sürelerle mirasın paylaşılmasını yasaklamış olabilir. Bu durumda mirasbırakanca belirlenmiş olan süreler geçmeksizin hiçbir mirasçı paylaşma talebinde bulunamayacaktır[269].

---

[265] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 682.

[266] Bu sözleşme, mirasçıların ortaklığa devam sözleşmesi,miras ortaklığını uzatma sözleşmesi, uzatılan miras ortaklığı ya da mirasın paylaşılmasını erteleme sözleşmesi gibi isimlerle anılmaktadır. Bkz. EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 558; MAMÜK. (2013). 326.

[267] MAMÜK. (2013). 326.

[268] Sözleşme ile paylaşmanın ne kadar süre erteleneceği konusunda Kanun'da açık bir düzenleme mevcut değildir. Öğretide baskın olan görüşe göre ise miras ortaklığının devamı sözleşmesi ile paylaşmanın belirli veya belirlenebilir sürelerle ertelenmesi mümkündür. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 684; DURAL, ÖZ. (2018). 484; MAMÜK. (2013). 326.

[269] Mirasbırakanca belirlenen bu erteleme süresinin geçerli olabilmesi için, miras ortaklığının tasfiyeye yönelmiş amacına aykırı olmayacak şekilde, çok uzun olmayan bir süre için öngörülmüş olması

Açıklanan tüm bu istisnai düzenlemelerin dışında miras ortaklığına dâhil olan külli haleflerden her biri mirasın paylaşılmasını her zaman isteme hakkına sahiptir. Dolayısıyla mirastan feragat etmiş, mirası reddetmiş yahut mirastan çıkarılmış olan mirasçıların paylaşma istemeleri mümkün değildir.

4.2.2. Külli Haleflerin Yükümlülükleri

Külli intikal ilkesi gereğince mirasbırakana ait terekenin tamamının mirasçılara bütünüyle geçmesi sonucunda külli halefler, bir yandan ona ait mallara ve haklara sahip olma ayrıcalığına sahip olurken diğer yandan mirasbırakana ait borçlar da dâhil olmak üzere[270] birtakım külfetlere de katlanma yükümlülüğü altında bırakılmıştır. Aksi bir düzenleme, alacaklıların alacağını elde edememesine sebep olurken külli haleflerin zenginleşmesine yol açarak yalnızca onların çıkarına hizmet ederdi. Bu yükümlülüklerin neler olduğu ve külli haleflerin sorumluluklarının düzeyi aşağıda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

4.2.2.1. Tereke giderlerini ödeme yükümlülüğü

Mirasçılar yalnızca külli intikal ilkesi gereği kendilerine intikal eden borçlardan değil, miras hukukundan kaynaklanan başka bazı borçlardan da sorumludurlar. Bunlardan biri olan tereke borçları yalnızca külli halefiyet ilkesi gereğince mirasçılara intikal eden borçları değil, terekeye karşı ileri sürülebilecek her türlü borcu kapsamaktadır[271].

Bu tür borçların başında mirasbırakanın borcu mahiyetinde olmayıp, sırf mirasın geçmesinden doğan bir borç olarak TMK m. 641/2 hükmü gösterilebilir[272]. Söz konusu hükme göre; *"Ana ve baba veya büyük ana ve büyük baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini veya gelirlerini aileye özgüleyen ergin çocuklar ile torunlara verilecek uygun miktardaki tazminat, bu yüzden terekenin borç ödemeden acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayılır"*. Gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoya ödenecek olan bu tazminat, mirasbırakana ait ve dolayısıyla da külli intikal ilkesi gereği mirasçılara intikal eden bir borç olmamasına rağmen mirasçılar tarafından ödenecektir. Ancak Kanun burada ödenecek

---

aranmaktadır. Aksi halde söz konusu tasarruf geçersiz sayılacaktır. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 684, 685.

[270] Mirasbırakana ait borçlardan kişisel olarak (sınırsız) ve müteselsil sorumlu olacağına ilişkin genel bilgi ve açıklamalar yukarıda 2. 1. 2. 5. başlığı altında incelendiğinden burada bu yükümlülüğe ayrıca yer verilmemiştir.

[271] BAYGIN. (2005). 43.

[272] Bu borç bazen mirasbırakanın borcu olarak da karşımıza çıkabilir. TMK m. 371/1'e göre; *"Alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında, birlikte yaşamanın sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflâsı hâllerinde de isteyebilir"*. Bu hallerde intikal borcu değil; mirasbırakanın borcu söz konusudur.

olan tazminat neticesinde terekenin aciz haline düşmemesi kaydıyla diyerek bir sınırlama getirmiştir. Bu nedenle tazminat miktarının net tereke miktarını aşması halinde mirasçıların kişisel sorumlulukları bulunmamaktadır[273]. Bu bakımdan mirasçıların sorumlulukları sınırsız bir sorumluluk değildir.

Mirasbırakana ait olmayan ancak mirasçıların ödemekle yükümlü olduğu tereke borcuna bir diğer örnek TMK m. 507/2'dir. Bu fıkraya göre; "*Hesap yapılırken, mirasbırakanın borçları, cenaze giderleri, terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri, mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderleri terekeden indirilir*". Bu hüküm gereğince mirasbırakanın cenaze masrafları, terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri ile mirasbırakanla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kişilerin üç aylık geçim masrafları tereke borcu olup, mirasın paylaşımından evvel mirasçılar tarafından ödenmesi gerekmektedir. Bu borçlardan sorumluluk sınırlandırılmadığından dolayı sınırsız ve müteselsil sorumluluktur. Zira tereke aktifi, bu borçlar ödendikten sonra belirlenmiş olacaktır.

4.2.2.2. Vergi ödeme yükümlülüğü

Mirasçıların miras hukukuku kaynaklı vergi ödeme yükümlülüğü ya mirasbırakana ait vergi borcundan ya da sırf mirasın intikalinden kaynaklanmaktadır. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) m. 12'ye göre; "*Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni ve mansup mirasçılarına geçer. Ancak, mirasçılardan herbiri ölünün vergi borçlarından miras hisseleri nispetinde sorumlu olurlar*". Dolayısıyla külli halefler, mirasbırakana ait vergi borçlarından sorumludur. Ancak burada VUK'nun açık hükmü dolayısıyla müteselsil bir sorumluluk söz konusu değildir. Külli haleflerin sorumluluğu miras payları oranı kadardır[274].

Külli haleflere VUK'nca yüklenen bir başka yükümlülük ölüm olayının bildirilmesidir. VUK m. 168 hükmü işi bırakma bildirimlerinin olay tarihinden itibaren bir ay içerisinde yapılması gerektiğini düzenlemiş, aynı Kanun'un 16. maddesi ise bildirim sürelerini mirasçılar açısından üç ay uzatmıştır. Kanun'un 164. maddesinin ölümün işi bırakma hükmünde olması düzenlemesi sebebiyle mirası reddetmemiş mirasçılar dört ay içerisinde ölüm olayını vergi dairesine bildirmekle yükümlüdürler. Ölüm olayının bildirilmesi yükümlülüğü de mirasın geçmesinden doğan borçlarda olduğu gibi

[273] AYAN, S. (2010). "Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Altsoyun Denkleştirme Alacağı ve Almanya Örneği". ***Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, 12(1), 53

[274] 6183 sayılı Amme alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun m. 7/2 gereğince aynı sorumluluk, mirasın tutulan deftere göre kabulü halinde deftere kaydedilmemiş olan vergi borçları için de geçerli olacaktır.

mirasbırakandan mirasçılara geçmiş bir yükümlülük olmayıp, kanun gereği külli haleflere yüklenmiş bir yükümlülüktür[275].

Mirasbırakana ait vergi cezaları VUK m. 372'deki "*Ölüm halinde vergi cezası düşer.*" açık hükmü karşısında külli haleflere intikal etmemektedir. Vergi mükellefinin ölümü halinde kesilmiş ve tahakkuk etmiş usulsüzlük, özel usulsüzlük, idari para cezaları veya vergi zıyaı gibi cezalar terkin edilir veya kesilerek tahakkuk edecekse kesilmez[276]. Şunu da belirtmek gerekir ki, mükellefin ölümünün ardından mirasçıların yerine getirmekle yükümlü olduğu ödevlerin vaktinde yerine getirilmemesi nedeniyle verilen cezalar mirasçıların adına kesilecektir.

Mirasçıların sırf mirasın intikalin doğan vergi ödeme yükümlülükleri 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (VİVK)'ndan kaynaklanmaktadır. VİVK m. 1'de Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset yoluyla intikalinin veraset ve intikal vergisine tabi olduğu, m. 5'te veraset ve intikal vergisi mükellefinin veraset yoluyla mal iktisap eden kişi olduğu hükme bağlanmıştır. Bu hükümler uyarınca malların veraset yoluyla mirasçılara intikali, veraset ve intikal vergisine tabi bulunmakta ve verginin mükellefi veraset yoluyla mal iktisap eden külli halefler olmaktadır.

4.2.2.3. Muhafaza ve ibraz yükümlülüğü

VUK mükellefleri, m. 253 ile defter ve vesikaları muhafaza, m. 254 ile defter tutmak zorunda olmayanlar için 232, 234 ve 235. maddeler gereğince almak zorunda oldukları fatura ve gider pusulası ile müstahsil makbuzunu muhafaza ve nihayet m. 255 ile vergi karnelerini muhafaza etmekle yükümlü kılmıştır[277].

Diğer yandan VUK m. 256'da; "*muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda bulundukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve bu kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek*

[275] ASLAN, M. (2011). "Mirasçıların Vergi Borçlarından Sorumluluğu". ***Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi***, 17(3-4), 131.
[276] GINALI, A. (2011). "Mükellefin Ölümü Halinde Mirasçıların Sorumluluğu". ***Mali Çözüm Dergisi***, C(103), 235.
[277] VUK m. 253 ve 254'te muhafaza süresi beş yıl olarak öngörülmüşken, m. 255'te VUK'na göre alınan vergi karneleri için işin devam ettiği, Gelir Vergisi Kanununa göre indirimlerle ilgili olanlar için ise bu indirimlerden faydalandıkları süre kadar muhafaza etme ödevi öngörülmüştür.

zorundadırlar." denilmek suretiyle mükelleflere bir de ibraz yükümlülüğü getirilmiştir. İbraz yükümlülüğü için öngörülen süre, muhafaza süresi ile sınırlandırılmıştır.

Mükelleflerin yükümlü olduğu muhafaza ve ibraz yükümlülükleri ölümleri halinde mirasçılarına intikal etmektedir[278].

4.2.2.4. Vasiyet alacaklısına alacağını verme yükümlülüğü

Vasiyet alacaklısının alacağının doğumu için öncelikle kurucu ve geçerlilik koşullarını içeren bir ölüme bağlı tasarrufun varlığı aranmaktadır. Mirasbırakanın yaptığı böyle bir tasarrufla kazandırmada bulunduğu kişi vasiyet alacaklısı; vasiyet borcunu yerine getirmek üzere yükümlü kıldığı kişiye yahut kanun gereği yükümlü bulunan kişilere ise vasiyet borçlusu adı verilmektedir[279].

Mirasbırakanın hangi konularda belirli mal vasiyetinde bulunabileceğine ilişkin, başka bir deyişle belirli mal vasiyeti çeşitlerinin neler olduğuna ilişkin düzenleme TMK m. 517/2'de yer almaktadır. Bu hükme göre; "*Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir*". Görüldüğü üzere fıkra hükmü sınırlayıcı bir düzenleme olmayıp, örnekleyici yöntemle belirli mal vasiyeti çeşitlerini düzenlemektedir.

Belirli mal bırakma vasiyetinin alacaklısı, söz konusu ölüme bağlı tasarrufta belirtilen kişi veya topluluktur. Tüzel kişiliği bulunmayan topluluklara belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar (TMK m. 577/2). Vasiyet alacaklısı olabilmek için TMK m. 581 aynı zamanda, mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olma şartını getirmiştir. Ayrıca TMK m. 582 gereği sağ doğmak kaydıyla ceninin de vasiyet alacaklısı olması mümkündür.

Belirli mal bırakma vasiyetinin nihai amacı, vasiyet konusunun lehine kazandırma yapılan kişiye ifasıdır[280]. Belirli mal vasiyetini ifa ile yükümlü olan kişi, başka bir

[278] VUK m. 12; "*Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni ve mansup mirasçılarına geçer*".
[279] İMRE, ERMAN. (2017). 124; EREN, YÜCER, AKTÜRK. (2019). 142-144; AYAN. (2016). 34.
[280] ALBAŞ, H. (2013). "Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin Teslim Borcu". ***E-Journal Of Yasar University (Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi)***, 8(Özel), 133.

anlatımla vasiyet borçlusu kural olarak külli haleflerdir. Mirasbırakanın bu borcu, külli haleflerden bir ya da birkaçına yüklemiş olması mümkündür. Mirasbırakan, külli haleflerin haricinde vasiyet alacaklısını da ifa borcu ile yükümlü kılmış olabilir ki böyle bir durumda vasiyet alacaklısı, aynı zamanda vasiyet borçlusudur[281].

Vasiyet borçlusunun vasiyet alacağını teslim borcu TMK m. 518'de düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasına göre; "*Bırakılan belirli mal, mirasın açılması anındaki durumuyla teslim olunur; yarar ve hasar, mirasın açılması anında kendisine belirli mal bırakılana geçer*". Ancak bu düzenleme ferden belirli mal bırakma vasiyetlerine doğrudan, terekede mevcut olan ve sınırlı cins vasiyetlerine kıyasen uygulanacak fakat diğer belirli mal vasiyetlerine uygulanamayacaktır[282]. Bu nedenle TMK m. 518 kapsamında olmayan belirli mal bırakma vasiyetlerinin ifası için öncelikle varsa ölüme bağlı tasarruftaki düzenleme, yoksa TMK m. 600 ve 601[283]. maddeleri ve bu çerçevede TMK m. 5'in atfıyla TBK'nun ifaya ilişkin hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulacaktır[284].

Sonuç itibariyle mirasbırakan tarafından mirasçılardan bir veya birkaçı ya da alt vasiyet yoluyla vasiyet alacaklısı, vasiyet borçlusu olarak belirlenmediği sürece külli haleflerin tamamı vasiyet alacaklısına alacağını vermekte müteselsilen sorumludur. Vasiyet alacağı, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya red hakkının düşmesiyle muaccel olur (TMK m. 600/2).

4.3. Külli Halefiyet İlkesinin Sonuçları

Külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakana ait tereke, bir bütün olarak atanmış ve yasal mirasçılara intikal etmektedir. Kanun gereği geçerli olan bu intikal kuralının birtakım sonuçları bulunmaktadır. Terekenin sahipsiz kalmaması, borçlu ve alacaklı sıfatının birleşmesi ve borç ilişkisinin taraflarında kendiliğinden meydana gelen değişiklik bu sonuçlardan bazıları ve önem arz edenleridir. Bu nedenle aşağıda bu sonuçlar üç ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.3.1. Terekenin Sahipsiz Kalmaması

Mirasbırakanın ölüm anı aynı zamanda terekenin mirasçılara intikal anıdır. Kanun, terekenin külli haleflere intikal edebilmesi için mirası kabul etmeleri şartını aramamaktadır. Böylece arada hiçbir zaman boşluğu olmaksızın mirasçılar, mirasbırakana

[281] Burada bir alt vasiyet söz konusudur. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 267.
[282] ALBAŞ. (2013). 141, 142.
[283] Söz konusu maddeler, vasiyet alacaklısının istem hakkına ilişkin birtakım düzenlemeler içermektedir.
[284] ALBAŞ. (2013). 142.

ait terekeye elbirliği halinde sahip olmaktadır. Miras hukukuna ilişkin intikal kuralları ile mirasçılar, eşya hukuku kuralları gereğince mülkiyetin kazanılması yollarından uzak birtakım yollarla mülkiyeti kazanmaktadırlar. Bu bakımdan külli intikal ilkesi gereği, taşınmazlarda tescile, borçlarda üstlenme sözleşmesine, alacaklarda temlike ve taşınırlarda da teslime gerek olmaksızın intikal gerçekleşmektedir[285]. Bu durum mirasbırakana ait terekenin sahipsiz kalmaması amacına hizmet etmektedir.

Diğer yandan mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarruf ile bir kimseye belirli mal vasiyetinde bulunmasında dahi bu kişi söz konusu mala doğrudan sahip olmamaktadır. Kendisine bırakılan mal, miras hukukunun genel intikal kuralları dâhilinde doğrudan doğruya külli haleflere intikal etmekte, vasiyet alacaklısı yalnızca kişisel bir talep hakkına sahip olmaktadır. Aksi bir düzenleme halinde vasiyet alacaklısının, vasiyet konusu malı malvarlığına dâhil edinceye kadar söz konusu malın sahipsiz kalması gibi bir durum meydana gelebilecekti. TMK'nun 599. maddesindeki mirasın atanmış ve yasal mirasçılar tarafından bir bütün olarak kazanılacağı hükmü bu duruma bir engel oluşturmaktadır.

Ayrıca külli intikal ilkesi aynı zamanda mirasbırakana ait borçları da kapsamaktadır. Bu nedenle yalnızca mirasbırakana ait aktif malvarlığı değil, pasif malvarlığı, başka bir deyişle borçlar da mirasçılara intikal etmektedir. Bunun sonucunda mirasbırakana ait borçlar da bir an bile sahipsiz kalmamakta, külli haleflere intikal etmektedir.

Son olarak TMK m. 501 gereğince atanmış ya da yasal hiçbir mirasçıya sahip olmayan kişinin mirası, yasal mirasçı sıfatıyla Devlete intikal etmektedir. Bu durum, mirasbırakana ait terekenin sahipsiz kalmamasına hizmet etmektedir.

4.3.2. Borçlu ve Alacaklı Sıfatının Birleşmesi

TBK m. 135/1 hükmü gereğince alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesiyle borç sona ermektedir. Mirasçılık, bazı durumlarda alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesine sebep olan hallerden biridir[286]. Örneğin, mirasbırakanın borçlu

[285] Mirasçıların terekeye doğrudan sahip olacağı onların fiilen de hakimiyet kurduğu anlamına gelmemektedir. Mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasçılar arasında kurulan miras ortaklığı geçici bir durum olup mirasın paylaşılmasına kadar devam etmektedir. Ancak paylaşmaya kadar mirasçılar, terekede yer alan herhangi bir mal üzerinde fiili hakimiyet kurmuyor olsa dahi o mala sahip olacaktır.

[286] Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK 15.04.2011 Tarih, 2011/17-13 E. ve 2011/191 K. sayılı kararı "…*Alacak ve borcun aynı kişide birleşmesi, ölüm (mirasçılık) veya yaşayanlar arası bir hukuki işlemin sonucu olabilir. Örneğin alacaklının, borçlunun ölümüyle onun mirasçısı olması veya bir işletmenin bütün aktif ve pasifi ile devralınması (BK md. 179) ve devralanın, devraldığı işletmeye bir borcunun bulunması veya alacaklının alacağını borçluya temlik etmesi hallerinde alacaklılık ve borçluluk sıfatları aynı kişide birleşmiş olur.*

veya alacaklı olduğu bir hukuki ilişkinin karşı tarafının aynı zamanda onun tek mirasçısı olması halinde alacaklı ve borçlu sıfatları birleşmektedir. Ancak bu durum, üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan haklarını etkilememektedir (TBK m. 135/1, c. 2). Örneğin, birleşmeden önce alacak üzerinde üçüncü kişi lehine kurulan intifa yahut rehin hakkı, birleşmeye rağmen varlığını devam ettirmektedir[287].

TBK m. 135/2'ye göre "*Birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa, borç varlığını sürdürür*". Dolayısıyla örneğin, mirasbırakanın borçlu kendisinin alacaklı olduğu bir borç ilişkisinin varlığı halinde mirasçı, mirası usulüne uygun olarak reddederse, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi ortadan kalkarak tekrar alacak hakkına sahip olur.

Ancak alacaklı mirasbırakanın öldüğü ve borçlunun da tek başına mirasçı olmadığı hallerde alacak hakkı, iştirak halinde bütün mirasçılara ait olan terekede yer alacağı ve borçlu olan mirasçının malvarlığına alacak hakkı değil, tereke üzerindeki hak gireceği için birleşme söz konusu olmayacaktır[288]. Dolayısıyla böyle bir durumda borç sona ermemektedir.

4.3.3. Borç İlişkisinin Taraflarında Kendiliğinden Değişiklik

Bir borç ilişkisinin[289] tarafı olan kişinin ölümüyle birlikte borç ilişkisinin taraflarında iradi olmayan bir değişiklik meydana gelmektedir. Örneğin, sözleşmesel bir ilişkide borçlunun ölümünün ardından borçlu mirasbırakanın yerini kanun gereği mirasçıları alacaktır[290]. Aynı şekilde mirasbırakanın alacaklı olduğu hallerde de miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin bir sonucu olarak alacaklı tarafta, tarafların iradesi dışında bir değişiklik meydana gelmektedir.

Alacaklı veya borçlu taraflardaki kanun gereği meydana gelen değişiklik, mirasbırakanın ölümü anında gerçekleşmektedir. Karşı tarafın değişikliği kabul edip etmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca değişikliğin kanun gereği olması sebebiyle ilk örnekte borcun nakli, ikinci örnekte ise alacağın temliki aranmamaktadır.

Böylece alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesine yol açan olay, hukuksal işlemden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir…" (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

[287] NOMER. (2017). 423.

[288] ATAMULU, İ., KÖROĞLU, E. (2018). "Türk Borçlar Hukukunda Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi Sebebiyle Borcun Sona Ermesi (TBK m. 135)". ***ERÜHFD***, 13(1), 162; OĞUZMAN, ÖZ. (2017). 553.

[289] Borcun kaynağının herhangi bir önemi bulunmamaktadır; borç, sözleşmesel bir ilişkiden yahut haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilir.

[290] Mirasbırakanın kişisel ilişkilerinden kaynaklanan borcun mirasçılarına intikal etmeyeceği daha önce ifade edilmişti. Bkz. 3. 2. 1. 2. 1.

4.4. Külli Halefiyet İlkesinin Faydaları

4.4.1. Her Mirasbırakanın Bir Külli Halefe Sahip Olması

Her mirasbırakanın en az bir tane külli halefi bulunmaktadır. Böylece bir kişi, ölümünün ardından terekesinden kim veya kimlerin yararlanabileceğini önceden bilebilecek; ayrıca terekesinin sahipsiz kalmayacağı güvencesine sahip olacaktır. Yukarıda[291]belirtildiği gibi 4721 sayılı TMK'nun kabul ettiği külli halefler; kan hısımları, evlatlık ve evlatlığın altsoyu, sağ kalan eş, atanmış mirasçılar ve en nihayetinde Devlettir. Devlet, tıpkı diğer yasal ve atanmış mirasçılar gibi mirasbırakanın külli halefidir[292]. Fakat Devletin mirasçılığı ancak mirasbırakanın yasal veya atanmış hiçbir mirasçısının bulunmaması durumunda gündeme gelmektedir. TMK m. 501'de bu durum açıkça ifade edilmiştir. Devletin mirasçılığı talidir[293]. Öte yandan Devletin mirasçı olarak atanması mümkündür[294] ancak bu halde Devletin mirasçılığı doğrudan olup tali bir karakter taşımamaktadır[295]. Mirasbırakanın terekesinin yalnızca belirli bir kısmı için mirasçı ataması ve bunun dışında yasal hiçbir mirasçı olmaması halinde terekenin üzerinde tasarruf edilmemiş kısmı Devlete kalarak atanmış mirasçı ile aralarında miras ortaklığı kurulur[296].

Son olarak belirtmek gerekir ki, en yakın yasal mirasçıların mirası reddetmiş olması, mirasın külli halef sıfatıyla Devlete geçeceği anlamına gelmemektedir. Böyle bir durumda mirasın resmi tasfiyesi yoluna gidilerek tereke borçları ödendikten sonra geriye kalan aktif bir değer varsa bu değerin sanki reddetmemişler gibi mirasçılara verilmesi gündeme gelecektir[297].

4.4.2. Mirasbırakanın Hukuki Statüsünün Devam Ettirilmesi

Mirasbırakanın hukuki statüsünün devam ettirilmesi, mirasçıların, mirasbırakanın hak ve borçlarıyla ilgili hukuki konumunu devam ettirmesi anlamına gelmektedir[298].

---

[291] Bkz. 2. 1. 3.
[292] Devletin mirasçı olabilmesi için iki şartın aynı anda mevcut olması aranmaktadır. İlk şart, mirasbırakanın ölümü anında Türk vatandaşı olması, ikinci şart ise mirasbırakanın ölümü anında yasal ya da atanmış hiçbir mirasçısının olmamasıdır. Bkz. EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 37, 38.
[293] ÖZTAN. (2017). 64.
[294] Mirasbırakanın mirasçı olarak atadığı Devletin vatandaşı olması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu nedenle vatandaşı olduğu Devleti mirasçı olarak atayabileceği gibi başka bir Devleti de mirasçı atayabilmektedir. Bkz. BERKİ, Ş. (1963). "Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı". ***AÜHFD***, 20(1), 123.
[295] SAĞLAM, İ. (2016). "Devletin Yasal Mirasçılığı". ***Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi***, 22(3), 2491.
[296] DURAL, ÖZ. (2018). 47, 48; ÖZTAN. (2017). 64.
[297] İMRE, ERMAN. (2017). 40.
[298] AKKANAT. (2004). 54.

Örneğin mirasbırakanın kişiliğine bağlı olmayan borç ilişkileri onun ölümüyle birlikte sona ermeyerek mirasçıların kişisel sorumluluğunu doğuracaktır.

Mirasçılar, mirasbırakanın hukuki statüsünü, intikal anındaki aynı durumuyla, başka bir anlatımla aynı hukuki içerik ve nitelikte devam ettirmekte ve mirasbırakanın hukuki durumunu ilgilendiren eksiklikler kural olarak mirasçıları da etkilemektedir[299].

4.4.3. Terekenin Bir An Dahi Sahipsiz Bırakılmaması

Külli halefiyet ilkesinin faydalarından bir diğeri terekenin kısa bir an bile sahipsiz kalmasına engel olmasıdır. Zira mirasbırakanın ölümü ile ona ait terekenin külli haleflere intikali arasında hiçbir zaman boşluğu bulunmamaktadır. Bu bakımdan mirasçıların mirası kabul etmeleri aranmaksızın mirası doğrudan kazanmaları esası kabul edilmiştir.

Terekenin sahipsiz kalmaması ile bir anlamda alacaklıların hakları korunmaktadır. Aksi bir uygulamanın, mirasbırakanın ölümünün ardından alacaklıların karşılarında alacaklarını talep edebilecekleri kimse kalmayacağından hukuki güveni zedeleyeci bir duruma sebebiyet vermesi mümkündür.

Mirasın hükmen reddinde dahi tereke sahipsiz kalmamaktadır. Mirasçıların mirası açık veya örtülü olarak kabul etmeleri durumunda buna ilişkin irade beyanlarını ortaya koyuncaya dek geçen süre zarfındaki statüleri geçici mirasçılıktır[300]. Mirasın kabul edilmemesi halinde ise, mirasın en yakın yasal mirasçıların tümü tarafından reddine benzer bir durum ortaya çıkacağından tereke İcra ve İflas Kanunu (İİK) m. 180 uyarınca iflas hükümlerine göre resmen tasfiye edilir[301].

4.4.4. Alacak ve Borçların Yok Olmaması

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi ile mirasbırakana ait olan hak ve borçların, mirasbırakanın ölümüyle birlikte yok olmaları değil, kural olarak bir veya birden fazla kişiye intikal etmesi prensibi kabul edilmiştir[302]. Mirasbırakanın öldüğü an, alacaklı veya borçlu sıfatının da mirasçı yahut mirasçılara intikal ettiği andır. Böylece, bir yandan mirasbırakanın borçlu olduğu kişilerin alacakları güvence altına alınmışken diğer yandan mirasbırakanın alacaklı olduğu hallerde alacağının mirasçılar tarafından talep edilebilmesi sağlanmıştır.

---

[299] AKKANAT. (2004). 54, 55.
[300] PETEK, H. (2013). "Mirasın Hükmen Reddi". ***Journal of Yasar University***, 8(Özel), 2199.
[301] HELVACI. (2014). 235; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 622; PETEK. (2013). 2227.
[302] AKKANAT. (2004). 53.

Her ne kadar kural alacak ve borçların yok olmaması ilkesi olsa da bazı hallerde hukuki ilişkilerin mirasçılara intikali söz konusu olmamaktadır. Bu haller kişiye sıkı sıkıya bağlı olmaları sebebiyle intikalin mümkün olmadığı haller olup daha önce yukarıda açıklanmıştır[303].

4.5. Külli Halefiyet İlkesinin Sakıncaları ve Bu Sakıncaları Gidermeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar

Külli halefiyet ilkesinin uygulanmasıyla mirasçıların birtakım olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalması her zaman muhtemeldir. Bu sakıncalar genel itibariyle borçlardan sorumluluk noktasında ortaya çıkmaktadır. Mirasçıların iradelerine bakılmaksızın kanun gereği uygulanan bu ilke nedeniyle meydana gelen sakıncaları gidermeye yönelik TMK ile bazı düzenlemeler öngörülmüştür. Külli halefiyet ilkesinin uygulanmasından kaynaklanan sakıncaların neler olduğu ve bu sakıncaları gidermeye yönelik geliştirilen mekanizmalar aşağıda incelenmiştir.

4.5.1. Külli Halefiyet İlkesinin Sakıncaları

4.5.1.1. Borçlardan kişisel malvarlığı ile sınırsız sorumluluk

Külli halefiyet ilkesinin uygulanmasının bir sonucu olarak mirasçılar tereke borçlarından kişisel malvarlıklarıyla sınırsız olarak sorumlu tutulmuşlardır. Mirasçıların bu sorumluluğu yalnız mirasbırakanın borçlarını değil, tereke giderlerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla mirasçılar, TMK m. 641/2'de sayılan borçlardan, mirasbırakanın cenaze ve defin masraflarından ve mirasın intikalinden doğan diğer borçlardan[304] kişisel olarak sorumludurlar. Ayrıca mirasçıların kişisel sorumluluğu yalnızca mirasbırakanın ölümünden evvel muaccel olan borçları değil, aynı zamanda mirasın açılmasından sonra muaccel olacak borçları da kapsamaktadır[305].

Bu sorumluluk sonucunda, özellikle tereke pasifinin aktifinden fazla olduğu durumlarda mirasçılar zor duruma düşeceklerdir. Ayrıca vasiyet alacaklıları ile intifa hakkı sahiplerinin tereke borçlarından sorumlu olmadıkları göz önüne alındığında adaletsiz durumların ortaya çıkması muhtemeldir.

---

[303] Başlık 3. 2. 2. 2.

[304] Mirasın intikalinden doğan diğer borçlara terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri (TMK m. 589 vd.), vasiyetnamenin açılmasına ilişkin giderler (TMK m. 597) ve resmi defter tutma giderleri (TMK m. 623/2) örnek olarak verilebilir.

[305] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 448.

4.5.1.2. Mirasçıların iradesine bakılmaksızın kendiliğinden intikal

Külli halefiyet ilkesi ve buna bağlı olarak külli intikal ilkesi kanun gereği gerçekleştiğinden terekenin intikalinde mirasçıların iradeleri dikkate alınmamaktadır. Bu ilke gereğince mirasbırakanın intikali mümkün olan aktif ve pasif malvarlığı ve haklarının tamamı kendiliğinden külli haleflere intikal etmektedir. Mirasbırakanın ölümünden önce mirasçıların bu konuda aksini kararlaştırmaları mümkün olmadığı gibi mirasbırakanın ölümünden sonra da kendi aralarında külli halefiyet ilkesinin uygulanmayacağını kararlaştırmaları mümkün değildir. Öte yandan mirasbırakan da ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasın intikalinde bu ilkenin aksinin uygulanacağını öngöremez. Ancak herhangi bir sebepten ötürü mirasçıların külli halef sıfatıyla terekeye sahip olmak istememesi söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle Kanun, belirli hallerde mirasçıların külli halef olmalarından kaynaklanan olumsuzlukları gidermeye yönelik birtakım mekanizmalar geliştirmiştir. Ancak bu hallerde dahi mirasçı külli halef sıfatını korumaktadır. Mirasçı, külli halef sıfatıyla mirası kazandıktan sonra ancak bu yollara başvurabilmektedir[306].

4.5.2. Sakıncaları Gidermeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar

4.5.2.1. Mirasın reddi

Mirasbırakanın ölümüyle birlikte terekenin külli haleflere kendiliğinden intikaliyle gerçekleşen kazanım ve külli haleflerin mirasçılık sıfatı geçicidir[307]. Çeşitli nedenlerden dolayı mirası kazanmak istemeyen mirasçılara iki yol tanınmıştır: Mirasın gerçek reddi ve mirasın hükmi reddi.

4.5.2.1.1. Gerçek red

Mirasın geçici olarak kazanımının kesin kazanıma dönüştürülmesinin yolu, külli haleflerin mirası süresi içinde reddetmemeleridir. Red hakkının kullanılmasıyla geçici mirasçılık sıfatını ortadan kaldıracak olan red gerçek reddir. Gerçek red, mirasçının tek taraflı bir irade açıklamasında bulunarak külli halefiyet esasını etkisiz kılmasıdır[308].

---

[306] Olumsuz miras sözleşmesi olarak da adlandırılan mirastan feragatte ise genellikle saklı pay sahibi muhtemel mirasçı ile mirasbırakan arasında yapılan bir miras sözleşmesi söz konusudur. Mirastan feragat eden mirasçı artık mirasçılık sıfatını da kaybedecektir (TMK m. 528/2). Bu bakımdan feragatin ivazlı ya da ivazsız olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bkz. AYAN. (2016). 146, 147. Dolayısıyla mirastan feragat eden kişi artık mirasbırakanın ölümünün ardından külli halef sıfatına zaten sahip olamayacaktır. Bu nedenle mirastan feragat, külli halefiyet ilkesinin sakıncalarını gidermeye yönelik geliştirilen mekanizmalardan biri sayılamaz.

[307] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 600; HELVACI. (2014). 11.

[308] AYAN. (2016). 276.

Mirası reddetme hakkına sahip olan kişiler külli halefler, başka bir deyişle atanmış ve yasal mirasçılardır[309]. Tam ehliyetli olan mirasçılar red haklarını tek başlarına kullanabilmektedir[310]. Mirası reddetmek isteyen sınırlı ehliyetsiz mirasçıların kanuni temsilcilerinden izin almaları gerekmektedir[311]. Son olarak tam ehliyetsizlerde red hakkı kanuni temsilci tarafından kullanılmaktadır[312].

Mirasın geçici kazanılması sınırsız bir süreye tabi değildir. Mirası red hakkının TMK m. 606/1 gereğince üç aylık hak düşürücü süre içerisinde kullanılması gerekmektedir. Üç aylık süre içerisinde mirasın reddedilmemesi halinde mirası red hakkı düşmekte ve geçici kazanım kesin kazanıma dönüşmektedir. TMK m. 606/2 üç aylık sürenin işlemeye başlayacağı an bakımından yasal mirasçılar ve atanmış mirasçılar açısından farklı düzenlemeler getirmiştir. Yasal mirasçılar için süre, mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri anda başlamaktadır. Ancak mirasçı olduklarını daha sonraki bir tarihte öğrenmişlerse, bu durumu ispat etmek kaydıyla üç aylık süre, mirasçı olduklarını öğrendikleri anda işlemeye başlayacaktır. Vasiyetname ile atanmış mirasçılar için süre, mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmi olarak bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Miras sözleşmesi ile atanmış mirasçılar için ise üç aylık sürenin başlangıcı, baskın görüşe göre yasal mirasçılarda olduğu gibi, mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri an olmalıdır[313]. Koruma önlemi olarak terekenin yazımının yapılmış olması halinde hem yasal mirasçılar hem de atanmış mirasçılar için süre, TMK m. 607 gereği yazım işleminin sona erdiğinin sulh hakimi tarafından tebliğ edilmesinden itibaren başlamaktadır.

---

[309] Devletin mirası red hakkının bulunup bulunmadığı hususunda öğretide iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre; TMK m. 605/1 mirası red hakkını yasal ve atanmış tüm mirasçılara tanımıştır. Devlet de sonuçta yasal bir mirasçı olduğuna göre mirası reddetme hakkına sahiptir. Bkz. SAATÇIOĞLU, F. (2012). "Mirasın Gerçek Reddi". ***Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi***, 1(1), 175; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 360. Öğretide savunulan diğer görüşe göre ise; Devletin sorumluluğu zaten kendisine intikal eden tereke aktifi ile sınırlı olmasından dolayı mirası reddetmesinin de pratik bir değeri bulunmamaktadır. Bkz. BERKİ. (1963). 147, 148; KÖPRÜLÜ. (1985). 114; İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 156; AYAN. (2016). 90. Devletin mirası reddedemeyeceği yönünde bkz. KILIÇOĞLU. (2012). 42.

[310]TMK m. 265/1 gereğince;mal ortaklığı rejimini seçmiş olan evli çiftlerden biri diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddedemeyeceği gibi, tereke borca batıksa mirası kabul de edemeyecektir.

[311] Velayet altında bulunan sınırlı ehliyetsizler için velinin izni yeterli olup, velinin ayrıca mahkemeden izin alması gerekmemektedir (TMK m. 342/3). Vesayet altında olan sınırlı ehliyetsizler için ise vesayet makamının (sulh hukuk mahkemesinin) izni yanında denetim makamının (asliye hukuk mahkemesinin) da izni aranmaktadır (TMK m. 463/5).

[312] Mirası reddetmek isteyen vasinin hem vesayet makamından hem de denetim makamından izin alması gerekmektedir (m. 463/5).

[313] EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 508, 509; AYAN. (2016). 278; DURAL, ÖZ. (2018). 414. Öğretide başka bir görüşe göre ise miras sözleşmesinin tarafı olmayan bir kişinin mirasçı olarak atanması durumu yasal mirasçıların durumuna benzememekte, vasiyetname ile atanmış mirasçıların durumuna benzemektedir. Dolayısıyla bu gibi hallerde mirası red süresi, kendisine yapılan resmi bildirimden itibaren başlamalıdır. Bkz. HELVACI. (2014). 82, 83.

Mirası kabul etmek istemeyen mirasçının süresi içinde kullanacağı red beyanını yazılı veya sözlü olarak açık bir biçimde sulh hukuk mahkemesine iletmesi gerekmektedir (TMK m. 609/1). Diğer yandan TMK m. 609/2'nin açık hükmü gereğince mirası red açıklaması herhangi bir kayda ve şarta bağlanamaz. Kayda veya şarta bağlanmış bir red açıklaması kesin hükümsüzdür[314].

Mirasın kısmen reddinin mümkün olup olmadığı konusunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretide baskın görüşe göre miras payının kesirli bir kısmının reddi mümkündür[315]. Kısmi red halinde külli halef olarak sorumluluk yönünden herhangi bir fark bulunmamaktadır[316]. Azınlıkta kalan görüş ise mirası red kurumunun özelliği ve niteliği itibariyle kısmi redde imkân tanımadığı gerekçesiyle kısmi reddin mümkün olmadığını savunmaktadır[317].

Mirası reddeden mirasçının mirasçılık sıfatı kalmamaktadır. Mirası reddeden kişi yasal mirasçı ise ona ait pay, TMK m. 611/1 gereğince, miras açıldığında hayatta değilmiş gibi hak sahiplerine intikal eder. Başka bir anlatımla mirası reddeden yasal mirasçıya ait miras payı, varsa altsoyuna, altsoyu yoksa diğer mirasçıların payına ilave olunur. Atanmış mirasçı mirası reddetmişse, TMK m. 611/2'ye göre mirasbırakanın tasarrufundan arzusunun başka olduğu anlaşılmadığı müddetçe, ona ait pay, mirasbırakanın en yakın yasal mirasçılarına kalır.

En yakın yasal mirasçıların tamamının mirası reddetmesi halinde TMK m. 612 hükmü gereğince tereke sulh hukuk mahkemesince iflas hükümlerine göre tasfiye edilir ve arta kalan bir değer varsa bu değer, mirası reddetmemişler gibi mirasçılara verilir[318].

Mirasın reddi kurumu mirasçıların menfaatleri için getirilmiş bir düzenlemedir. Bu nedenle hem mirasbırakanın alacaklılarının hem de mirasçıların alacaklılarının zarara uğramaları muhtemeldir. Bu durumun önüne geçmek için TMK m. 617 ile mirasçının

[314] KÖPRÜLÜ. (1985). 373; HELVACI. (2014). 57.
[315] OĞUZMAN. (1991). 337; HELVACI. (2014). 67; DURAL, ÖZ. (2018). 412; İMRE, ERMAN. (2017). 366.
[316] KÖPRÜLÜ. (1985). 374.
[317] ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 360; AYAN. (2016). 277; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 240. Bölümsel reddin külli halefiyet ilkesiyle bağdaşmayacağı görüşü için bkz. SEROZAN, ENGİN. (2018). 524.
[318] En yakın yasal mirasçıların tümünün mirası reddetmesine rağmen atanmış mirasçılar mirası reddetmezse söz konusu hüküm uygulama alanı bulamayacaktır. Aynı şekilde atanmış mirasçıların tamamı tarafından mirasın reddedilmesi de TMK m. 612'nin kapsamına girmemektedir. Bkz. İMRE, ERMAN. (2017). 370; AYAN. (2016). 282.

alacaklılarını, m. 618 ile de mirasbırakanın alacaklılarını koruyucu düzenlemelere yer verilmiştir[319].

4.5.2.1.2. Hükmi red

TMK m. 605/2'ye göre; "*Ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemeden aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır*". Hükümden açıkça anlaşıldığı üzere mirasın hükmen reddedilmiş sayılması için iki şart aranmaktadır. İlk şart mirasbırakanın ölüm tarihinde borç ödemede acze düşmesidir. İkinci şart, mirasbırakanın aciz halinin açıkça belli olması yahut resmen tespit edilmiş olmasıdır. Bu iki şartın birlikte bulunması halinde miras, mirasçıların red beyanında bulunmalarına gerek kalmaksızın hükmen reddedilmiş olacaktır. Mirası iktisap etmek isteyen mirasçının açık veya örtülü bir beyanla kabul iradesini ortaya koyması gerekmektedir.

Borç ödemeden acze düşmüş olmak, terekenin pasiflerinin aktiflerini aşmış olması demektir[320]. Buradaki acz durumu, basit bir gelir noksanlığı olmadığı gibi geçici bir nakit sıkışıklığı da mirasbırakanın borç ödemeden aczi anlamına gelmemektedir. Acz halinin açıkça belli olmasından anlaşılması gereken, bu durumun en azından mirasbırakanın çevresince biliniyor olmasıdır[321]. Son olarak mirasbırakanın ölümü anında acz halinde olduğunun resmen tespit edilmiş olması ile, iflas etmesi, aleyhine başlatılmış icra takiplerinin semeresiz kalması nedeniyle alacaklılarına aciz vesikası verilmiş olması, konkordato süreci içerisinde bulunması gibi haller kastedilmektedir[322].

Mirasın hükmen reddinde de mirasçıların mirasçılık sıfatı kalmamaktadır. Ayrıca öğretide baskın görüşe göre mirasın hükmen reddedilmiş sayılmış olması halinde, en yakın yasal mirasçıların tümünün mirası reddetmesine benzer bir durum ortaya çıkacağından dolayı terekenin iflas hükümlerine göre tasfiye edilmesi gerekmektedir[323].

Son olarak belirtmek gerekir ki, mirasın hükmen reddi ile gerçek redde olduğu gibi mirasçıların mirasçılık sıfatı, dolayısıyla mirasbırakanın borçlarından kişisel ve müteselsil sorumlulukları ortadan kalkacaktır.

---

[319] Bu konulara ilişkin daha ayrıntılı açıklamalar için bkz. 4. 1. 1., 4. 1. 2.
[320] HELVACI. (2014). 195; İMRE, ERMAN. (2017). 356; İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 492.
[321] OĞUZMAN. (1991). 343; AYİTER, KILIÇOĞLU. (1993). 240, 241; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 619; HELVACI. (2014). 195; İMRE, ERMAN. (2017). 356. Yargıtay HGK 16.04.2008 Tarih, 2008/4-332 E. ve 2008/336 K. sayılı kararı *"...miras bırakanın taşınır, taşınmaz hiçbir malı olmadığı gibi, maaşının da bulunmadığı, herhangi bir işte de çalışmadığı belirlenmiştir. Yani miras bırakanın ödemeden aczi açıkça bellidir. Karinenin doğruluğu somut olayda saptanmış olup..."* (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).
[322] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 619, 620; HELVACI. (2014). 196.
[323] KOCAYUSUFPAŞAOĞLU. (1987). 622; HELVACI. (2014). 200.

4.5.2.2. Mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesi

TMK m. 619 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan mirasın resmi defterinin tutulması talebi, mirasın mirasbırakanın ölümüyle birlikte külli halefiyet ilkesi gereğince bir bütün olarak kendiliğinden geçmesinin, külli halefler bakımından doğuracağı olumsuz etkileri bertaraf etmeye yönelik tanınan haklardan bir diğeridir. Mirasın bütün olarak geçmesi, aktif ve pasif değerlerin birlikte geçmesini ve külli haleflerin borçlardan kişisel olarak sorumlu olmaları sonucunu doğurmaktadır. Ancak bazı durumlarda mirasçıların, mirasbırakanın aktif ve pasif malvarlığı değerlerine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları söz konusu olabilir. Böyle bir durumda mirasçıların mirası red veya kabule ilişkin karar vermeleri güçleşmektedir. Bu nedenle mirasçılara, mirasın resmi defterinin tutulmasını talep hakkı tanınmıştır. Bu hakkın kullanılmasıyla mirasçılar, terekenin gerçek durumu hakkında güvenilir bir bilgiye sahip olduktan sonra ne yapacaklarına ilişkin daha net bir karar verebilmektedirler.

TMK m. 619/1'e göre; "*Mirası reddetmeye hakkı olan her mirasçı, terekenin resmî defterinin tutulmasını isteyebilir*". Fıkra hükmünde terekenin resmi defterinin tutulmasını talep hakkı, mirası reddetmeye hakkı olan her mirasçıya tanınmıştır. Dolayısıyla atanmış ve yasal mirasçıların, başka bir anlatımla külli haleflerin tamamı[324] resmi defter tutulması talebinde bulunma hakkına sahiptir. TMK m. 619/3 gereğince mirasçılardan birinin defter tutulması talebinde bulunması halinde bu talep diğer mirasçılar hakkında da etkili olur. Terekenin resmi defterinin tutulması talebi, TMK m. 619/2'ye göre mirasın reddine ilişkin usule uyulmak suretiyle[325] bir ay içerisinde[326] sulh hukuk mahkemesi hâkiminden istenmelidir.

TMK m. 623'e göre defterin tutulmasının sona ermesinden itibaren başlayarak tanınan en az bir aylık süre içerisinde defter, ilgililerce incelenebilir. İncelemenin bitiminin ardından her mirasçı, mirası reddettiğini veya resmî tasfiye istediğini ya da deftere göre veya kayıtsız şartsız kabul ettiğini bir ay içinde beyan etmek üzere sulh hukuk mahkemesince çağrılır (TMK m. 626/1, 627/1). TMK m. 627/2 gereğince kendisine tanınan bir aylık süre içerisinde herhangi bir beyanda bulunmayan mirasçı mirası tutulan deftere göre kabul etmiş sayılır.

---

[324] TMK m. 631 uyarınca Devletin mirasçı olması durumunda sulh hukuk mahkemesince re'sen defter tutma işlemi gerçekleştirilir.

[325] Mirasın reddi beyanı yazılı ya da sözlü olarak yapılabildiğine göre, mirasın resmi tasfiyesi isteminde de usul yazılı ya da sözlü olabilir.

[326] Bir aylık sürenin başlangıcı hususunda mirasın reddine ilişkin TMK m. 606 hükmü burada da geçerli olacaktır. Bkz. EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 521.

Mirasın resmi defterinin tutulmasının külli halefiyet ilkesinin olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik en önemli işlevi mirasçıların sorumluluklarının sınırlandırılması noktasında ortaya çıkmaktadır. TMK m. 628/1'e göre defter tutma işleminin tamamlanmasının ardından mirası tutulan deftere göre kabul eden mirasçıların sorumluluğu, yalnızca deftere kaydedilen borçlarla sınırlıdır. Ancak bu halde dahi mirasçılar, hem tereke malları hem de kendi malvarlıklarıyla sorumludurlar (TMK m. 628/2). TMK m. 629/1gereğince mirasçı, alacaklarını süresi içinde deftere yazdırmayan alacaklılara karşı, ne kişisel malvarlığıyla ne de terekeden kendisine geçen mallarla sorumlu olmaz. Fakat, aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, alacaklı alacağını kusuru olmaksızın yazdırmamış yahut bildirmesine rağmen deftere yazılmamışsa mirasçı, zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu tutulmuştur. TMK m. 630 ise, kefalet borcunun mirasçıya geçişi konusunda özel bir hüküm koymuştur. Bu hükme göre mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kabul etmiş olsa dahi, iflas hükümlerine göre terekenin tasfiye edilmesi halinde alacaklıya düşecek miktar oranında sorumlu olacaktır.

4.5.2.3. Resmi tasfiye

Mirasın mirasçılara kendiliğinden bir bütün olarak intikalinin olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik geliştirilen son mekanizma TMK m. 632 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan mirasın resmi tasfiyesidir. Resmi tasfiye ile diğer mekanizmalardan farklı olarak mirasçıların kişisel malvarlıkları ile tereke malları birbirine karışmayacağından resmi tasfiye, mirasçılar için daha güvenilir bir yol oluşturmaktadır[327]. TMK m. 632/3'ün açık hükmü gereğince resmi tasfiye halinde mirasçıların tereke borçlarından sorumlukları söz konusu değildir.

Resmi defter tutulması talebinde olduğu gibi terekenin aktif ve pasif durumunun net olarak bilinemediği hallerde daha güvenilir bir yol sunması nedeniyle tercih edilen resmi tasfiye talebi, TMK m. 632/1'e göre her mirasçıya tanınmış bir haktır. Mirasçılardan birinin mirası kabul etmesi halinde resmi tasfiye talebi dikkate alınmamaktadır (TMK m. 632/2). Bu nedenle mirasçılardan sadece birinin resmi tasfiye talebinde bulunması yeterli değildir; diğer bütün mirasçıların da resmi tasfiye talebinde bulunması ya da en azından mirası reddetmeleri gerekmektedir[328].

[327] İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ. (2015). 513; DURAL, ÖZ. (2018). 432; EREN, YÜCER AKTÜRK. (2019). 530; İMRE, ERMAN. (2017). 397.
[328] İMRE, ERMAN. (2017). 398; ANTALYA, SAĞLAM. (2015). 385; DURAL, ÖZ. (2018). 433.

TMK m. 632 hükmü yorumlanarak resmi tasfiye talebine ilişkin sürenin, mirası red süresiyle aynı olduğu, dolayısıyla TMK m. 606/2'de belirtilen sürelerin burada da aynen geçerli olduğu söylenebilir[329]. Ancak terekenin resmi defterinin tutulmasının ardından resmi tasfiye talebinde bulunulmuşsa hem atanmış hem de yasal mirasçılar için süre, TMK m. 626/1'e göre karar vermeye davet edilmelerinden itibaren bir aydır[330].

TMK m. 634/2'ye göre; "*Resmî tasfiyeye terekenin defterinin düzenlenmesiyle başlanır ve aynı zamanda yapılacak ilânla mirasbırakanın alacaklılarından ve borçlularından, belirtilen süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri istenir*". Yine aynı maddenin üçüncü fıkrası gereğince terekenin daha önceden resmi defteri düzenlenmişse resmi tasfiye talebinden dolayı tekrar defter tutulmayarak resmi tasfiye bu deftere göre yapılır. Tutulan defter kayıtlarının incelenmesi neticesinde ya olağan usulle ya da iflas usulüyle tasfiye yapılmasına karar verilir. Eğer tereke aktifi pasifine oranla daha fazlaysa tereke, TMK m. 635 uyarınca olağan usul ile tasfiye edilir. Buna karşılık tereke aktifi pasifi karşılamaya yetmiyorsa tereke, TMK m. 636 hükmü gereğince iflas usulü ile tasfiye edilir.

[329] DURAL, ÖZ. (2018). 433; İMRE, ERMAN. (2017). 399.
[330] DURAL, ÖZ. (2018). 433; İMRE, ERMAN. (2017). 399.

5. SONUÇ

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakana ait olan aktif ve pasif tüm malvarlığı değerleri, mirasbırakanın ölümü ile birlikte, bir kül halinde mirasçılara intikal etmektedir. Külli halefiyet ilkesi, mirasbırakanın yalnızca haklarının değil borçlarının da mirasçılara intikal etmesini gerekli kılmaktadır. Mirasçılar kendilerine intikal eden bu borçlardan yalnızca tereke ile değil, aynı zamanda kişisel malvarlıklarıyla da sorumludur.

Türk hukukunda külli halefiyet ilkesi yalnızca miras hukukuna özgü bir ilke değildir. Özel hukukun diğer alanlarında da külli halefiyet ilkesinin geçerli olduğu görülmektedir. Fakat, miras hukukunda külli halefiyet ilkesi ile özel hukukun diğer alanlarında geçerli olan külli halefiyet ilkesi, hukuki sebep ve özellikleri itibariyle birçok noktada birbirinden ayrılmaktadır. En önemli farklılık ise, miras hukukunda külli halefiyet ilkesi, istisnalar hariç olmak üzere, mirasın intikaline hakim olan genel bir ilke iken; özel hukukun diğer alanlarında karşımıza çıkan külli halefiyet ilkesi, ancak kanunda açıkça düzenlenmiş olması kaydıyla uygulanmaktadır. Fakat, hepsinde ortak nokta, külli halefiyet ilkesinin de özü itibariyle bir bütün olarak geçiştir.

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesi esasen içeriğinde birtakım başka ilkeleri de barındırmaktadır. Her mirasbırakanın en az bir külli halefinin bulunması zorunluluğu, mirasın külli haleflere bir bütün olarak kendiliğinden geçişi, tereke üzerinde elbirliği halinde hak sahipliği ile borçlardan kişisel ve müteselsil sorumluluk külli halefiyet ilkesinin uygulanmasının birer sonucudur. Mirasbırakanın meydana gelen bu sonuçlardan herhangi birini ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye yönelik sağlararası yahut ölüme bağlı tasarruf yapması mümkün değildir.

Herkesin bir külli halefinin bulunması zorunluluğu ile amaçlanan, terekenin sahipsiz kalmasını önlemektir. TMK uyarınca külli halefler yasal ve atanmış mirasçılardır. TMK m. 501 gereğince hiçbir zümrede mirasçısı bulunmayan ve sağ kalan eşi de olmayan; ayrıca, ölüme bağlı tasarruf yolu ile mirasçı tayin etmeksizin ölen bir kişinin mirası yasal mirasçı sıfatıyla Devlete geçmektedir. Dolayısıyla Devlet, son külli halef sıfatını haiz yasal mirasçı konumundadır.

Külli halefiyet ilkesinin tarihsel gelişimine bakıldığında, Roma miras hukukunda kullanılan "successio per universitatem" kavramı "külli halefiyet" anlamına gelmektedir. Ancak Roma miras hukukunda külli halefler, mirasbırakanın malvarlığı hakları yanında

onun aileye mahsus dini görevleri gibi belli bir oranda şahsiyetine de halef olmaktaydı. 743 sayılı eMK'nun yürürlüğe girdiği 04.10.1926 tarihine kadar ülkemiz miras hukuku alanında uygulanan İslam miras hukukunda miras, terekeden çıkarılması gereken masraflar ile mirasbırakana ait borçlar çıkarıldıktan sonra mirasçılara borçsuz intikal etmektedir. Dolayısıyla, İslam miras hukukunda, eMK yürürlüğe girinceye dek Türk miras hukukunda külli halefiyet ilkesi geçerli değildir. 743 sayılı eMK'nun 539. maddesi ile ilk kez Türk miras hukuku sisteminde külli halefiyet ilkesi yer almış ve 4721 sayılı MK ile bu ilke günümüzde de aynen korunmuştur.

Külli halefiyet ilkesinin tamamlayıcısı olan külli intikal ilkesi ile mirasbırakana ait olan alacak ve borçların külli haleflere intikali düzenlenmektedir. Külli intikal ilkesinde intikal anı ve intikale elverişlilik önem arz eden iki önemli konudur. Miras hukukunda intikal anı, kişiliğin sona erdiği ölüm anıdır. Ancak, kişiliğin sona erdiği tek hal ölüm değildir. Ölüm karinesi ve gaiplik kararı da tıpkı ölüm gibi kişiliği sona erdirmektedir. Ölüm karinesinde kişilik, kişinin nüfus kütüğüne ölüm kaydının düşüldüğü anda değil; olayın meydana geldiği anda sona ereceğinden intikal anı, olayın meydana geldiği andır. Gaiplik kararı, geçmişe etkili olarak ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alınma tarihinden itibaren hüküm doğurmaktadır. Dolayısıyla, gaiplik kararı verildiği hallerde miras, ölüm tehlikesinin gerçekleştiği anda yahut son haber alınma tarihinde külli haleflere intikal edecektir.

Miras hukukunda mirasın intikalinde hâkim olan ilke külli halefiyet ilkesi olsa da TMK ve başka bazı kanunlarla mirasın intikalinde özel birtakım intikal kuralları benimsenmiştir. Yalnızca açıkça düzenleme olması halinde geçerli olan bu intikal kurallarından biri cüz'i intikal, diğeri ise özel intikaldir. Cüz'i intikal, vasiyette söz konusu olan bir intikal halidir ve kendisine belirli mal bırakılan vasiyet alacaklıları, başka bir deyişle cüz'i halefler, mirasbırakanın ölümüyle birlikte lehine tasarruf edilen hak veya eşya üzerinde doğrudan hak sahibi olamayacaktır. Cüz'i haleflerin külli haleflere karşı yalnızca kişisel bir istem hakkı bulunmaktadır. Ayrıca cüz'i haleflerin, mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları bulunmamaktadır. Külli halefiyet ilkesinin bir diğer istisnası olan özel intikal, sadece kanunlarda açıkça düzenlendiği hallerde geçerli olan bir ilkedir. Özel intikal ilkesinin uygulandığı hallerde muhatap her zaman için mirasçı olmak zorunda değildir. Bu ilke ile terekede yer alan birtakım değerlerin mirasçı dahi olmayan başka kişilere geçmesi söz konusu olabilmektedir. Örneğin, TTK m. 1493'te düzenlenmiş olan üçüncü kişi lehine hayat sigortalarında lehtar, sigorta ettirenin ölümü halinde sözleşme uyarınca elde ettiği

hakları doğrudan sigortacıya başvurarak isteyebilmekte ve tahsil edebilmektedir. Bu hükümde de lehtar, her zaman için mirasçı olmak zorunda değildir.

İntikale elverişlilik ile külli haleflere intikal edecek aktif ve pasif değerler belirlenmektedir. Miras yoluyla intikale elverişli olan değerlerin başında malvarlıksal hak ve borçları gelmektedir. Ayrıca, mirasbırakanın kişisel özelliklerinden kaynaklanmamak kaydıyla borç ilişkisinin de intikali mümkündür. Ortaklık haklarının mirasçılara intikali için net bir çerçeve çizmek mümkün değildir. Zira, bazı ortaklık haklarının külli halefleri intikali için birtakım şartlar aranmaktadır. Örneğin, TBK m. 639 gereğince adi ortaklık, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde ortaklardan birinin ölümü ile sona ermektedir. Emredici olmayan bu hüküm karşısında, sözleşme ile aksi kararlaştırılmak suretiyle adi ortaklığın, ortaklardan birinin ölümü halinde külli haleflere intikal edeceğinin kararlaştırılması mümkündür. Benzer şekilde bir kollektif şirket ortağının ölmesi halinde TTK m. 253 hükmü uyarınca şirket ana sözleşmesine bakılmalıdır. Şayet sözleşmede şirketin, ölen ortağın mirasçılarıyla devam edeceğine ilişkin bir düzenleme yoksa mirasçılarla diğer ortakların oybirliği ile alacakları karar üzerine şirket bu kişiler arasında devam edebilir. Fakat, şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçılarıyla devam edeceğine dair hüküm varsa, mirasçılar şirketin devam etmesini istiyorsa, diğer ortaklar bunu kabul etmek zorundadır. Dolayısıyla, ortaklık haklarının mirasçılara intikali, ancak belirli şartlar dâhilinde mümkündür. Fikri mülkiyet haklarının intikalinde kural, miras yoluyla intikalinin mümkün olmasıdır. Ancak, çalışmamızda da ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, bu durumun birtakım istisnaları bulunmaktadır. Tazminat talepleri konusunda ikili bir ayrım yaparak intikal kabiliyetini incelemek gerekmektedir. Maddi tazminat talepleri, malvarlıksal nitelik taşımaları sebebiyle külli haleflere intikal etmektedir. Manevi tazminat taleplerinin mirasçılara intikal edebilmesi hususunda genel kural, mirasçılara intikalinin mümkün olmamasıdır. TMK m. 25/4 ise bu kurala bir istisna getirmiştir. Buna göre, mirasbırakan tarafından sağlığında ileri sürülmüş olan manevi tazminat taleplerinin mirasçılara intikali mümkündür. İntikali mümkün olmayan aktif ve pasif değerler ise kural olarak şahsa bağlı haklar ile kişiler hukukuna yahut aile hukukuna giren haklar ve borçlardır. Mirasbırakanın cesedi ve organları, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan edimler, kişilik hakları ile aile hukukundan kaynaklanan hukuki statülerin kural olarak mirasçılara intikali mümkün değildir. Kural bu olmakla birlikte çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, bazı istisnai hallerde bu değerlerin mirasçılara intikali mümkündür.

Miras hukukunda alacaklıları, mirasbırakanın alacaklıları, mirasçıların alacaklıları ve vasiyet alacaklıları olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür. Miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin uygulanması ile alacaklı gruplarından herhangi birinin zarar görmesi ihtimali her zaman mümkündür. Bu nedenle her ne kadar her bir alacaklı grubu alacakları için mirasçılara başvurma hususunda eşit haklara sahip olsalar dahi, Kanun, bazı alacaklı gruplarına farklı koruma imkânları getirmiştir. Kanun'un bu düzenlemeleri ile alacaklıların alacakları, daha güvenceli bir konuma getirilmiştir.

Külli halefiyet ilkesi gereğince mirasın mirasçılara intikal etmesi, külli haleflere bir yandan birtakım haklar tanırken diğer yandan bazı külfetlere tabi tutmuştur. Külli haleflerin en başta sahip olduğu hak, tereke mallarını kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkıdır. Mirasın intikaliyle birlikte mirasçılar arasında, paylaşmaya kadar, elbirliği halinde bir ortaklık kurulacaktır. Bu aşamada mirasçıların payları henüz belli olmadığından mirasçıların tamamı tereke üzerinde elbirliğiyle hak sahibidir. Paylaşma gerçekleşinceye dek mirasçıların tamamı, tereke mallarını kullanma ve bu mallardan yararlanma hakkına elbirliğiyle sahiptir. Miras ortaklığına dâhil olan külli haleflerin bir diğer hakkı paylaşma isteme hakkıdır. TMK m. 642/1'e göre külli haleflerden her biri, her zaman için paylaşma isteyerek miras ortaklığını sona erdirme hakkına sahiptir. Külli haleflere tanınan başka bir hak dava açma hakkıdır. Ancak, belirtmek gerekir ki, bu davalardan bir kısmını külli haleflerin tamamı açabilirken bazılarını yalnızca yasal mirasçılar açabilmekte, bazılarını ise, külli halefler yanında başka kişiler de açabilmektedir. Son olarak TMK m. 669 ve devamında düzenlenmiş olan mirasta denkleştirme de yasal mirasçı olan külli halefler için tanınmış bir haktır. Külli haleflerin elde ettiği haklar yanında birtakım külfetlere tabi tutulması, orantısız bir şekilde zenginleşmesini önlemeye hizmet etmektedir. Bu külfetler; tereke giderlerini ödeme yükümlülüğü, vergi ödeme yükümlülüğü, muhafaza ve ibraz yükümlülüğü ile vasiyet alacaklısına alacağını verme yükümlülüğüdür.

Miras hukukunda amaç, bir kimseye ait malvarlığı ve hakların, önceden öngörülebilir bir şekilde, kanunen belirlenmiş ya da kişinin kendisinin belirlediği kişilere kendiliğinden geçmesidir. Külli halefiyet ilkesi gereğince gerçekleşen kendiliğinden intikalin sonucu olarak mirasbırakana ait tereke bir an dahi sahipsiz kalmamaktadır. Miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin diğer sonuçları ise intikale tabi olan şeyin borç ilişkisi olması halinde, borçlu ve alacaklı sıfatlarının birleşmesi ve borç ilişkisinin taraflarında kendiliğinden değişiklik şeklinde gösterilebilir.

Miras hukukunda külli halefiyet ilkesinin uygulanmasının pek çok faydası bulunmaktadır. Her mirasbırakanın en az bir külli halefe sahip olması zorunluluğu ile herkes, ölümünün ardından kendisine ait terekeden kim ya da kimlerin yararlanacağını önceden bilebilecektir. Ayrıca, herkesin bir külli halefe sahip olması zorunluluğu ile terekenin sahipsiz kalmayacağı da güvence altına alınmaktadır. Diğer yandan, mirasbırakanın kişiliğine bağlı olmayan borç ilişkilerinin mirasçılara intikali ile bir taraftan mirasbırakanın hukuki konumu devam ettirilirken; diğer taraftan, alacak ve borçların yok olmaması sağlanmaktadır. Tüm bunlar, külli halefiyet ilkesinin bir sonucu olarak intikale elverişli olan tüm hak ve borçların mirasçılara kanun gereği kendiliğinden intikali ile sağlanmaktadır.

Külli halefiyet ilkesinin faydaları yanında birtakım sakıncaları bulunmaktadır. Mirasçılar, kendilerine intikal eden malvarlığından kişisel malvarlıkları ile sınırsız olarak sorumludurlar. Bu durum tereke pasifinin aktifinden fazla olduğu durumlarda mirasçıları zor duruma düşürmektedir. Ayrıca, mirasın, mirasçıların iradesine bakılmaksızın kendiliğinden intikal etmesi, mirası herhangi bir sebepten ötürü kabul etmek istemeyen mirasçılar açısından zorlayıcı olacaktır. Kanun, külli halefiyet ilkesinin uygulanmasından kaynaklanan bu sakıncaları gidermeye yönelik bazı düzenlemeler getirmiştir. İlk olarak mirasın gerçek reddi ve hükmi reddi ile çeşitli nedenlerle mirası iktisap etmek istemeyen mirasçılarakülli halefiyetin getirdiği hukuki yükten kaçınma imkânı tanınmıştır. Benzer şekilde mirasçıların, mirasbırakanın aktif ve pasif malvarlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları durumlarda mirası kabul veya redde ilişkin karar vermeleri güçleşmektedir. Bu gibi durumlarda TMK m. 619 vd. maddeleri ile mirasçılara, mirasın tutulan deftere göre kabul etme hakkı tanınmıştır. Külli halefiyet ilkesinin sakıncalarını gidermeye yönelik geliştirilen son mekanizma, mirasın resmi tasfiyedir. Mirasın resmi tasfiyesi ile diğer mekanizmalardan farklı olarak mirasçıların kişisel malvarlıkları ile tereke malları birbirine karışmayacağı için, mirasçılar için diğer mekanizmalara göre daha güvenceli bir yol oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

Akbilek, N. (2009). *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması.* (Birinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Akıntürk, T. (1971). *Müteselsil Borçluluk.* (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Akipek, J. G. (1972). *Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar) Birinci Kitap: Zilyetlik ve Tapu Sicili* (İkinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Akipek, J. G., Akıntürk, T., Ateş Karaman, D. (2009). *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (Yedinci Baskı). İstanbul: Beta Basım.

Akkanat, H. (2004). *Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi.* (Birinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Akünal, T. (1995). *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (İkinci Baskı). İstanbul: Beta Basım.

Albaş, H. (2013). "Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin Teslim Borcu". *E-Journal Of Yasar University (Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi)*, 8(Özel), 131-150.

Ansay, S. Ş. (2002). *Hukuk Tarihinde İslam Hukuku.* (Dördüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Antalya, O. G., Sağlam, İ. (2015). *Miras Hukuku.* (Üçüncü Baskı). İstanbul: Legal Yayıncılık.

Arat, A. (2006). "Gerçek Kişilerde Kişiliğin Sona Ermesi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(1-2), 257-275.

Arğıllı, İ. (2013). "Sigorta Hukukunda Halefiyet". *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(4), 80-92.

Arıkan, M., Akçaal, M. (2013). "Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümler Bakımından Zilyetliğin Devri Kavramına İlişkin Değerlendirmeler". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 163-189.

Aslan, M. (2011). "Mirasçıların Vergi Borçlarından Sorumluluğu". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 17(3-4), 127-144.

Ataay, A. (1978). *Şahıslar Hukuku – Birinci Yarım – Giriş – Hakiki Şahıslar* (Üçüncü Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Atamulu, İ., Köroğlu, E. (2018). "Türk Borçlar Hukukunda Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi Sebebiyle Borcun Sona Ermesi (TBK m. 135)". *ERÜHFD*, 13(1), 149-181.

Avcı, M. (2018). *Türk Hukuk Tarihi*. (Yedinci Baskı). Konya: Atlas Akademi Yayınevi.

Ayan, S. (2010). "Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Altsoyun Denkleştirme Alacağı ve Almanya Örneği". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 25-83.

Ayan, M. (2016). *Miras Hukuku.* (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Aydın, G. S. (2018). "Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu'nun 617. Maddesine Dayalı Olarak Sona Ermesi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 336-373.

Aydın, M. A. (2017). *Türk Hukuk Tarihi.* (Ondördüncü Baskı). İstanbul: Beta Basım.

Ayiter, N. (1968). *İhtira Hukuku* (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Ayiter, N. (1968). "Şahsiyet Hakları Açısından Organ Nakli". *AÜHFD*, 25(1), 137-144.

Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. (1993). *Miras Hukuku.* (Üçüncü Baskı). Ankara: Savaş Yayınları.

Baygın, C. (2005). *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması* (Birinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Berki, Ş. (1973). "İslam Hukuku Miras Sistemi ile Medeni Kanun Miras Sistemi Arasındaki Farklar". *Ankara Üniversitesi İlhahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(0), 1-15.

Berki, Ş. (1953). "Romada Miras Hukuku". *AÜHFD*, 10(1), 542-576.

Berki, Ş. (1962). "Türk Medeni Kanununda Evlenmede Mutlak Butlan". *AÜHFD*, 19(1), 201-231.

Berki, Ş. (1963). "Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı". *AÜHFD*, 20(1), 115-150.

Brucker-Kley, E., Keller, T., Pärli, K., Pedron, C., Schweizer, M., Studer, M., Wohland, P. (2013). "Passing And Passing on in the Digital World- Issues and Solutions for the Digital Estate", *IADIS International Journal on WWW/Internet*, 11(2), 34-48.

Cahn, N., Beyer, G. W. (2013). "Digital Planning: The Future of Elder Law". *National Academy of Elder Law Attorneys Journal*, 9(1), 137-155.

Cihan, A. H. (2015). "Ölmüş Vericiden Organ ve Doku Nakline İlişkin Hukuki Esaslar". *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 89-97.

Cin, H., Akyılmaz, G., (2011). Türk Hukuk Tarihi (Dördüncü Baskı). Konya: Sayram Yayınları.

Costello, M. W., "The PEAC of Digital Estate Legistion in the United States: Should States Like That", *Suffolk University Law Review*, XLIX(S), 429-449.

Demirbaş, F. (2018). "Baba ile Çocuk Arasındaki Soybağına İlişkin Davalarda Davacı Olabilecek Kişiler". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(3), 3-36.

Dural, M., Öz, T. (2018). *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku* (Onikinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Eldeniz, G. (2008). "Eser Sahipliğinden Doğan Hakların Miras Yoluyla İntikali". *TBB Dergisi*, C(79), 103-121.

Engin, B. İ. (1995). *Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi* (Birinci Baskı). İstanbul: Alfa Basım.

Erdoğan, İ., Keskin, A. D. (2018). *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)* (Birinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Eren, F. (2017). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Beşinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Eren, F. (2012). *Mülkiyet Hukuku* (İkinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Eren, F., Yücer Aktürk, İ. (2019). *Türk Miras Hukuku* (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Erol, Y. (2012). *Yapay Döllenme Yöntemleri ve Taşıyıcı Annelik* (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Gençcan, Ö. U. (2016). *Miras Hukuku* (Üçüncü Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Gınalı, A. (2011). "Mükellefin Ölümü Halinde Mirasçıların Sorumluluğu". *Mali Çözüm Dergisi*, C(103), 231-238.

Göktürk, H. A. (1937). *Miras Hukuku* (Birinci Baskı). Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu Neşriyatı.

Gül, N. (2016). "Simsarın Ücret Hakkı". *AÜHFD*, 65(4), 2795-2820.

Gülgün Dalkılıç, N. (2017). *Mirasın Paylaşılmasından Sonra Mirasçıların Müteselsil Sorumluluğu* (Birinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Günal, A. N. (1995). "Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44 (1), 425-442.

Gürsoy, K. T. (1973). "Manevi Zarar ve Tazmini". *AÜHFD*, 30(1), 7-56.

Hatemi, H. (2018). *Miras Hukuku* (Yedinci Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Helvacı, İ. (2014). *Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Mirasın Reddi*. (Birinci Baskıdan Tıpkı İkinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Hızır, S. (2010). "Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği". *TBB Dergisi*, C(86), 268-312.

Hopkins, J. P. (2013). "Afterlife in the Cloud: Managing a Digital Estate". *Hastings Science and Technology Law Journal*, 32(1), 209-244.

Hopkins, J. P., Lipin, I. A. (2014). "Viable Solution to the Digital Estate Planning Dilemma". *Iowa Law Review Bulletin*, 99(S), 61-71.

İmre, Z., Erman, H. (2017). *Miras Hukuku* (Onüçüncü Baskı). İstanbul: DR Yayınları.

İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H. (2015). *Miras Hukuku* (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Bilge Yayınevi.

İnternet: İslam Ansiklopedisi.

İnternet: Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991.

İnternet: Sinerji Mevzuat ve İçtihat Bankası.

İpekel Kayalı, F. (2014). *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler* (Birinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Karahan, S., Suluk, C., Saraç, T., Nal, T., (2012). *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları* (Üçüncü Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kılıçoğlu, A. (1974). "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu".*AÜHFD*, 31(1), 395-446.

Kılıçoğlu, A. M. (2012). *Miras Hukuku* (Dördüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Kılıçoğlu, A. M. (1979). *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet* (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987). *Miras Hukuku* (Üçüncü Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Koschaker, P., Ayiter, K., (1977). *Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları* (6. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Köprülü, B. (1984). *Medeni Hukuk Genel Prensipler – Kişinin Hukuku* (İkinci Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Köprülü, B. (1985). *Miras Hukuku Dersleri* (2. Bası). İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Kurt, E. (2016). "Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları". *İKÜHFD*, 15(2), 121-187.

Küçükgüngör, E. (2007). *Roma Hukukunda Vasiyet (Testamentum)* (Birinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Lamm, J. D., C. L., Riehl, D. A., Rademacher, P. J., "The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property", *University of Miami Law Review*, 68(S), 385-420.

Mamük, D. 2013. "Mirasın Paylaşılmasında Mirasçıların İrade Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün İstisnaları". *Ankara Barosu Dergisi*, 2(S), 317-329.

Nomer, H. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Onbeşinci Baskı). İstanbul: Beta Basım.

Nomer, H. N., Ergüne, M. S. (2019). *Eşya Hukuku* (Altıncı Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Nomer, H. N. (1997). "Halefiyet ile Rücû Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Rolü". *İHFM,* LV(3), 243-260.

Oğuzman, M. K. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt*-1 (Onbeşinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, K. (1994). "Evlilik Dışı Çocukların Babalarına Mirasçılığı Sorunu". *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49(1), 303-310.

Oğuzman, M. (1991). *Miras Hukuku* (Beşinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Omağ, M. K. (2011). *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti* (Birinci Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Öcal Apaydın, B. (2018). "İsviçre ve Türk Hukukunda Aracı Simsarlık Sözleşmesi Bakımından Çifte Simsarlık Faaliyeti Yürütülmesinin Hüküm ve Sonuçları". *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, C(2), 143-173.

Özel, Ç. (2002). "Medeni Hukuk Açısından ölüm Anının Belirlenmesi ve Ceset Üzerindeki Hakka İlişkin Bazı Düşünceler". *AÜHFD,* 51(1), 43-77.

Özmen, İ. (1997). *Açıklamalı-İçtihatlı-Uygulamalı Tereke Hukuku Davaları* (Birinci Baskı).Ankara: Adalet Yayınevi.

Özsunay, E. (1979). *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (Dördüncü Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku* (Altıncı Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Öztan, B. (2019). *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları* (Kırküçüncü Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Öztan, B. (2017). *Miras Hukuku* (Sekizinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Öztrak, İ. (1976). *Miras Hukuku* (İkinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Petek, H. (2013). "Mirasın Hükmen Reddi". *Journal of Yasar University*, 8(Özel), 2191-2235.

Pinch, R. (2015). "Protecting Digital Assets after Death: Issues to Consider in Planning for Your Digital Estate". *Wayne Law Review,* 60(S), 545-565.

Reisoğlu, S. (1980). *Türk Eşya Hukuku Cilt I* (Altıncı Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Saatçıoğlu, F. (2012). "Mirasın Gerçek Reddi". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 1(1), 173-208.

Sağlam, İ. (2016). "Devletin Yasal Mirasçılığı". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2473-2495.

Sarı Fidan, Ö. (2016). *Miras Ortaklığı* (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.

Seçer, Ö. (2015). "Vekalet Sözleşmesinin Vekalete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(Özel), 877-944.

Serozan, R. (1977). "Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler". *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 11(14), 93-112.

Serozan, R., Engin, B. İ. (2018) *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları* (Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Şahin, A. (2011). "Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), 123-165.

Şengün, K. O. (1971). "Miras Ortaklığı ve Mirasçıların Dava Hakları". *Ankara Barosu Dergisi*, C(5), 645-660.

Tandoğan, H. (1987). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt: II* (Üçüncü Baskı). Ankara: Olgaç Matbaası.

Tandoğan, H. (1955). "Miras Sebebiyle İstihkak Davası". *AÜHFD*, 12(1), 268-284.

Tanju, F. (1957). *Miras Hukukunda Tereke ve Tatbikat* (Birinci Baskı). Adana Gürpınar Basımevi.

Tekinay, S. S. (1990). *Türk Aile Hukuku* (Yedinci Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Tokat, H. (2017). "Gaipliğin Aile Hukuku Yönünden Sonuçları". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 523-575.

Turan Başara, G. (2012). "Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Red Hakkı". *Erzurumluoğlu Armağanı*, Ankara.

Tüfek, K. G. (1977). *Miras Hukukunda Tenkis ve İade Davaları* (Birinci Baskı). Ankara: Olgaç Matbaası.

Ulusu Karataş, A. E. (2015). "Türk Miras Hukukunda Mirasın Kazanılmasında Halefiyet Türleri ve Türk Milletlerarası Özel Hukukundaki Yansımaları". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73(2), 357-390.

Umur, Z. (1965). "Roma Miras Hukuku'nun Ana Hatları". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 31 (1-4), 159-195.

Ünal, M. (1978). "Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü". *AÜHFD*, 35(1), 397-437.

Ünal, M., Başpınar, V. (2010). *Şekli Eşya Hukuku* (Beşinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Vatavu, J. (2012). "The Importance of Planning for Your Digital Estate". *Estates, Trusts & Pensions Journal*, 32(1), 1-4.

Velidedeoğlu, H. V. (1959). *Türk Medeni Hukuku Cilt I – Cüz I Umumi Esaslar* (Altıncı Baskı). İstanbul: İstanbul Matbaacılık.

Yazıcı, A.H. (2013). "Yeni Türk Ticaret Kanununda Şirket Birleşmeleri". *TAAD*, 4(14), 807-840.

Yetim, S. (2008). "Elektronik Posta (E-posta) Hesabı İçeriği Mirasa Konu Olur Mu?". *Terazi Hukuk Dergisi*, 3(21), 49-65.

Yıldırım, A. (2018). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yedinci Baskı). Ankara: Monopol Yayınları.

Yıldırım, A. (2016). *Türk Hukukunda Tapuya Güven Yoluyla Ayni Hak Kazanımı* (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 281.

Zevkliler, A., Gökyayla, K. E. (2017). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Onyedinci Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	:MARAŞLI DİNÇ, Yasemin
Uyruğu	:T.C.
Doğumtarihi ve yeri	:29.08.1992 / TOKAT
Medeni hali	:Evli
Telefon	:0543 903 87 30
e-mail	:yaseminmarasli@gmail.com

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet tarihi**
Yükseklisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Medeni Hukuk)	Devam
Lisans	Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2014
Lise	Niksar Anadolu Lisesi	2010

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2016-devam	TOGÜ Hukuk Fakültesi	Araştırma Görevlisi
2015-2016	Tokat Barosu	Serbest Avukat
2014-2015	Tokat Barosu	Stajyer Avukat

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

1. “Türk Ceza Kanununda Yağma Suçu”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 86-100, C. 11, S. 2, Y. 2018.
2. “Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Akıbeti: Dijital Miras”, TBB Dergisi, s. 273-287, S. 142, Y. 2019.

ankara
HBM

ankara HBV

le.ahbv.edu.tr